

Jordbruk och utveckling i EPA- förhandlingarna

Jordbruk och utveckling i EPA-förhandlingarna

Jordbruksverket
Internationella enheten
December 2006

Referens:
Jonas Kasteng

Telefon: 036-155875
E-post: jonas.kasteng@sjv.se

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
1. INLEDNING.....	7
1.1 BAKGRUND	7
1.2 PROBLEM	8
1.3 SYFTE.....	8
1.4 AVGRÄNSNING	9
1.5 METOD.....	10
2. BAKGRUND TILL EPA-FÖRHANDLINGARNA.....	13
2.1 INTRODUKTION TILL AVS-GRUPPEN	13
2.2 COTONOU-AVTALET OCH DESS FÖREGÅNGARE.....	16
2.3 COTONOU-AVTALET OCH WTO.....	17
2.3.1 WTO:s regler för frihandelsavtal och u-landsarrangemang	17
2.3.2 Cotonou-avtalet och EPA-förhandlingarna	20
2.4 EPA-AVTALEN I SITT SAMMANHANG.....	21
2.4.1 Vilka alternativ till EPA har AVS-länderna idag?.....	21
2.4.2 Ursprungsregler i preferens- och frihandelsavtal	22
2.5 AVS-LÄNDERNA OCH HANDELN MED EU.....	24
2.5.1 Råvaru- och preferensberoende i AVS-länderna	24
2.5.2 Översikt av EU:s tullstruktur och stöd till jordbruket.....	27
2.5.3 Råvaruprotokollen i Cotonou-avtalet.....	30
2.6 AVS-LÄNDERNA OCH SYD-SYD-HANDELN	33
2.6.1 Allmänna tendenser i handeln mellan AVS-länderna	33
2.6.2 Regionala integrationssträvanden och EPA-regionerna	33
2.7 MANDATET FÖR EPA-FÖRHANDLINGARNA	35
3 JORDBRUK OCH UTVECKLING I EPA-REGIONERNA.....	37
3.1 EU:S OCH EPA-REGIONERNAS HANDELSMÖNSTER	38
3.1.1 EPA-regionernas export till EU på aggregerad nivå	39
3.1.2 EU:s export till EPA-regionerna på aggregerad nivå.....	39
3.1.3 Handeln mellan EU och AVS-länderna i sitt sammanhang	39
3.2 ANALYS AV VÄSTAFRIKAS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN	40
3.2.1 Västafrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna.....	40
3.2.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Västafrika	43
3.3 ANALYS AV ÖSTRA OCH SÖDRA AFRIKAS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN	45
3.3.1 Östra och södra Afrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna	45
3.3.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Östra och södra Afrika.....	48
3.4 ANALYS AV SÖDRA AFRIKAS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN	51
3.4.1 Södra Afrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna.....	51
3.4.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Södra Afrika.....	54
3.5 ANALYS AV CENTRALAFRIKAS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN.....	56
3.5.1 Centralafrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna.....	56
3.5.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Centralafrika	58
3.6 ANALYS AV KARIBIENS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN	61
3.6.1 Karibiens exportintressen i EPA-förhandlingarna	61
3.6.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Karibien.....	64

3.7 ANALYS AV STILLA HAVETS OFFENSIVA OCH DEFENSIVA INTRESSEN.....	66
3.7.1 <i>Stilla havets exportintressen i EPA-förhandlingarna</i>	66
3.7.2 <i>EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Stilla havet</i>	69
3.8 FÖRDJUPAT RESONEMANG OM EPA-REGIONERNAS DEFENSIVA INTRESSEN I EPA- FÖRHANDLINGARNA	71
3.8.1 <i>Kopplingen mellan defensiva intressen och ”särskilda produkter” i WTO</i>	72
3.8.2 <i>Hur kan EPA-regionernas defensiva intressen identifieras?</i>	73
4 AVSLUTANDE KOMMENTARER	75
LITTERATURFÖRTECKNING	77
BILAGA 1: FÖRTECKNING ÖVER JORDBRUKSPRODUKTER	81
BILAGA 2: EPA-REGIONERNA OCH U-LANDSKLASSIFICERINGAR	83
BILAGA 3A: STATISTIK ÖVER EPA-REGIONERNAS EXPORT TILL EU	87
BILAGA 3B: STATISTIK ÖVER EU:S EXPORT TILL EPA-REGIONERNA	93
BILAGA 4: LEDANDE SEKTORER I EPA-REGIONERNAS INOMREGIONALA HANDEL	99
<i>Inomregional handel i Västafrika</i>	99
<i>Inomregional handel i Östra och södra Afrika</i>	100
<i>Inomregional handel i Södra Afrika</i>	102
<i>Inomregional handel i Centralafrika</i>	103
<i>Inomregional handel i Karibien</i>	105
<i>Inomregional handel i Stilla havet</i>	106
BILAGA 5: ORDLISTA	109

Sammanfattning

EU och dess samarbetsländer i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS-länderna) håller för närvarande på att förhandla fram ekonomiska partnerskapsavtal (Economic Partnership Agreements, EPA) som omfattar flera samarbetsområden, dock utgör handels- och utvecklingsfrågorna särskilt viktiga delkomponenter. AVS-länderna har i sammanhanget enats om att förhandla med EU i form av sex olika geografiska regioner (EPA-regioner), fyra i Afrika och en i vardera Karibien och Stilla havet, vilka var för sig kommer att sluta frihandelsavtal eller bilda en tullunion med EU vid förhandlingarnas slut. Förhandlingarna mellan EU och AVS-länderna, vilka inleddes i september 2002, gick under andra halvan av 2006 in i en fas av substansförhandlingar på olika områden, däribland jordbruket. EPA-avtalen kommer enligt tidsplanen att träda i kraft den 1 januari 2008.

EU:s handel med AVS-länderna regleras idag av Cotonou-avtalet, vilket beviljar AVS-länderna fördelaktiga villkor och handelspreferenser vid export till EU:s inre marknad. Cotonou-avtalet uppfyller dock inte WTO:s regler om frihandelsavtal eftersom endast EU genomfört tullsänkningar (ensidighet). Enligt WTO måste båda parter i ett frihandelsavtal genomföra tullsänkningar på ”i princip all handel” (ömsesidighet). Eftersom EU:s undantag (waiver) i WTO för Cotonou-avtalet löper ut den 31 december 2007 måste detta avtal således ersättas med någon form av WTO-förenligt avtal för att preferenserna ska fortsätta att gälla. Tanken är att de ömsesidiga EPA-avtalen ska komma att ersätta de nuvarande ensidiga och inte WTO-förenliga preferensförmånerna i det nuvarande Cotonou-avtalet. EU betonar i detta sammanhang även EPA-avtalens stora betydelse för att främja AVS-ländernas utveckling kombinerat med utvecklingsrelaterade biståndsinsatser från EU.

EU är en mycket viktig handelspartner för AVS-länderna idag, särskilt inom jordbruksområdet. Jordbruket utgör en viktig källa till utländsk valuta för de flesta AVS-länderna och majoriteten av ländernas befolkning (varierande från 40 till 90 procent) är beroende av jordbruket för sin sysselsättning och försörjningstrygghet. Det är även främst inom jordbruksproduktion och handel som AVS-länderna har sina komparativa fördelar. Samtidigt är det just på jordbruksområdet EU tillämpar de högsta och mest komplexa tullstrukturerna, ofta kombinerat med olika former av icke-tariffära handelshinder (särskilt ursprungsregler och olika former av standarder), som begränsar många u-länders möjligheter till handel och utveckling. De u-länder som omfattas av Cotonou-avtalet i handeln med jordbruksprodukter gynnas dock i relation till andra u-länder av dessa preferenser.

Ofta är AVS-länderna – och i förlängningen EPA-regionerna – starkt beroende av ett fåtal jordbruksprodukter i sin export. Dessa jordbruksprodukter exporteras ofta i en relativt obearbetad form, bland annat eftersom tullarna på EU:s marknad tenderar att öka vid en högre grad av förädling. Jordbruksprodukter som inte konkurrerar med EU:s inhemska producenter tenderar att möta lägre tullar än produkter som även produceras inom EU. AVS-länderna har dock idag mer förmånligt marknadstillträde än övriga u-länder. Flera AVS-länder har även tillgång till särskilda råvaruprotokoll för socker, bananer och nötkött, med nolltullar inom kvot (socker och bananer) och är dessutom garanterade särskilt fördelaktiga priser på EU:s inre marknad (socker). Dessa sektorer är för närvarande utsatta för omfattande reformer inom EU och protokollen kommer troligen att försvinna i EPA-avtalen eftersom de inte kan anses vara förenliga med regelverken i WTO, något som kan ge upphov till kostnader för strukturanpassning i de AVS-länder som mest berörs.

En översikt av EPA-regionernas export till EU visar att vissa ledande exportprodukter och exportländer med lätthet kan identifieras medan exportstrukturen från EU till EPA-regionerna tenderar att vara mer diversifierad och omfatta bearbetade produkter i en högre utsträckning. Regionernas ledande exportprodukter är identifierade som kakaoböner, frukter, bär och nötter, råttobak, kaffe, te, bananer och socker eller enklare beredningar som kakaomassa, kakaosmör,

snittblommor, kött och andra ätbara slaktbiprodukter samt vin och spritdrycker. Det är även uppenbart att ett fåtal ledande exportländer som Elfenbenskusten, Kamerun, Kenya, Papua Nya Guinea och Sydafrika i många fall dominerar exporten från de respektive regionerna, något som i sin tur påverkar exportstrukturen och möjligheten för övriga länder i de respektive regionerna att kunna identifiera sig med de ledande exportprodukterna på regional nivå. Det förekommer dock oro bland AVS-länderna att EU:s export av jordbruksprodukter – där de ledande exportprodukterna nästan uteslutande åtnjuter handelsstörande interna stöd och exportbidrag – kan komma att ge upphov till negativa konsekvenser för EPA-regionernas inhemska produktion av dessa eller substituerande produkter när tullarna kraftigt reduceras eller tas bort. EU:s export domineras särskilt av mejeriprodukter, kött och ätbara slaktbiprodukter av fjäderfä, livsmedelsberedningar, finmalet vetemjöl, spritdrycker samt cigarrer och cigaretter.

Idag har AVS-länderna – åtminstone i teorin – möjlighet att tillämpa relativt höga tullar som skydd mot exporten från EU. Denna möjlighet kan dock komma att kraftigt begränsas med EPA-avtalen, och därmed påverka den inhemska produktionen, även om länderna ska få tillgång till en viss flexibilitet att undanta en viss del av handeln från tullsänkningar (eventuellt 20 procent av den totala handeln) och/eller genomföra tullsänkningar under en längre tid (eventuellt under en period på 10 år). I dagsläget finns det ingen möjlighet att bevilja särbehandling för u-länder inom ramen för WTO-reglerna för frihandelsavtal men denna fråga kan också komma att diskuteras i kommande förhandlingar på området. Somliga förespråkar att EPA-regionerna skulle kunna koppla sina defensiva utvecklingsintressen till förhandlingarna om ”särskilda produkter” av betydelse för livsmedels- och försörjningstrygghet samt landsbygdsutveckling som äger rum inom WTO. Eftersom alla sektorer förhandlas gemensamt i EPA-förhandlingarna kan dock en konflikt uppstå mellan behovet av att antingen skydda jordbruket eller industrisektorn, särskilt eftersom tullarna på industrivaruområdet ofta tenderar att generera högre tullintäkter.

Slutligen är det i EPA-förhandlingarna viktigt att beakta den allt mer betydelsefulla handeln mellan AVS-länderna eftersom ländernas tullskydd i vissa fall kan vara begränsande för en långsiktig utveckling av syd-syd-handeln. EPA-regionernas skyddsintressen gentemot EU är inte alltid representativa för ländernas offensiva och defensiva intressen i den inomregionala handeln. AVS-länderna måste således vid definitionen av sina offensiva och defensiva intressen även beakta handeln med tredje land. Samtidigt är det viktigt att beakta att EPA-regionerna i många fall är politiskt betingade konstruktioner bestående av AVS-länder med olika förutsättningar, intressen och behov där en eller ett fåtal länder kan komma att få ett dominerande inflytande. Det är således viktigt att verka för att uppkomsten av fyra separata frihandelsområden i Afrika inte begränsar den regionala handeln EPA-regionerna emellan där naturliga förutsättningar för handel och utveckling finns eller har potential att utvecklas i framtiden.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

EU och AVS-länderna¹ håller för närvarande på att förhandla fram ekonomiska partnerskapsavtal (Economic Partnership Agreements, EPA) som omfattar flera samarbetsområden, dock utgör handels- och utvecklingsfrågorna särskilt viktiga delkomponenter². AVS-länderna har i sammanhanget enats om att förhandla med EU i form av sex olika geografiska regioner (EPA-regioner), vilka var för sig kommer att sluta frihandelsavtal eller bilda en tullunion med EU vid förhandlingarnas slut³. Förhandlingarna mellan EU och AVS-länderna, vilka inleddes i september 2002, gick under andra halvan av 2006 in en fas av substansförhandlingar på olika områden, däribland jordbruket⁴. EPA-avtalen ska enligt tidsplanen träda i kraft den 1 januari 2008.

EU:s handel med AVS-länderna regleras idag av det ensidiga och icke WTO-förenliga Cotonou-avtalet, vilket beviljar AVS-länderna fördelaktiga villkor och handelspreferenser vid export till EU:s inre marknad⁵. Eftersom EU:s undantag (waiver) i WTO för Cotonou-avtalet löper ut den 31 december 2007 måste detta avtal således ersättas med någon form av WTO-förenligt avtal för att preferenserna ska fortsätta att gälla. Tanken är att de ömsesidiga EPA-avtalen ska komma att ersätta de nuvarande ensidiga och inte WTO-förenliga preferensförmånerna i det nuvarande Cotonou-avtalet. EU betonar i detta sammanhang även EPA-avtalens stora betydelse för att främja AVS-ländernas utveckling kombinerat med utvecklingsrelaterade biståndsinsatser från EU.

EU är en mycket viktig handelspartner för AVS-länderna idag, särskilt inom jordbruksområdet. Jordbruket utgör en viktig källa till utländsk valuta för de flesta AVS-länderna och majoriteten av ländernas befolkning (varierande från 40 till 90 procent) är beroende av jordbruket för sin sysselsättning och försörjningstrygghet. Det är även främst inom jordbruksproduktion och handel som AVS-länderna har sina komparativa fördelar; ofta är länderna starkt beroende av ett fåtal jordbruksprodukter för sin ekonomiska utveckling. Samtidigt är det just på jordbruksområdet EU tillämpar de högsta och mest komplexa tullstrukturerna, ofta kombinerat med olika former av icke-tariffära handelshinder (särskilt ursprungsregler och olika former av standarder), som begränsar många u-länders möjligheter till handel och utveckling. De u-länder som omfattas av Cotonou-avtalet i handeln med jordbruksprodukter gynnas dock i relation till andra u-länder av dessa preferenser⁶.

---

¹ AVS-gruppen består idag av 79 u-länder i Afrika, Västindien/Karibien och Stillehavsområdet. Sammantaget lever över 704 miljoner människor i AVS-länderna, Sydafrika inkluderat (Europeiska kommissionens hemsida). Dock deltar endast 76 AVS-länder i förhandlingarna (Kuba, Somalia och Östtimor deltar inte).

² EPA-förhandlingarna förväntas även omfatta handels- och handelsrelaterade områden som konkurrenspolitik, skydd av immaterialrätt, standardisering och certifiering, sanitära och fytosanitära åtgärder, handel och miljö, handel och arbetsstandarder, konsumentpolitik samt skydd för konsumenthälsa. Även detaljerade bestämmelser inom områden som tjänstehandel, investeringar och offentlig upphandling har föreslagits ingå i förhandlingarna (Europeiska unionens råd, 2002).

³ De sex EPA-regionerna är: Västafrika (16 länder), Östra och södra Afrika (15 länder), Södra Afrika (8 länder), Centralafrika (8 länder), Karibien (15 länder) samt Stilla havet (14 länder). De i regionerna ingående AVS-länderna har i enlighet med Cotonou-avtalet själva valt vilken förhandlingsgrupp de vill tillhöra.

⁴ EPA-förhandlingarna har indelats i tre faser: (i) den horisontella fasen; (ii) den regionala fasen; samt (iii) substansfasen med konkreta förhandlingar (Europeiska unionens råd, 2002).

⁵ Cotonou-avtalet uppfyller inte WTO:s regler om frihandelsavtal eftersom endast EU genomfört tullsänkningar (ensidighet). Enligt WTO måste båda parter i ett frihandelsavtal genomföra tullsänkningar på "i princip all handel" (ömsesidighet).

⁶ För de flesta AVS-länderna är det således mycket positivt med fördelaktigt tillträde till EU:s marknad med EPA-avtalen. Det finns även möjligheter att detta marknadstillträde kan förbättras eftersom EPA-förhandlingarna ska bygga

1.2 Problem

EPA-förhandlingarnas primära syfte enligt Cotonou-avtalet är att ”befordra en smidig och gradvis integrering av AVS-staterna i världsekonomin och därigenom främja en hållbar utveckling av dessa stater och bidra till utrotande av den fattigdom som råder där.” Vidare betonas att ”handelssamarbetet skall bygga på AVS-staternas initiativ till regional integration, eftersom regional integration är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller att uppnå en integrering av AVS-staterna i världsekonomin.”

En bättre integration av AVS-länderna i världsekonomin anses således vara en av de främsta möjligheter som står till buds för att främja en långsiktigt hållbar utveckling i dessa länder. För att kunna integreras i världsekonomin behöver dock, i de flesta fall, ländernas produktions- och utbudskapacitet förbättras väsentligt. Erfarenheten från internationellt utvecklingssamarbete har länge visat att ensidiga satsningar på produktionsförbättrande åtgärder oftast inte är tillräckliga om dessa inte kompletteras med investeringar i infrastruktur och institutioner för att möjliggöra långväga transporter samt för att bättre kunna tillgodose världsmarknadens krav på ursprung och säkra livsmedel. Samtidigt är det naturligtvis avgörande för den långsiktigt hållbara utvecklingen att AVS-länderna får ett bättre och säkrare marknadstillträde till EU för sina viktigaste exportprodukter, särskilt när det gäller förädlade jordbruksprodukter och livsmedel.

EPA-förhandlingarnas målsättning är att genom samordnade satsningar på flera olika områden, t.ex. handel, investeringar och utvecklingsbistånd, underlätta en integration av AVS-länderna i världsekonomin. Förhandlingarna kompliceras dock av att de 76 AVS-länderna inte utgör någon homogen förhandlingsgrupp. Länderna befinner sig på mycket olika utvecklingsnivåer med olika intressen, förutsättningar och behov inom produktion, handel och investeringar, något som försvårar möjligheten att uppnå ett enhetligt avtal för hållbar utveckling med samtliga AVS-länder.

För att uppnå ett förhandlingsresultat i linje med en ökad integration av AVS-länderna i världsekonomin med betoning på hållbar utveckling är det viktigt att ha god kännedom om EPA-regionernas specifika behov och intressen inom produktion och handel samt deras utvecklingspotential. Det är också relevant att analysera om EPA-regionernas behov och intressen står i konflikt med EU:s inhemska näringar samt om EPA-avtalen kan komma att stå i konflikt med de redan existerande strävandena mot regional integration bland AVS-länderna. Vidare är det betydelsefullt att fastställa om EPA-avtalen utgör ett komplement till övriga insatser för att främja en hållbar utveckling i AVS-länderna.

1.3 Syfte

Utredningen ”Jordbruk och utveckling i EPA-förhandlingarna” avser att belysa olika frågeställningar kring EPA-regionernas och EU:s offensiva exportintressen respektive defensiva importintressen på jordbruks- och livsmedelsområdet, i syfte att kartlägga och skapa en grundläggande förståelse för aktörernas förhandlingspositioner i EPA-förhandlingarna. I detta sammanhang studeras såväl EPA-regionernas handel med EU som – i begränsad omfattning – den inomregionala handeln för att identifiera såväl ledande produkter och länder som känsliga sektorer. Den övergripande målsättningen är att utredningen ska kunna fungera som ett relevant och användbart bakgrunds- och referensmaterial till EPA-förhandlingarna på jordbruks- och livsmedelsområdet.

För att kunna identifiera AVS-ländernas behov och intressen inom EPA-förhandlingarna avser studien även att undersöka och kartlägga de berörda AVS-ländernas nuvarande förmåner i Cotonou-avtalet samt, i viss mån, sätta dessa i relation till nyttjandegrad och andra relevanta

---

på och ytterligare förstärka villkoren för marknadstillträde i Cotonou-avtalet (Europeiska unionens råd, 2002). Förmånerna skulle dessutom bli obegränsade i tiden och juridiskt säkrare i och med EPA-avtalens WTO-förenlighet.

förmånsarrangemang som GSP, GSP+ samt EBA. I detta sammanhang kommer även reformerna av banan-, socker- och nötköttspötkollen, samt deras påverkan på AVS-länderna, att beaktas.

I utredningen kommer även utvecklingsproblematiken att beaktas i syfte att påvisa hur EPA-avtalen kan främja en ökad integration av AVS-länderna i världsekonomin, med avseende på handel och produktion av jordbruksprodukter och livsmedel. Även EPA-regionernas internhandel kommer att belysas ur ett utvecklingsperspektiv för att se om diskussionerna om att främja den regionala integrationen även är relevant på jordbruksområdet.

Följande frågeställningar är centrala för utredningen:

- **Vilka är EPA-regionernas offensiva intressen i EPA-förhandlingarna?** Vilka är regionernas ledande exportprodukter på jordbruksområdet? Vilka är de ledande exportörerna av jordbruksprodukter i varje region? Hur beroende är AVS-länderna av exporten av ett fåtal jordbruksprodukter? Går det att identifiera offensiva intressen inom EPA-regionerna?
- **Vilka är EU:s defensiva intressen i EPA-förhandlingarna?** Hur ser EU:s tullstruktur ut inom Cotonou-avtalet idag med avseende på EPA-regionernas ledande exportprodukter? Vilka sektorer/produkter skyddas mot AVS-ländernas export? Vilka produkter erhåller internstöd och/eller exportbidrag? Vad innebär förändrade råvarupötkoll?
- **Vilka är EU:s offensiva intressen i EPA-förhandlingarna?** Vilka är EU:s ledande exportprodukter på jordbruksområdet? Har EU offensiva exportintressen i EPA-förhandlingarna?
- **Vilka är EPA-regionernas defensiva intressen i EPA-förhandlingarna?** Vilka är regionernas ledande importprodukter på jordbruksområdet? Vilka är de ledande importörerna av jordbruksprodukter i varje region? Hur beroende är EPA-regionerna av jordbruket för sin försörjnings- och livsmedelstrygghet? Går det att identifiera defensiva intressen inom EPA-regionerna? Vilka möjligheter har AVS-länderna att skydda sig mot importvägar och övrig importkonkurrens?
- **Vilka sektorer/produkter framträder i EPA-regionernas inomregionala handel?** Vilka är regionernas ledande exportprodukter? Hur förhåller sig den inomregionala handeln till handeln med EU?
- **Vilka intresseområden inom jordbrukshandeln bör lyftas fram i förhandlingarna för att främja utvecklingsdimensionen i EPA-förhandlingarna?** Står EPA-regionernas och EU:s offensiva respektive defensiva intressen i konflikt med varandra? Hur kan offensiva/defensiva intressen påverka EPA-regionernas förhandlingspositioner och förslag i substansförhandlingarna? Vilka offensiva och defensiva intressen kan bäst förenas med en hållbar utveckling?

1.4 Avgränsning

Utredningen ”Jordbruk och utveckling i EPA-förhandlingarna” är begränsad till EPA-förhandlingarna på jordbruksområdet samt jordbrukets roll för utvecklingen. Utredningen fokuserar på att kartlägga och analysera EPA-regionernas aktuella handel med jordbruksprodukter och livsmedel i förhållande till EU, såväl som – i begränsad omfattning – de respektive EPA-regionerna inomregionala handel, samt hur dessa handelsmönster utvecklats över tiden i mån av tillgänglig data⁷.

---

⁷ Analysen kommer att begränsas till en studie på 2-ställig nivå av jordbruksprodukter och livsmedel (HS 01-02, HS 04-15 samt HS 17-24). Således exkluderas fisk och fiskprodukter (HS 03 samt HS 16). Vid en analys på HS 4-ställig nivå kan den mer detaljerade produkttäckningen i vissa fall tillåta en större flexibilitet i produkturvalet.

Utredningens fokus ligger på att identifiera och analysera ledande exportprodukter och exportländer/exportdestinationer i handelsrelationerna mellan EU och de olika EPA-regionerna under den studerade perioden 2000-2004. I sammanhanget är det dock viktigt att påpeka att mindre exportländers intressen samt potentiella exportintressen inte fullt beaktas vid en studie på denna aggregerade nivå. Detta är särskilt viktigt att ha i åtanke vid en analys av EPA-regioner som består av många små aktörer med stort inhemskt beroende av jordbrukssektorn för sin utveckling. Det är också viktigt att vara medveten om att en studie av denna karaktär främst reflekterar rådande samt, i viss mån, historiska villkor i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Således behandlas inte potentiella exportintressen som t.ex. skulle kunna uppstå vid en framtida reform av EU:s nuvarande gemensamma jordbrukspolitik. Utredningen studerar inte heller tänkbara konsekvenser av EPA-avtalen och tar således inte ställning till deras betydelse för EPA-regionerna.

Utredningen kommer endast att på en övergripande nivå redogöra för: övriga förhandlingsområden i EPA-avtalen; AVS-avtalen (Yaoundé/Lomé/Cotonou) och dess historik; regelverken i WTO och Cotonou-avtalet; för- och/eller nackdelar med Cotonou-avtalet; EU:s övriga (allmänna) preferenssystem (GSP/GSP+/EBA); problematiken kring preferensutnyttjande och preferenserrosion; problematiken kring råvaruberoende u-länder; för och/eller nackdelar med bilaterala/regionala frihandelsavtal i relation till WTO; SPS-problematiken och övriga icke-tariffära handelshinder; samt AVS-länderna som grupp eller relationerna *mellan* de olika EPA-regionerna. Utredningen ser inte heller till de tänkbara konsekvenserna av EPA-avtalen annat än på en mycket övergripande nivå och således inte heller till eventuella för- och/eller nackdelar med EPA-avtalen.

1.5 Metod

Utredningen "Jordbruk och utveckling i EPA-förhandlingarna" baseras främst på handelsstatistik samt på studier relevanta för området. Handelsstatistiken inkluderar av komparativa skäl EU:s samtliga 25 medlemsländer även om de tio nya medlemsländerna i Öst- och Centraleuropa formellt inte anslöt sig till Cotonou-avtalet förrän vid EU-inträdet 2004. AVS-ländernas handel med de nyblivna medlemsländerna i EU är dock relativt liten och påverkar inte resultatet av analysen i någon större utsträckning. De statistiska uppgifterna som presenteras för EU:s export och import med EPA-regionerna är den genomsnittliga handeln för åren 2000-2004 (uttryckt i US\$ 1.000).

Handelsstatistiken baseras främst på EU:s import- och exportstatistik med avseende på de olika EPA-regionerna. Anledningen till att studien utgår från EU:s handelsstatistik är att denna är den mest heltäckande med avseende på länder över åren som jämförs samt att produktdefinitionerna blir konsekventa och jämförbara över tiden mellan de olika EPA-regionerna. Det är således viktigt att observera att det är EU:s importstatistik som används även när utredningen talar om en viss EPA-regions "export" till EU.

Beroende på det faktum att inte alla länder i de olika EPA-regionerna redovisat exportstatistik för samtliga år – och vissa länder inte alls redovisat exportstatistik – har endast exporten från de EPA-länder inom varje EPA-region som redovisat exportstatistik för minst två jämförbara år inkluderats i analysen av EPA-regionernas inomregionala handel⁸. I analysen beaktas även enbart exporten till dessa länder; d.v.s. de länder som inte rapporterat exportstatistik för de nämnda åren är helt exkluderade från analysen av den inomregionala handeln.

Definitionen av jordbruksprodukter och livsmedel baseras på HS 2-ställig nivå, vilket i princip omfattar HS 1-2, HS 4-15, samt HS 17-24 (se bilaga 1). Följaktligen exkluderas HS 3 (fisk samt kräftdjur, blötdjur och andra ryggradslösa vattendjur) samt HS 16 (beredningar av kött, fisk, kräftdjur, blötdjur eller andra ryggradslösa vattendjur) från analysen även om dessa produkter är av

---

⁸ För att minska effekten av fluktuationer i exporten mellan olika år redovisas genomsnittet av exporten för minst två jämförbara år. Dessa år kan dock variera med avseende på vilken EPA-region som studeras.

stor betydelse för många EPA-regioner⁹. I analysen på en mer detaljerad HS 4-ställig nivå inkluderas dock HS 1601 (korv och liknande produkter av kött, etc.) samt HS 1602 (kött, slaktbiprodukter och blod, beredda eller konserverade på något sätt) för att täcka in beredda köttprodukter, något som i somliga fall kan medföra en viss diskrepans i den presenterade statistiken.

Analysen av EU:s tillämpade tullar i Cotonou-avtalet baseras i förekommande fall på aggregerade genomsnittliga värdetullar och värdetullsekvivalenter på 4-ställig nivå. Dessa tullnivåer bör således enbart betraktas som närmevärden i syfte att uppskatta nivån på tullskyddet. Det verkliga tullskyddet på enskilda produkter på mer detaljerad 8-ställig nivå kan däremot variera avsevärt.

Utredningen presenterar ovanstående information i form av figurer i den löpande redovisningen, samt i form av tabeller på mer detaljerad nivå i bilagor till rapporten, vilka syftar till att fungera som referens- och bakgrundsmaterial för vidare och fördjupade analyser på området.

---

⁹ I enlighet med ovanstående resonemang exkluderas produkter som HS 2905.43 (mannitol), HS 2905.44 (sorbitol), HS 33.01 (eteriska oljor), HS 35.01-35.05 (albuminater och andra albuminderivat; modifierad stärkelse; lim och klister), HS 3809.10 (appreturmedel), HS 3823.60 (sorbitol n.e.p.), HS 41.01-41.03 (hudar och skinn), HS 43.01 (oberedda pälskinn), HS 50.01-50.03 (råsilke och avfall av natursilke), HS 51.01-51.03 (ull och djurhår), HS 52.01-52.03 (bomull, okardad eller okammad, avfall av bomull och bomull kardad eller kammad), HS 53.01 (lin, oberett eller berett men inte spunnet), HS 53.02 (mjuk hampa, oberedd eller beredd men inte spunnen) trots att dessa definieras som jordbruksprodukter i WTO. Det bör dock påpekas att när det gäller den för många afrikanska AVS-länder betydelsefulla exporten av bomull omfattas denna inte av tullskydd på EU-marknaden.

2. Bakgrund till EPA-förhandlingarna

2.1 Introduktion till AVS-gruppen

Den så kallade AVS-gruppen konstituerades genom Georgetown-avtalet år 1975 och består i dagsläget av 79 länder i Afrika, Västindien och Stilla havet med sinsemellan mycket olika ekonomier och utvecklingsnivå. Av dessa deltar 76 länder i EPA-förhandlingarna i någon form¹⁰.

Av de 79 AVS-länderna återfinns 48 länder i Afrika, 16 länder i Västindien och 15 länder i Stillahavsområdet. 56 av AVS-länderna är WTO-medlemmar och ytterligare nio är observatörer; således är 14 AVS-länder varken medlemmar eller observatörer i WTO¹¹. Av länderna i AVS-gruppen är drygt hälften, närmare bestämt 41 länder, klassificerade av FN som minst utvecklade länder (MUL) med de särvillkor detta medför i såväl WTO som EU-sammanhang¹². En mer detaljerad analys av AVS-gruppen visar att 38 länder är låginkomstekonomier, 35 länder är medelinkomstekonomier (varav mer än hälften, 21 länder, är lägre medelinkomstekonomier) samt två länder är höginkomstekonomier (se bilaga 2)¹³.

Sammanlagt lever 704 miljoner människor i AVS-länderna (inkluderat Sydafrika). Av dessa bor 674 miljoner (d.v.s. 95,7 procent) i Afrika, 23 miljoner i Västindien och sju miljoner i Stillahavsområdet (Europeiska kommissionens hemsida)¹⁴. De fem största AVS-ekonomierna (Nigeria, Dominikanska republiken, Sudan, Kenya och Elfenbenskusten) svarade för 36,7 procent av AVS-ländernas totala BNP år 2001. Motsvarande siffra för de tio största AVS-ekonomierna var 54,7 procent (Kommerskollegium, 2003). För att påvisa de ekonomiska skillnaderna mellan AVS-länderna är det intressant att notera att Nigerias BNP är nästan tusen gånger större än Kiribatis.

---

¹⁰ De AVS-länder som inte deltar i EPA-förhandlingarna är Kuba (som inte ratificerat Cotonou-avtalet), Somalia (som dragit sig ur samarbetet inom AVS p.g.a. landets rådande politiska situation) samt Östtimor (som är nybliven AVS-medlem och ännu inte anslutit sig till någon förhandlingsgrupp). Sydafrika (som redan har ett frihandelsavtal (Trade, Development and Cooperation Agreement, TCDA) med EU) skulle inledningsvis inte delta i EPA-förhandlingarna men EPA-regionen för Södra Afrika har dock vid upprepade tillfällen fört fram önskemål om att Sydafrika ska delta i förhandlingarna som medlem av regionen. De facto ingår även Botswana, Lesotho, Namibia och Swaziland i TCDA genom att de ingår i tullunionen SACU med Sydafrika. För närvarande har Sydafrika formellt status som observatör i EPA-förhandlingarna. I denna utredning har Sydafrika inkluderats i EPA-regionen för Södra Afrika även om förhandlingar fortfarande pågår om Sydafrikas formella roll i EPA-förhandlingarna. Vid en eventuell anslutning är det dock tänkbart att Sydafrika skulle få en handelsregim något skild från den övriga EPA-regionen, t.ex. med striktare ursprungsregler och inte fullständig tullfrihet på alla områden.

¹¹ AVS-länder som i dagsläget har status som observatörer i WTO är: Bahamas, Ekvatorialguinea, Etiopien, Kap Verde, Samoa, Sao Tomé & Príncipe, Seychellerna, Sudan, Tonga samt Vanuatu. I sammanställningen ovan inkluderas dock Tonga som WTO-medlem eftersom landet enbart väntar en nationell ratificering av sitt WTO-medlemskap. AVS-länder som varken är medlemmar eller observatörer i WTO är: Cook-öarna, Eritrea, Kiribati, Komorerna, Kongo-Kinshasa, Liberia, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Somalia, Tuvalu och Östtimor (WTO:s hemsida).

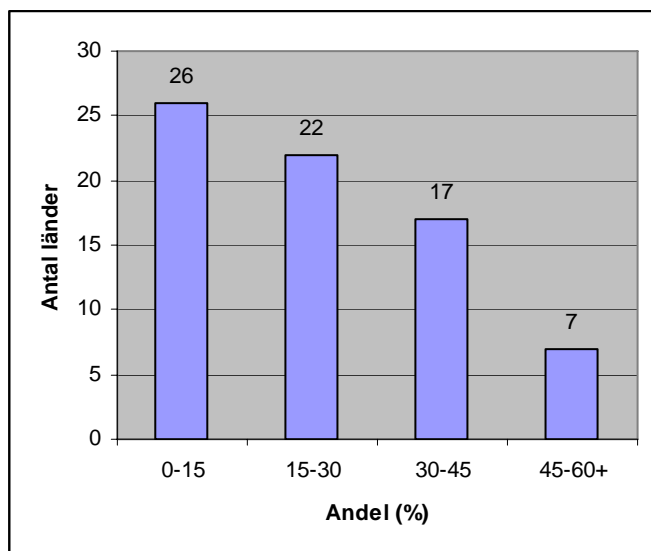
¹² De minst utvecklade länderna (MUL) definieras av tre kriterier: (i) ekonomiskt kriterium baserat på BNP per capita mellan 900-1035 US\$ (beräknad som genomsnitt under tre år); (ii) kriterium på livskvalitet baserat på indikatorerna (a) nutrition; (b) hälsa; (c) utbildning; och (d) läskunnighet bland vuxna; samt (iii) kriterium på ekonomisk sårbarhet baserat på indikatorerna (a) instabilitet i jordbruksproduktionen; (b) instabilitet i exporten av varor och tjänster; (c) tillverkning och tjänster som andel av BNP; (d) koncentration i varuexporten; och (e) ekonomisk litenhet. Dessutom, sedan år 2000 får ett land inte ha en befolkning överstigande 75 miljoner invånare om det vill upptas på listan (OHRLLS:s hemsida).

¹³ Följande AVS-länder är inte medlemmar i Världsbanken och faller således utanför sammanställningen: Cook-öarna, Nauru, Niue samt Tuvalu (Världsbankens hemsida).

¹⁴ De befolkningsmässigt största afrikanska AVS-länderna är Nigeria (132 miljoner), Etiopien (75 miljoner), Kongo-Kinshasa (63 miljoner), Sydafrika (44 miljoner), Sudan (41 miljoner), Tanzania (37 miljoner), och Kenya (36 miljoner). De största icke-afrikanska AVS-länderna är Kuba (11 miljoner), Dominikanska republiken (9 miljoner), Haiti (8 miljoner) och Papua Nya Guinea (6 miljoner) (US Census Bureau hemsida).

En särskild analys av jordbrukssektorn i AVS-länderna visar att jordbrukets andel av BNP (2000-2004) varierar från 1,2 procent i Trinidad & Tobago till 60,7 procent i Kongo-Kinshasa. Av de AVS-länder som rapporterat statistik för den undersökta perioden ligger jordbrukets andel av BNP på 0-15 procent i 26 länder, på 15-30 procent i 22 länder, på 30-45 procent i 17 länder samt på 45-60+ procent i sju länder¹⁵ (se figur 1).

Figur 1: Jordbrukets andel av BNP i AVS-länderna (2000-2004)

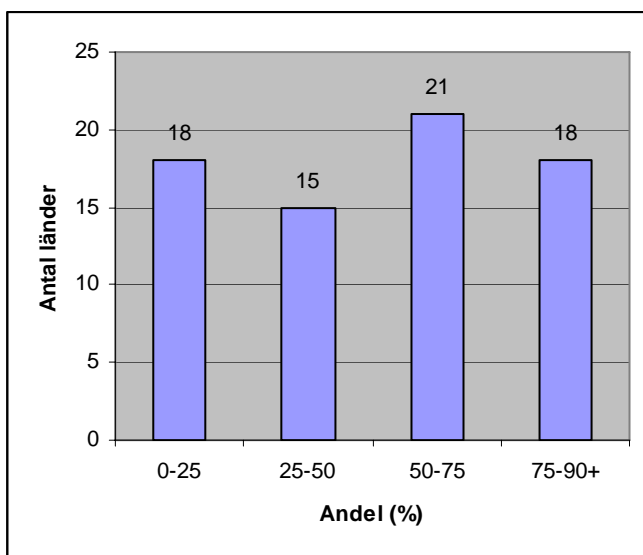
Källa: Earth Trends databas samt Baritto (2006)

När det gäller andelen sysselsatta inom jordbruket (2000-2004) visar siffrorna på stora variationer mellan länderna i AVS-gruppen. Av de AVS-länder som rapporterat statistik för den undersökta perioden ligger andelen sysselsatta i jordbruket på 0-25 procent i 18 länder, på 25-50 procent i 15 länder, på 50-75 procent i 21 länder samt på 75-90+ procent i 18 länder¹⁶. Andelen sysselsatta inom jordbruket skiljer sig från 3,6 procent i Bahamas till 92,3 procent i Burkina Faso (se figur 2).

¹⁵ Följande AVS-länder har beroende på bristande statistiska uppgifter inte inkluderats i beräkningen: Bahamas, Cook-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Salomonöarna, Tuvalu, St. Vincent & Grenadinerna samt Sydafrika (Earth Trends databas samt Baritto, 2006).

¹⁶ Följande AVS-länder har beroende på bristande statistiska uppgifter inte inkluderats i beräkningen: Mikronesien, Niue, Palau, Salomon-öarna samt Tuvalu (Earth Trends databas samt Baritto, 2006).

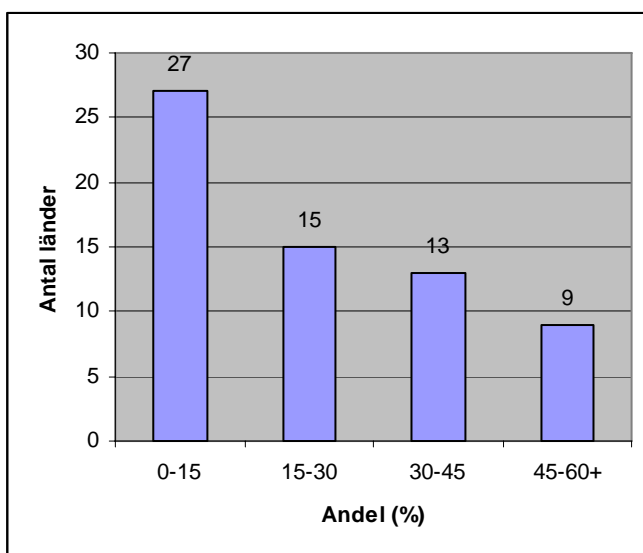
Figur 2: Andelen sysselsatta inom jordbruket i AVS-länderna (2000-2004)

Källa: *Earth Trends databas samt Baritto (2006)*

Även andelen undernärda skiljer sig mycket åt bland länderna i AVS-gruppen (2001-2003). Högst andel undernärda återfinns i Eritrea med 73,0 procent och den lägsta andelen i Barbados med 2,5 procent. Av de AVS-länder som rapporterat statistik för den undersökta perioden ligger andelen undernärda mellan 0-15 procent i 27 länder, mellan 15-30 procent i 15 länder, mellan 30-45 procent i 13 länder samt mellan 45-60+ i 9 länder¹⁷ (se figur 3).

Figur 3: Andelen undernärda i AVS-länderna (2001-2003)

Källa: *Millennium Development Goals Indicators, UNSTATS*

¹⁷ Följande AVS-länder har beroende på bristande statistiska uppgifter inte inkluderats i beräkningen: Antigua & Barbuda, Cook-öarna, Ekvatorialguinea, Kap Verde, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Sydafrika, Tonga och Tuvalu (UNSTATS).

2.2 Cotonou-avtalet och dess föregångare

EU:s samarbete med AVS-länderna går tillbaka till Rom-fördraget 1957 och den europeiska integrationens början. I fördraget uttalades solidaritet med den europeiska gemenskapens dåvarande kolonier och territorier samt viljan att bidra till deras välfärd.

I ljuset av att många europeiska kolonier blev självständiga i början av 1960-talet slöts det första **Yaoundé-avtalet** (1963-69), vilket reglerade handel och bistånd. Detta avtal följdes av ytterligare ett Yaoundé-avtal (1969-75). Båda dessa avtal var främst riktade till de före detta franska kolonierna.

Med Storbritanniens inträde i EG undertecknades år 1975 den första **Lomé-konventionen**, vilken omfattade handel, bistånd och politiska aspekter. I detta avtal inkluderades även Storbritanniens särskilda handelspreferenser för bananer och socker i form av separata råvaruprotokoll. Sammanlagt undertecknades fyra Lomé-konventioner samt en reviderad Lomé-konvention mellan åren 1975-2000.

Cotonou-avtalet undertecknades i juni 2000 och omfattar de tre områdena politiskt samarbete, handel och ekonomiskt samarbete samt utvecklingsbistånd¹⁸ (EUT, 2000). I avtalet betonas (artikel 34:1) att "handelssamarbetet skall syfta till att /.../ befordra en smidig och gradvis integrering av AVS-staterna i världsekonomin och därigenom främja en hållbar utveckling av dessa stater och bidra till utrotande av den fattigdom som råder där." Avtalet fortsätter med att konstatera (artikel 34:2) att "handelssamarbetet syftar ytterst till att AVS-staterna skall kunna delta i full utsträckning i internationell handel."

För att nå ovanstående mål ska "handelssamarbetet /.../ därför syfta till förstärkning av AVS-staternas produktions-, leverans- och handelsförmåga och deras möjligheter att dra till sig investeringar" (artikel 34:3). Samtidigt betonas (artikel 34:4) att "handelssamarbetet skall genomföras i full överensstämmelse med WTO:s bestämmelser, däribland bestämmelserna om särskild och differentierad behandling och med beaktande av parternas ömsesidiga intressen och respektive utvecklingsnivå."

Vidare betonas (artikel 35:2) att "handelssamarbetet skall bygga på AVS-staternas initiativ till regional integration, eftersom regional integration är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller att uppnå en integrering av AVS-staterna i världsekonomin."

Slutligen uttalas (artikel 35:2) att "AVS-staternas och deras regioners olika behov och utvecklingsnivåer skall beaktas i det ekonomiska samarbetet och handelssamarbetet. Parterna bekräftar i detta sammanhang på nytt den vikt de fäster vid att alla AVS-staterna garanteras särskild och differentierad behandling, att den särskilda behandlingen av de minst utvecklade AVS-staterna bibehålls och att de små staternas, inlandsstaternas och östaternas sårbarhet vederbörligen beaktas."

Inom Cotonou-avtalet får ett stort antal jordbruksprodukter tullfrihet och/eller annan förmånlig behandling på EU:s interna marknad. Ett viktigt inslag är råvaruprotokollen som (med visst undantag för nötkött) endast ger tullfrihet inom kvot från traditionella leverantörer. I och med avtalets ensidighet behöver AVS-länderna dock inte ge EU särskilda förmåner vid import utan kan i teorin tillämpa sina i WTO bundna MGN-tullar om de inte ingår i något bilateralt eller regionalt integrationsarrangemang (t.ex. en tullunion) eller deltar i något strukturanpassningsprogram som föreskriver andra villkor.

---

¹⁸ Cotonou-avtalet gäller fram till år 2020. Cotonou-avtalet reviderades något år 2005, men dessa förändringar var snarare politiska till sin karaktär (t.ex. uttalanden om att motverka terrorism) och påverkade inte substansen i avtalet nämnvärt. Redan vid undertecknandet av Cotonou-avtalet år 2000 fastställdes att avtalets handelsavsnitt skulle omförhandlas till ekonomiska partnerskapsavtal (EPA) innan år 2008 för att bli WTO-förenligt.

2.3 Cotonou-avtalet och WTO

Såväl Cotonou-avtalet som de föregående Lomé-konventionerna har inneburit att AVS-länderna beviljats särskilda förmåner från EU. Detta arrangemang strider dock mot WTO:s regelverk med avseende på MGN-principen (artikel I och II i GATT)¹⁹. Inte heller uppfyller Cotonou-avtalet WTO:s regler för frihandelsavtal (artikel XXIV i GATT), vilket är ett accepterat undantag från den så kallade principen om ”mest gynnad nation”, även kallad MGN-principen²⁰ (WTO, 1999).

EU har dock hittills beviljats ett särskilt undantag (waiver) i WTO för denna typ av så kallade särskilda (och icke ömsesidiga) preferensavtal med u-länder²¹. Eftersom den senaste (och sannolikt sista) ”waivern” löper ut den 31 december år 2007 är den bakomliggande anledningen till EPA-förhandlingarna att göra det förmånliga handelssamarbetet mellan EU och AVS-länderna förenligt med WTO-reglerna från och med den 1 januari 2008.

I detta sammanhang är det dock viktigt att beakta vilka förändringar regelverket i WTO kan komma att ha genomgått vid EPA-förhandlingarnas slut, givet de parallella WTO-förhandlingarna, samt flexibiliteten vid tolkningen av GATT-regelverket. Cotonou-avtalet hänvisar nämligen uttryckligen till ”de WTO-regler som då kommer att gälla” (artikel 37:7).

2.3.1 WTO:s regler för frihandelsavtal och u-landsarrangemang

En central bestämmelse i WTO är förbudet mot diskriminering mellan medlemsländer. Detta kommer till uttryck genom den så kallade principen om ”mest gynnad nation”, även kallad MGN-principen (artikel I och II i GATT). WTO-regelverket tillåter dock undantag från MGN-principen i vissa specifika fall, t.ex. när det gäller frihandelsavtal och tullunioner (artikel XXIV i GATT) samt för särskild och differentierad behandling av u-länder som grupp. För en översikt av skillnader och likheter mellan artikel XXIV och ”Enabling Clause”, se tabell 1.

Artikel XXIV i GATT

Artikel XXIV i GATT slår fast flera villkor som måste uppfyllas för att WTO-medlemmar ska få bilda ett frihandelsområde eller tullunion med varandra: (i) tullar och andra restriktiva handelsregleringar gentemot övriga WTO-medlemmar får inte öka som helhet; (ii) upprättandet av ett frihandelsområde/en tullunion måste ske inom en ”rimlig tidsperiod”; samt (iii) tullar och andra restriktiva handelsregleringar ska avskaffas för ”i stort sett all handel” mellan parterna (WTO, 1999).

När det gäller tidsperioden får enligt en tidigare överenskommelse (”överenskommelse om tolkning av artikel XXIV”) i Uruguay-rundan den rimliga implementeringstiden inte överstiga tio år (WTO, 1999). Begreppet ”i stort sett all handel” har ännu inte definierats inom WTO. EU:s riktmärke är dock att 90 procent av den existerande handeln mellan EU och förhandlingsparterna måste

---

¹⁹ MGN-principen (från ”mest gynnad nation”) är en grundläggande handelspolitisk princip som innebär att varje fördel (t.ex. sänkning av tullen för en viss vara) som någon WTO-medlem ger till en annan WTO-medlem omedelbart och ovillkorligt ska tillfalla alla övriga WTO-medlemmar. Undantag från MGN-principen kan göras för frihandelsområden och tullunioner samt för särskild och mer förmånlig behandling av u-länder som grupp (eller enbart för de ”minst utvecklade länderna”).

²⁰ Förmånerna i Cotonou-avtalet faller inte heller under del IV av GATT eller ”Enabling Clause” (och dess särskilda bestämmelser för integrationsarrangemang som rör u-länder) eftersom dessa särskilda förmåner för AVS-länderna innebär att u-länder utanför AVS-gruppen diskrimineras (WTO, 1999).

²¹ Andra undantag för denna typ av särskilda preferensarrangemang i i-länder är USA:s särskilda preferenser i förhållande till både Afrika (Africa Growth and Opportunity Act, AGOA) och Karibien (Caribbean Basin Initiative, CBI); Kanadas preferenssystem för länder i Karibien (Caribbean-Canada Trade Agreement, CARIBCAN); samt Australiens och Nya Zeelands icke-ömsesidiga handelsavtal med länderna i Stillahavsregionen (South Pacific Regional Trade and Economic Agreement, SPARTECA) (Kommerskollegium, 2003).

omfattas²². Det är i sammanhanget värt att notera att EU:s regionala avtal vanligen är asymmetriska (Stevens & Kennan, 2005b).

Del IV av GATT och ”Enabling Clause”

Del IV av GATT innehåller allmänna skrivningar om behovet av att gynna utvecklingen i u-länderna. ”Enabling Clause” är en särbehandlingsklausul i beslutet om särskild och mer förmånlig behandling av u-länderna. Den innebär också ett permanent undantag från MGN-principen i WTO för vissa u-landsarrangemang som omfattar samtliga u-länder.

Särbehandlingsklausulen medger (i) att u-länder ger varandra förmånsbehandling inom ramen för regionala och/eller multilaterala arrangemang; (ii) att i-länder ger u-länder tullpreferenser inom ramen för allmänna preferensarrangemang (GSP); samt (iii) att ”minst utvecklade länder” (MUL) beviljas en mer förmånlig behandling än andra u-länder (WTO, 1999).

Tabell 1: Jämförelse mellan artikel XXIV och ”Enabling Clause”

	Artikel XXIV	”Enabling Clause”
Syfte	Underlätta handel mellan medlemmar utan att höja tullar mot tredje land.	Underlätta och främja u-länders handel utan att höja tullar eller skapa otillbörliga svårigheter för tredje land. Preferenser bör främja handels- och utvecklingsbehov i länderna
Täckning	Tullar och andra handelshinder bör tas bort för ”i princip all handel”.	Ej tillämpbar.
Tullar till tredje land	Tullar och andra handelshinder ska på det stora hela inte vara högre eller mer restriktiva än innan frihandelsavtalet.	Ej tillämpbar (skall dock ej utgöra hinder för tullsänkning på MGN-basis).
Övergångsperiod	Bör detaljeras i tidsplan och bör inte överstiga 10 år annat än i undantagsfall.	Ej tillämpbar.
Kompensation till tredje land	Enligt artikel XXVIII.	Ej tillämpbar.
Notifikation	Varuhandelskommittén (vid varje förändring).	Kommittén för handel och utveckling (vid införande, förändring eller tillbakadragande).
Granskning	Kommittén för bilaterala och regionala frihandelsarrangemang (CRTA) som rapporterar till varuhandelsrådet, vilket kan utfärda rekommendationer.	Kommittén för handel och utveckling (CTD) kan inrätta arbetsgrupp.
Rapportering	Vartannat år.	Ej tillämpbar.
Twistlösning	WTO:s twistlösningsmekanism (DSU)	Konsultationer när något land uttrycker önskemål.

Källa: Baserad på Onguglo & Ito (2003)

²² I frihandelsavtalet mellan EU och Sydafrika omfattas 90 procent av handeln mellan parterna. Närmare bestämt öppnas EU:s marknad för 94 procent av Sydafrikas export och Sydafrikas marknad öppnas för 86 procent av EU:s export (Stevens, 2002). AVS-länderna skulle således i teorin kunna föreslå att motsvarande marknadstillträde i EPA-avtalen blir 100 för AVS-ländernas export till EU men enbart 80 procent för EU:s export till AVS-länderna. Det är i sammanhanget relevant att observera att endast 20 procent av EU:s export till AVS-länderna är tullfri idag (Europeiska kommissionen, 2006d).

Förhandlingsförslag om särbehandling av u-länder i artikel XXIV

Det är i dagsläget svårt att avgöra på vilket sätt EPA-förhandlingarna kommer att resultera i WTO-förenliga handelsavtal eftersom substansfasen i förhandlingarna ännu befinner sig i ett initialt skede, särskilt med avseende på produkttäckning och implementeringsperioder. Dessutom kan regelverket i WTO komma att förändras under de pågående WTO-förhandlingarna, något som innebär att EPA-förhandlingarna siktar på ett rörligt mål (beroende på vilken flexibilitet WTO-medlemmarna kan komma att enas om i slutet av förhandlingarna).

Ett ändrat regelverk i WTO-förhandlingarna skulle kunna innebära mer flexibla regler för u-länder och/eller en mer flexibel tolkning av artikel XXIV. I dagsläget finns inga regler om utrymme för särskild flexibilitet när i-länder och u-länder sluter frihandelsavtal utan samma villkor i artikel XXIV gäller som vid frihandelsavtal som sluts mellan i-länder. Frihandelsavtal som enbart omfattar u-länder ("less-developed countries") faller under "Enabling Clause" (se tabell 2).

Tabell 2: Jämförelse av regelverken för u-landsprefereenser

	Ensidiga	Ömsesidiga		
Allmänna	"Enabling Clause"	MGN (GATT I:1), GATT XXVIII bis		
Särskilda	"Waiver"		i-länder	u-länder
		i-länder	GATT XXIV	GATT XXIV (EPA)
		u-länder	GATT XXIV (EPA)	"Enabling Clause"

Källa: Baserad på Onguglo & Ito (2003)

AVS-ländernas förslag på att införa nya villkor för särbehandling av u-länder i bestämmelserna om frihandelsavtal måste dock vägas mot de potentiella negativa effekterna på det multilaterala handelssystemet såväl som de potentiella negativa effekterna på tredje land²³. I vilket fall som helst är det uppenbart att dagens regler om frihandelsavtal inte är direkt anpassade för frihandelsavtal mellan parter som befinner sig på olika utvecklingsnivå (Onguglo & Ito, 2003). Med tanke på AVS-ländernas lägre utvecklingsnivå kan ett generellt avskaffande av tullar och andra handelsregleringar för "i stort sett all handel" på jordbruksområdet ge upphov till många negativa konsekvenser för fattiga jordbrukare och landsbygdsbefolkningen i dessa u-länder (Espinosa *et al.*, 2006).

I detta sammanhang är det också relevant att belysa det faktum att u-länder i WTO ges möjlighet att göra mindre långtgående åtaganden än i-länder inom ramen för "särskild och differentierad" behandling för u-länder, medan deras möjlighet att utnyttja denna beviljade flexibilitet begränsas av de krav som ställs på frihandelsavtal inom GATT-regelverket²⁴, vilka i princip är oförändrade sedan 1947 (Onguglo & Ito, 2003). Det bör dock påpekas att det även kan finnas visst tolkningsutrymme i det nuvarande WTO-regelverket med avseende på asymmetri och flexibilitet för u-länderna, även om denna möjlighet till flexibilitet ofta är politiskt betingad (Onguglo & Ito, 2003).

Eftersom EPA-avtalen kan komma att träda i kraft innan de nuvarande WTO-förhandlingarna avslutats kan eventuella framsteg i EPA-förhandlingarna beträffande möjligheterna till särskild och differentierad behandling inom ramen för artikel XXIV bli en förhandlingsposition som skulle

²³ Det är i sammanhanget relevant att ha i åtanke att definitionen av u-länder i WTO i princip är baserad på självutnämning. För ett mer detaljerat resonemang hänvisas till Jordbruksverkets rapport "Differentiering mellan u-länder i WTO" (2004:14).

²⁴ Dessa bestämmelser innebär att AVS-länderna inom ramen för EPA-avtalen inte kommer att kunna utnyttja den flexibilitet som tillkommer u-länderna inom ramen för "särskild och differentierad behandling" i WTO. Detta omfattar såväl befintliga särvillkor som de nya förslagen om "särskilda produkter" och en "särskild skyddsmekanism" för u-länder i Doha-förhandlingarna.

kunna stödjas av AVS-gruppen tillsammans EU i WTO²⁵. Redan vid ministerkonferensen i Cancún i september 2003 efterfrågade AVS-länderna en mer flexibel tolkning av artikel XXIV.

2.3.2 Cotonou-avtalet och EPA-förhandlingarna

I Cotonou-avtalets kapitel om en ny handelsordning fastställs (artikel 36:1) att parterna är ”överens om att sinsemellan upprätta en ny, med WTO-reglerna förenlig, handelsordning, varigenom hindren för handeln mellan dem gradvis undanröjs och samarbetet inom alla för handeln relevanta områden byggs ut.” I detta sammanhang är parterna (artikel 36:2) ”överens om att den nya handelsordningen skall införas gradvis och erkänner därför behovet av en förberedande period.”

Vidare konstateras (artikel 36:3) att ”[f]ör att övergången till den nya handelsordningen skall underlättas skall /.../ de icke ömsesidiga handelsförmåner som tillämpats /.../ bibehållas under den förberedande perioden för samtliga AVS-stater.” Dock är parterna ”överens om att protokollet måste ses över mot bakgrund av den nya handelsordningen, särskild med avseende på deras förenlighet med WTO-reglerna, för att de fördelar som härrör från protokollet ska kunna upprätthållas; den särskilda rättsliga ställningen för protokollet om socker skall därvid beaktas” (artikel 36:4).

När det gäller tillvägagångssätt stipuleras i Cotonou-avtalet (artikel 37:1) att ”[f]örhandlingar om avtal om ekonomiskt partnerskap skall föras under den förberedande perioden, som skall löpa ut senast den 31 december 2007. Såvida parterna inte enats om en annan, tidigare tidpunkt, skall formella förhandlingar om den nya handelsordningen inledas i september 2002 och den nya handelsordningen träda i kraft senast den 1 januari 2008.” ”Den förberedande perioden skall också utnyttjas för att bygga upp kapaciteten inom den offentliga och privata sektorn i AVS-staterna” (artikel 37:3)²⁶.

I ovanstående sammanhang fastslogs (artikel 37:4) att ”[parterna regelbundet kommer] att granska framstegen i förberedelsearbetet och förhandlingarna och kommer, för att säkerställa att det inte kommer att krävas ytterligare tid för förberedelser eller förhandlingar, att under 2006 företa en formell, heltäckande översyn av de ordningar som planeras för de olika länderna.”

När det gäller förhandlingsparter bestämdes att (artikel 37:5) ”[f]örhandlingar om avtal om ekonomiskt partnerskap kommer att inledas med de AVS-stater som anser sig redo att föra sådana förhandlingar, på den nivå som de bedömer som lämplig och i enlighet med de förfaranden som AVS-gruppen kommit överens om, med beaktande av AVS-staternas regionala integrationsprocess.”

”Gemenskapen kommer /.../ att göra en bedömning av situationen beträffande de AVS-stater som inte tillhör gruppen minst utvecklade länder och som efter samråd med gemenskapen konstaterar att

---

²⁵ EU och AVS-gruppen utgör idag tillsammans över hälften (53 procent) av WTO:s medlemsländer.

²⁶ Flera EU-medlemmar har uttryckt att arbetet med att utveckla ”Aid for Trade” med avseende på EPA-förhandlingarna bör fortsätta oavsett utvecklingen i Doha-rundan. Biståndet till AVS-länderna i syfte att förbättra utbudskapaciteten är i många fall en förutsättning för att handelspolitiska liberaliseringar ska ge positiv effekt (Corrales-Leal, 2005). Det är också viktigt att beakta och koordinera detta bistånd med insatser från övriga givare och internationella organisationer. I sammanhanget är det viktigt att synliggöra existerande bistånd från EU och de olika medlemsländerna. Biståndet under Cotonou-avtalet kommer inte att omfattas av de nuvarande EPA-förhandlingarna utan löper fram till 2020. Det administreras av Europeiska utvecklingsfonden (EDF) och ses över vart femte år. Den nuvarande perioden (den nionde EDF 2002-2007) ligger på en nivå av 13,5 miljarder Euro men följande period (den tionde EDF 2008-2013) förväntas uppgå till 22,7 miljarder Euro och de regionala anslagen öka. Nuvarande fokus på biståndet till AVS-länderna ligger på transporter (31 procent), makroekonomiskt stöd (21 procent) samt institutionellt stöd för kapacitetsuppbyggnad (11 procent) (Kommerskollegium, 2003). Det är dock viktigt att EU, parallellt med ökat utvecklingsbistånd, underlättar marknadstillträdet för EPA-regionernas offensiva exportintressen på jordbruksområdet, i synnerhet bearbetade/förädlade produkter, för att utvecklingsarbetet ska generera positiva effekter på sikt (Corrales-Leal, 2005).

de inte är i stånd att ingå avtal om ekonomiskt partnerskap, och kommer att pröva alla alternativa möjligheter att ge dessa länder en ny ram för handeln som motsvarar deras situation och är förenlig med WTO-reglerna” (artikel 37:6).

Slutligen bestämdes att ”[f]örhandlingarna om avtalen om ekonomiskt partnerskap skall framför allt syfta till fastställandet av en tidsplan för ett gradvis undanröjande, i överensstämmelse med de relevanta WTO-reglerna, av hindren för handel mellan parterna. Vad beträffar gemenskapen skall liberaliseringen av handeln bygga på gemenskapens regelverk och syfta till förbättring av AVS-staternas nuvarande marknadstillträde, bland annat genom en översyn av ursprungsreglerna. AVS-staternas utvecklingsnivå, de socioekonomiska verkningarna i dessa länder av handelsåtgärder samt ländernas förmåga att anpassa sina ekonomier till liberaliseringsprocessen skall beaktas i förhandlingarna. Förhandlingarna skall därför, inom ramen för de WTO-regler som då kommer att gälla, vara så flexibla som möjligt när det gäller fastställandet av en tillräckligt lång övergångstid, slutgiltig produkttäckning, med beaktande av känsliga sektorer, samt graden av asymmetri vad gäller tidtabellen för tullavvecklingen (artikel 37:7)”.

I Cotonou-avtalet (artikel 37:8) står även att ”[p]arterna skall samarbeta nära med varandra i WTO för att försvara de ordningar de kommer överens om, särskilt med avseende på hur stor flexibilitet som skall tillåtas.”

2.4 EPA-avtalen i sitt sammanhang

2.4.1 Vilka alternativ till EPA har AVS-länderna idag?

Den grundläggande tanken inom GATT är att alla medlemsländer ska behandlas lika. Men redan när avtalet slöts 1947 fick de europeiska länderna rätt att fortsätta ge tullpreferenser till sina dåvarande/forna kolonier. Preferenssystemen kan delas in i två huvudkategorier: allmänna och särskilda²⁷. Det idag rådande alternativet till det särskilda preferenssystemet i Cotonou-avtalet och de kommande EPA-avtalen är något av de idag existerande allmänna preferenssystemen. Dessa kan utgöra alternativ till u-länder eller ”minst utvecklade länder” som inte önskar ingå EPA-avtal med EU (eller avvaktar innan de väljer att ingå i en EPA-region).

Bestämmelserna om det allmänna preferenssystemet (Generalised System of Preferences, GSP) antogs på rekommendation av UNCTAD genom en överenskommelse år 1968 vid UNCTAD II. Systemet innebär att i-länder helt eller delvis reducerar sina tullar för utvalda produkter som exporteras av u-länderna (d.v.s. icke ömsesidigt); produkttäckningen och förmånerna i de allmänna preferenssystemen (GSP) kan således variera mellan olika i-länder. Genom särbehandlingsklausulen ”Enabling Clause” har de allmänna preferenssystemen (GSP) fått ett permanent undantag från MGN-principen eftersom det i teorin omfattar samtliga u-länder. Systemet avser således att tillämpas generellt i förhållande till alla u-länder, d.v.s. icke-diskriminerande mellan olika u-länder.

EU har tillämpat sitt allmänna preferenssystem, oftast endast refererat till som **GSP**, sedan 1971. Det omfattar i princip alla u-länder (i dagsläget 179 u-länder) med undantag för länder som har relativt hög per capita inkomst eller omfattande export till EU²⁸. I juli 2005 blev EU:s nya allmänna preferenssystem (GSP) färdigförhandlat. Listan över de tullförmåner som gäller för alla u-länder har dock inte utökats särskilt mycket jämfört med det tidigare gällande systemet. Handelsförmånerna trädde i kraft den 1 januari 2006 och gäller till den 31 december 2008.

---

²⁷ Utöver de allmänna preferenssystemen tillämpar ett antal länder särskilda preferenssystem (Cotonou-avtalet faller i denna kategori). Dessa gäller vanligtvis färre länder än de allmänna preferenssystemen och är vanligtvis mer förmånliga.

²⁸ Länder som Hongkong, Singapore, Sydkorea har uteslutits på grund av dessa kriterier (Kommerskollegium, 2003). På senare tid har även förslag presenterats om att temporärt utesluta Vitryssland från det allmänna preferenssystemet på grund av allvarliga och systematiska överträdelser av vissa centrala konventioner på arbetsrättens område.

Liksom tidigare klassificerar EU produkter som "känsliga" (vilket innebär en tullsänkning på 3,5 procent om det är en värdetull och med 30 procent om det är en specifik tull; om tullen är kombinerad är det bara värdetullen som sänks) och "icke-känsliga" (vilket innebär tullfrihet) samtidigt som det finns en underförstådd kategori "ännu känsligare" produkter som inte är inkluderade i GSP-förordningen och således inte omfattas av några förmåner alls (MGN-tullar gäller om inte landet omfattas av något bilateralt eller regionalt frihandelsavtal med EU).

En viktig skillnad gentemot det tidigare systemet är dock att EU ger bättre tullförmåner (tullfritt på nästan samtliga "icke-känsliga" och "känsliga" produkter) till u-länder som tillämpar ett antal internationella konventioner i linje med principerna om hållbar utveckling, gott styresskick (främst med avseende på mänskliga rättigheter, arbetstagares rättigheter och miljöskydd) och dels betraktas som "sårbara" under det så kallade **GSP+**. Det senare innebär i princip att landets export till EU inte får vara för stor och dessutom domineras av relativt få produkter.

Systemet med GSP+ ersätter den tidigare "drogeregimen" som gav bättre villkor till vissa latinamerikanska länder och Pakistan för att uppmuntra till produktion av annat än narkotikagrödor. Nästan samma länder omfattas av det nya systemet men Pakistan förlorar sina extra tullförmåner samtidigt som de tillkommer för Georgien, Sri Lanka och Mongoliet.

Till det allmänna preferenssystemet (GSP) räknas även "Everything But Arms", ofta förkortat **EBA**, för de minst utvecklade länderna (MUL). Genom en ändring av GSP-förordningen i mars 2001 erbjuder EU de "minst utvecklade länderna" tullfrihet för alla varor utom vapen och ammunition samt längre övergångsregler för vissa känsliga produkter (bananer, socker och ris), enligt vilka tullavvecklingen avslutades den 1 januari 2006 (bananer), respektive ska vara avslutad den 1 september 2009 (ris) och den 1 juli 2009 (socker). Under tiden fram till dess att total tullfrihet genomförts tillämpas tullfria importkvoter, dock får de "minst utvecklade länderna" inte samma förmånliga tillgång till EU:s interna priser på socker som är fallet under Cotonou-avtalet.

Ovanstående resonemang innebär att de 50 "minst utvecklade länderna" (inklusive de 41 "minst utvecklade länder" som även ingår i AVS-gruppen) är berättigade till en mer förmånlig preferensbehandling utan att ömsesidigt behöva öppna upp sina marknader för EU:s export. Dock måste det allmänna preferenssystemets (GSP) striktare ursprungsregler uppfyllas istället för Cotonou-avtalets mer liberala sådana (något som föranleder vissa "minst utvecklade länder" att ändå exportera under Cotonou-avtalet). Dock bör observeras att EBA-avtalet i dagsläget enbart är inriktat på förbättrat marknadstillträde och således inte omfattar de extra förmåner i form av utvecklingssamarbete som ingår i Cotonou-avtalet (och även förväntas ingå i EPA-avtalen).

2.4.2 Ursprungsregler i preferens- och frihandelsavtal

Bestämmelserna kring ursprungsregler har blivit en allt betydelsefullare komponent i olika former av preferens- och frihandelsavtal p.g.a. vikten av att fastställa var produkterna producerats. En nödvändig förutsättning för att få tillgång till preferensbehandling är nämligen att produkterna anses vara "ursprungsvaror", d.v.s. de måste uppfylla kraven på att vara (i) "helt framställda" eller (ii) "tillräckligt bearbetade" inom frihandelsområdet, samt åtföljas av särskilda ursprungsbevis som styrker detta ursprung (Naumann, 2005). Dessa regler garanterar att preferensförmånerna för en given marknad enbart kan utnyttjas av länderna som är berättigade därtill.

Ursprungsmaterial som används vid tillverkningen av en produkt behöver inte genomgå tillräcklig bearbetning i ett visst land för att produkten ska få betraktas som ursprungsvara. Reglerna för kumulation fastställer nämligen i vilken utsträckning insatsvaror från olika länder kan sammanslås i produktionen (enlig vad som stipuleras i det enskilda avtalet) utan att produkten för den skull förlorar sin ursprungsstatus. Det är endast de s.k. icke-ursprungsmaterialen, som behöver genomgå "tillräcklig bearbetning". Toleransreglerna accepterar dock att producenterna kan använda icke ursprungsmaterial upp till en viss förutbestämd procentnivå utan att produkten för den skull förlorar sin ursprungsstatus (Naumann, 2005). Denna bestämmelse innebär således en viss avvikelser från

principen att allt material måste ha ursprungsstatus. De vanligaste formerna av kumulation är: (i) bilateral kumulation; (ii) diagonal kumulation; (iii) regional kumulation; samt (iv) full kumulation²⁹.

Ursprungsregler kan i många fall ses som ett icke-tariffärt handelshinder eftersom villkoren kan skilja avsevärt mellan olika produkter och – i praktiken – länder. Ursprungsreglerna kan också vara väldigt tekniska och komplexa, något som kan föranleda ett underutnyttjande av befintliga preferenser och således ett lägre utnyttjande av möjligheterna till marknadstillträde för mer bearbetade produkter och livsmedel³⁰. De idag rådande ursprungsreglerna har, till skillnad från världshandelns produktionsstruktur, inte förändrats nämnvärt sedan 1970-talet (Naumann, 2005). På grund av ursprungsreglerna kan preferensförmånerna i ett handelsavtal i praktiken vara mer begränsade än produkttäckningen först gör gällande³¹.

När det gäller EPA-förhandlingarna ska avtalen baseras på de ursprungsregler och metoder för samarbete som definieras i protokoll 1 i Cotonou-avtalet, även om vederbörlig hänsyn dock ska tas till AVS-ländernas förslag på förändringar³² (Europeiska unionens råd, 2002). Trots sina begränsningar är ursprungsreglerna i Cotonou-avtalet och i EU:s allmänna preferenssystem (GSP) mer liberala än de flesta av EU:s idag gällande handelsavtal (Naumann, 2005). Ursprungsreglerna för kumulation och bearbetning i det allmänna preferenssystemet (GSP) och EBA är dock striktare än i Cotonou-avtalet (se tabell 3), något som föranleder att de ”minst utvecklade länderna” inte alltid kan utnyttja tullförmånerna i EBA-initiativet (Alpha *et al.*, 2005). De ”minst utvecklade länderna” kan dock i teorin ansöka om att undantas från vissa krav på ursprungsregler om de har svårigheter att leva upp till dessa och om det är berättigat för tillväxt och diversifiering.

---

²⁹ I detta sammanhang innebär (i) bilateral kumulation att länderna kan använda insatsvaror från EU för produktion riktad till EU-marknaden; (ii) diagonal kumulation tillåter en begränsad användning av insatsvaror från tredje land som inte tillhör ett specifikt frihandelsavtal; (iii) regional kumulation är i praktiken diagonal kumulation med regioner; och (iv) full kumulation innebär obegränsad användning av insatsvaror från vissa (specificerade i avtalet) andra länder (Naumann, 2005).

³⁰ Ibland kräver ursprungsreglerna att insatsvaror måste produceras internt för att den färdiga produkten ska få ursprungsstatus (Naumann, 2005). Om landet inte har produktionskapacitet för dessa insatsvaror resulterar detta i att den färdiga produkten inte kan komma ifråga för preferenser. Om landet kan producera produkten men under fördyrande omständigheter (om landet måste använda dyrare inhemska insatsvaror) är produkten inte konkurrenskraftig på preferensmarknaden trots stora tulllättnader.

³¹ WTO har utformat principer kring ursprungsregler, vilka återfinns i ”Avtalet om ursprungsregler”. Avtalet redogör för grundläggande principer snarare än att i detalj reglera vilken typ av regler som bör tillämpas av medlemsländerna. Dessutom täcker WTO:s regelverk på området enbart ursprungsregler i icke-preferensiell handel (d.v.s. ursprungsregler i olika former av preferens- och frihandelsavtal omfattas inte). WTO förespråkar en ökad harmonisering av ursprungsreglerna i syfte att göra dem mer förutsägbara, objektiva och förståeliga. Ursprungsreglerna bör dessutom vara positiva i sin natur och redogöra för vad som ger ursprungsstatus istället för vad som inte gör det (för att undvika en godtycklig tolkning) (Naumann, 2005).

³² Det har även föreslagits att harmoniserade ursprungsregler bör eftersträvas i så stor utsträckning som möjligt mellan olika EPA-regioner (Kommerskollegium, 2003).

Tabell 3: Jämförelse mellan ursprungsregler i GSP och Cotonou-avtalet

	GSP/GSP+/EBA	Cotonou-avtalet
Bilateral kumulation	Ja (med EU)	Ja (med EU)
Diagonal kumulation	Nej	Ja (med Sydafrika tre år efter ikraftträdande av dess frihandelsavtal med EU (i praktiken inte förrän den 1 maj 2007), dock under vissa villkor).
Regional kumulation	Ja (med tre fördefinierade grupper: ASEAN, SAARC och Andinska gruppen).	Ja (med närliggande länder, under begränsade och komplicerade villkor).
Full kumulation	Nej	Ja (med samtliga AVS-länder eftersom dessa tekniskt sett utgör ett territorium)
Toleransregler (de minimis)	10 %	15 %

Källa: Baserad på Naumann (2005)

2.5 AVS-länderna och handeln med EU

2.5.1 Råvaru- och preferensberoende i AVS-länderna

En analys av AVS-ländernas exportmönster visar att länderna ofta är mycket beroende av ett fåtal jordbruksprodukter i sin totala jordbruksexport. I vissa fall utgör dessa jordbruksprodukter även en stor andel av ländernas totala varuexport. En analys av AVS-ländernas fyra ledande exportprodukter på jordbruksområdet (på HS 4-ställig nivå) i ländernas totala jordbruksexport samt i ländernas totala varuexport visar hur beroende länderna är av ett fåtal jordbruksprodukter samt hur beroende de är av jordbruksexporten i sin totala export³³ (Kasteng, 2006).

Av de 51 AVS-länder som redovisat statistik med avseende på ovanstående indikatorer framgår att exporten av de fyra ledande exportprodukterna utgör mer än 90 procent av ländernas totala jordbruksexport i 21 länder. I fyra av dessa länder (Sao Tomé & Príncipe, Kap Verde, Cook-öarna och Centralafrikanska republiken) utgör exporten av de fyra ledande jordbruksprodukterna (eller i praktiken exporten av färre än dessa fyra produkter) 100 procent av ländernas totala jordbruksexport. Även i Sydafrika som är det AVS-land har den mest diversifierade jordbruksexporten utgör de fyra ledande jordbruksprodukterna 39 procent av den totala jordbruksexporten.

Om analysen utvidgas till att även omfatta AVS-ländernas beroende av jordbruksexporten i den totala varuexporten blir rangordningen mellan länderna något annorlunda. I omkring 23 AVS-länder utgör jordbruksexporten mer än 25 procent av ländernas totala export och tio AVS-länder är beroende av jordbruket för mer än hälften av sin totala export. I Sao Tomé & Príncipe utgör jordbruksexporten så mycket som 97 procent av landets totala export. Dock utgör jordbruksexporten i Kap Verde endast 0,2 procent av landets totala export. För att uppskatta AVS-ländernas verkliga beroende av ett fåtal produkter inom jordbrukssektorn är det således avgörande att sätta jordbruksexporten i ett vidare sammanhang.

³³ För en mer detaljerad uppställning av beroendet av de fyra ledande jordbruksprodukterna (på HS 4-ställig nivå) i den totala jordbruksexporten och den totala varuexporten för länderna i de respektive EPA-regionerna hänvisas till analysen i avsnitt 3.2-3.7)

Nedanstående tabell 4 visar på detaljerad nivå i vilken utsträckning AVS-länderna är beroende av en eller ett fåtal jordbruksprodukter (på HS 4-ställig nivå) i sin totala jordbruksexport³⁴. Länderna är rangordnade regionvis samt därefter enligt Herfindahl-Hirschmans index med avseende på ekonomiernas grad av koncentration/diversifikation i exporten³⁵. Presentationen visar ländernas kumulerade beroende av sina ledande exportprodukter. Av tabellen framgår t.ex. att Mauritius är beroende av en jordbruksprodukt (på HS 4-ställig nivå) för ca 80 procent av sin totala jordbruksexport, fyra produkter svarar för 90 procent och nio produkter svarar för 95 procent av den totala jordbruksexporten. Av detta framgår att de senast tillkomna produkterna endast utgör små andelar. Sammanlagt förekommer 75 jordbruksprodukter i Mauritius export. Detta relativt odiversifierade exportmönster kan jämföras med exporten från Sydafrika som är betydligt mer diversifierad i ett tidigare skede.

Tabell 4: Översikt av AVS-ländernas råvaruberoende i jordbruksexporten (2000-2004)

Länder	Andel av exporten (%) av kumulativt antal exportprodukter																			
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
Västafrika																				
Kap Verde	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mali	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	5	8	14	27
Burkina Faso	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	9	38
Benin	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	5	7	25
Gambia	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	5	5	6	12
Nigeria	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	4	5	6	6	8	9	11	17
Guinea	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	4	5	6	7	8	10	16
Ghana	1	1	1	2	2	2	3	3	4	5	5	6	8	9	12	14	17	22	31	81
Senegal	1	1	2	2	2	3	3	3	4	4	5	6	7	9	11	13	16	21	32	80
Niger	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3	4	4	5	6	9	12	32
Togo	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	4	5	6	7	9	12	15	47
Östra/Södra Afrika																				
Mauritius	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	9	75
Burundi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	4	11
Seychellerna	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3	4	5	7
Malawi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	4	6	39
Rwanda	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	4	9
Madagaskar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	4	5	7	10	14	47
Zimbabwe	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	4	6	10	18	104
Etiopien	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	4	5	7	11	62
Sudan	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	5	6	7	9	27
Uganda	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	4	5	6	8	11	14	21	69
Kenya	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	4	4	5	7	9	11	15	23	121
Zambia	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	4	5	5	6	7	9	14	64
Eritrea	1	1	1	1	1	2	2	3	3	4	5	5	6	6	7	8	9	11	12	14

³⁴ För en mer detaljerad uppställning av de ledande produkterna (här definierade som produkter som står för >20 av jordbruksexporten) på HS 4-ställig nivå för länderna i de respektive EPA-regionerna hänvisas till analysen i avsnitt 3.2-3.7).

³⁵ Herfindahl-Hirschmans index beräknas i detta sammanhang som summan av kvadraterna på varje produkts marknadsandel. Måttet kan således variera från 0 till 1, d.v.s. från en mycket diversifierad export till en mycket odiversifierad export. Den stora fördelen med ett mått som Herfindahl-Hirschmans index i det här sammanhanget är att det tar hänsyn till exportens storlek och ger en relativt större vikt till större exportprodukter.

Södra Afrika																				
Botswana	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	5	7	11	38	
Swaziland	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3	4	6	7	9	12	15	22	33	89
Moçambique	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	4	4	6	7	9	11	14	36
Namibia	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	5	6	7	8	9	11	14	20	31	93
Tanzania	1	1	2	2	2	3	3	4	4	5	5	6	7	8	9	11	14	18	27	105
Sydafrika	1	1	1	2	2	3	3	4	5	5	6	8	10	12	16	22	30	43	63	184
Centralafrika																				
Sao Tomé & Príncipe	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Cook-öarna	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3
Centralafrikanska rep.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	4	4
Gabon	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	4	9	9
Karibien																				
Bahamas	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	5	17	17
St. Kitts & Nevis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	9	9
St. Lucia	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	4	14	14
Guyana	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	6	38	38
Grenada	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	4	4	13	13
Antigua & Barbuda	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3	3	4	4	5	5	5
Belize	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	4	5	22	22
Dominica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	4	5	6	8	11	18	18
St. Vincent & Grenad.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	4	5	6	7	23
Barbados	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	4	6	7	10	16	44	44
Jamaica	1	1	1	2	2	2	3	3	4	4	4	5	6	7	8	10	13	17	25	63
Trinidad & Tobago	1	1	1	2	2	2	3	3	4	5	6	7	8	9	12	14	18	22	29	79
Dominikanska rep.	1	1	1	2	2	3	3	4	5	6	7	9	10	12	14	17	21	27	37	80
Stilla havet																				
Fiji	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	4	5	7	9	12	17	62
Papua Nya Guinea	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	3	4	4	5	5	7	38
Samoa	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	5	7	9	15

Källa: Baserad på Baritto (2006)

Givet det faktum att AVS-länderna i hög utsträckning är beroende av ett fåtal jordbruksprodukter är särskilda preferenssystem som det nuvarande Cotonou-avtalet fortfarande av stor betydelse inom AVS-gruppen eftersom preferenserna i många fall ger dem komparativa fördelar mot övriga u-länder. I sammanhanget är det dock viktigt att konstatera att de tänkbara konsekvenserna av preferensererosion³⁶ varierar avsevärt mellan olika länder och produkter och att det i själva verket är ett fåtal länder och produkter som berörs i en större utsträckning (Low *et al.*, 2006).

Ur ett utvecklingsperspektiv är det även viktigt att studera hur effektiva preferenserna är för att främja u-ländernas utveckling. I sammanhanget är det relevant att konstatera att AVS-länderna fortfarande är marginaliserade i världshandeln. AVS-ländernas totala export svarade för 3 procent av världsexporten i början av 1970-talet men står idag endast för 1,5 procent. På motsvarande sett

³⁶ Det finns många olika orsaker till varför AVS-ländernas förmåner från det särskilda preferenssystemet inom Cotonou-avtalet minskar. Några av de främsta orsakerna är: (i) multilaterala liberaliseringar av handeln inom WTO; (ii) EU:s frihandelsavtal omfattar alltför många länder och regioner; (iii) alternativa preferenssystem såväl inom EU som externt; samt (iv) reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som sänker europeiska priser till världsmarknadsnivån (Alpha *et al.*, 2003).

har AVS-gruppens totala export till EU minskat från 8 procent till 3 procent (Kommerskollegium, 2003). Enbart generösa handelspreferenser har således inte varit tillräckligt för att främja utvecklingen som helhet i AVS-länderna³⁷.

I linje med ovanstående resonemang ska enligt Cotonou-avtalet ”handelssamarbetet [inom EPA-avtalen] syfta till att /.../ befordra en smidig och gradvis integrering av AVS-staterna i världsekonomin och därigenom främja en hållbar utveckling av dessa stater och bidra till utrotande av den fattigdom som råder där.” Avtalet fortsätter med att konstatera (artikel 34:2) att ”handelssamarbetet syftar ytterst till att AVS-staterna skall kunna delta i full utsträckning i internationell handel.” En tolkning av denna målsättning är att AVS-länderna stegvis bör gå ifrån sitt beroende av särskilda preferenser på handelsområdet.

2.5.2 Översikt av EU:s tullstruktur och stöd till jordbruket

Översikt av EU:s tullstruktur i Cotonou-avtalet

En översikt av EU:s tullar i Cotonou-avtalet³⁸ visar att många produkter av betydelse för AVS-länderna redan är tullbefriade. Detta är särskilt fallet när det gäller obearbetade produkter som inte konkurrerar med EU:s inhemska producenter. När det gäller bearbetade produkter och sådana produkter som innehåller för EU känsliga produkter som socker tenderar tullstrukturerna att bli högre och mer komplexa³⁹. Det finns även skäl att uppmärksamma jordbruksprodukter som inte alls omfattas av Cotonou-avtalet⁴⁰.

EU har i dagsläget enligt WTO även rätt att för vissa produkter ta ut särskilda skyddstullar (SSG) om importpriser understiger en viss nivå eller då importvolymen ökar över en viss gräns. EU tillämpar regelbundet denna möjlighet för socker och kycklingkött men i vissa fall även för frukter och grönsaker (Jordbruksverket, 2005)⁴¹. EU:s tillämpning av detta instrument kan användas som en indikator på vilka produkter som kan vara känsliga i exporten från AVS-länderna eftersom den konkurrerar med EU:s inhemska produktion⁴².

---

³⁷ Enligt ett förhandlingsförslag från AVS-gruppen i WTO av den 21 juni 2006 (JOB(06)/204) är fortsatt tillgång till preferenser viktigast för följande produkter på HS 4-ställig nivå: HS 0201, HS 0202, HS 0207, HS 0602, HS 0603, HS 0703, HS 0708, HS 0709, HS 0710, HS 0714, HS 0802, HS 0803, HS 0804, HS 0806, HS 0807, HS 0808, HS 0810, HS 0813, HS 0905, HS 1001, HS 1002, HS 1006, HS 1102, HS 1103, HS 1508, HS 1511, HS 1513, HS 1701, HS 1703, HS 1804, HS 1904, HS 2002, HS 2005, HS 2008, HS 2009, HS 2101, HS 2103, HS 2204, HS 2207, HS 2208, HS 2309, HS 2401, HS 2402 (WTO, 2006).

³⁸ EU:s defensiva intressen med avseende på EPA-regionernas ledande exportprodukter analyseras i avsnitt 3.2-3.7.

³⁹ Det är i sammanhanget även viktigt att beakta att icke-tariffära handelshinder som de sanitära och fytosanitära (SPS) reglerna – inte minst privata standarder för säkra livsmedel – kommit att spela en allt viktigare roll för handeln på jordbruksområdet. En analys av detta område är mycket relevant för EPA-avtalen men faller utanför ramen för denna utredning.

⁴⁰ Vissa jordbruksprodukter omfattas inte av Cotonou-avtalet eftersom de redan har nolltullar. Vissa för EU känsliga produkter är dock exkluderade; bland dessa märks särskilt: HS 1107 (malt, även rostat) på i genomsnitt 46,0 procent; HS 1509 (olivolja och fraktioner av denna olja, även raffinerade) på i genomsnitt 61,0 procent; HS 1510 (andra oljor erhållna enbart ur oliver, etc.) på i genomsnitt 100,2 procent; samt HS 2307 00 19 (vindruv; rå vinsten) på 56,7 procent. HS 1701 (socker från sockerrör eller sockerrör, etc.) med MGN-tullar på 201,1 procent omfattas dock av råvaruprotokollet för socker

⁴¹ För en utförlig analys av EU:s känsliga produkter på jordbruksområdet hänvisas till Jordbruksverkets yttrande ”Känsliga produkter” (Dnr 44-549/05) daterat den 10 oktober 2005.

⁴² De AVS-länder som förbehållit sig rätten att utnyttja den särskilda skyddsklausulen (SSG) i WTO är Barbados, Botswana, Namibia och Swaziland. Det enda av AVS-länderna som verkligen utnyttjat denna möjlighet är dock Barbados (Kasteng, 2006).

Översikt av EU:s interna stöd

EU lämnar olika slags stöd till jordbruket. Stöd som i hög grad påverkar produktionen och handeln med omvärlden redovisas som ”gula” stöd i WTO⁴³. Dessa stöd beräknas som total AMS (Aggregate Measure of Support) och har i enlighet med Jordbruksavtalet reducerats. AMS-måttet inkluderar två olika former av stöd, transfereringar från konsumenter (marknadsprisstöd⁴⁴) och transfereringar från skattebetalare (budgetfinansierade stöd). EU:s produktspecifika handelsstörande stöd på jordbruksområdet under marknadsåret 2001-2002 gick främst till nötkött och vitsocker som dessutom båda omfattas av särskilda råvaruprotokoll. Därefter följer produkter som smör, olivolja, äpplen, tomater, korn, skummjölkspulver och vanligt vete (se tabell 5). Den negativa stödnivån till produktionen av nötkött under marknadsåret 2003-2004⁴⁵ har sin förklaring i EU:s reformer inom nötköttssektorn som sänkt det administrativa priset på nötkött till en nivå under referenspriset⁴⁶.

Tabell 5: EU:s produktspecifika handelsstörande (”gula”) stöd till jordbruket

Produkt	Produktspecifika handelsstörande stöd 2001-2002 (miljoner Euro)	Produktspecifika handelsstörande stöd 2003-2004 (miljoner Euro)
Nötkött	9.708,7	-1.110,6
Vitsocker	5.732,1	5.610,0
Smör	4.443,5	5.011,8
Olivolja	2.675,7	2.649,1
Äpplen	2.059,5	2.625,1
Tomater	1.944,2	1.887,8
Korn	1.640,4	1.859,8
Skummjölkspulver	1.370,5	1.602,1
Vanligt vete	1.236,6	1.454,9
Tobak	951,6	923,9
Vin	891,6	637,8
Päron	543,2	584,3
Gurkor	535,1	781,2

⁴³ EU är dessutom även berättigat att ge vissa tillåtna interna stöd till sin jordbruksproduktion (dessa betecknas som ”gröna” eller ”blå” stöd inom WTO beroende på hur stöden påverkar handel och produktion) men dessa stöd är inte produktspecifika till sin karaktär.

⁴⁴ Man kan säga att marknadsprisstödet inkluderar tullskyddets effekter, eftersom världsmarknadspris plus tull ger ramen för det administrativa priset. Stödet finansieras av konsumenterna i form av högre pris, eftersom åtgärden syftar till att bibehålla den inhemska prisnivån. Andra typer av prisstöd, t.ex. exportbidrag, prisutjämnar mot världsmarknadspriset och syftar till att lyfta bort ett eventuellt överskott från marknaden.

⁴⁵ Observera dock att uppgifterna för marknadsåret 2003-2004 ännu är preliminära och ännu inte offentliggjorda i form av någon notifikation till WTO. Vissa förändringar kan således förväntas även om tendenserna torde vara desamma.

⁴⁶ AMS-måttet är ett grovt och konstruerat mått. Den främsta anledningen är att beräkningarna baseras på historiska referensperioder och inte aktuella värden. Total AMS beräknas genom att prisgapet för respektive produkt multipliceras med produktionsvolymen. Prissgapet är skillnaden mellan ett bestämt externt referenspris och det tillämpade administrativa priset. Det administrativa priset ligger normalt högre än det externa priset som motsvaras av ett genomsnitt för basperioden 1986–1988. Om det administrativa priset är oförändrat och det externa priset fixerat till basperiodens nivå innebär det att prisskillnaden för t.ex. 2005 är densamma som den var 1986-1988, även om det faktiska referenspriset har sjunkit. Prissgapet i AMS-kalkylen är med andra ord oberoende av prisfluktuationer på världsmarknaden och bestäms endast av politiskt styrda parametrar.

Persikor/Nektariner	472,3	397,8
Ris	396,5	420,7
Majs	379,6	391,0
Apelsiner	321,0	329,4
Torrfoder	317,2	319,1
Citroner	280,7	329,4
Bordsdruvor	216,7	185,2
Råg	212,9	243,2
Bananer	212,3	233,3
Mjök	212,2	230,8
Kronärtskockor	195,0	178,9
Rågvete	179,4	274,8
Zucchini	170,6	112,0
Klementiner	167,1	188,3
Aprikoser	120,5	109,9
Körsbär	118,2	203,0
Utsäde	99,0	107,5
Kikärtor, linser, vicker	72,9	71,1
Plommon	69,3	96,2
Griskött	32,7	30,0
Mandariner	31,8	30,3
Satsumas	16,4	22,2
Humle	12,5	12,5
Sorgum	10,2	8,8
Lin	5,4	16,8
Hampa	2,5	1,1
Silkesmaskar	0,6	0,3

Källa: Baserad på WTO (2004) samt Europeiska kommissionen (2006c).

Översikt av EU:s exportbidrag

När det gäller EU:s exportbidrag för marknadsåret 2002-2003 har dessa främst beviljats för övriga mjölkprodukter, smör och smörolja, bearbetade produkter, socker nötkött och ost. Utnyttjandegraden av dessa exportbidrag har varierat; särskilt hög utnyttjandegrad har dock kycklingkött med 99,8 procent, bearbetade produkter med 99,7 procent, alkohol med 94,1 procent samt övriga mjölkprodukter med 85,5 procent (se tabell 6).

En hög grad av utnyttjande av exportbidrag kan antyda att produkterna har en relativt hög prisnivå på EU:s interna marknad och skyddas av höga tullar och således inte är särskilt konkurrenskraftiga på världsmarknaden. Dock är det samtidigt viktigt att beakta hur stor andel av produktens värde som utgörs av exportbidraget för att bedöma exportbidragets betydelse för att avsätta produkten internationellt.

Tabell 6: EU:s exportbidrag till jordbruket

Produkt	Exportbidrag 2002-2003 (miljoner Euro)	Utnyttjande av exportbidrag 2002-2003
Övriga mjölkprodukter	596,2	85,5
Smör och smörolja	545,1	57,5
Bearbetade produkter	413,6	99,7
Socker	292,5	58,6
Nötkött	285,1	22,7
Ost	267,7	78,3
Spannmål	167,0	16,0
Skummjölkspulver	163,0	59,1
Vete och vetemjöl	141,2	10,9
Fjäderfäkött	90,5	99,8
Alkohol	90,4	94,1
Ris	24,9	67,7
Vin	17,9	45,7
Frukt och grönsaker, färska	15,3	29,0
Griskött	14,6	7,6
Ägg	5,1	11,7
Frukt och grönsaker, bearbetade	3,1	37,3
Raps	0,0	0,0
Olivolja	0,0	0,0
Råttobak	0,0	0,0

Källa: Baserad på WTO (2005b)

När det gäller EU:s tillämpning av exportbidrag i handeln med AVS-länderna är denna särskilt omfattande för mjölk och mejeriprodukter, nötkött och socker. Helmjölkspulver exporterades (2003-2004) med exportbidrag till Nigeria, Dominikanska republiken och Senegal för motsvarande 29.190 ton, 20.510 ton respektive 18.960 ton. Även exporten av smör och smörolja till Nigeria (3.660 ton), Elfenbenskusten (3.120 ton) och Senegal (2.790 ton) samt skummjölkspulver till Nigeria (5.650 ton) omfattades av exportbidrag. Exporten av nötkött med exportbidrag var (2005-2006) särskilt omfattande till Angola och Kongo-Brazzaville för motsvarande 11.555 ton vardera. Dessa länder är t.o.m. EU:s tredje och fjärde största exportdestinationer med exportbidrag för nötkött. Exporten av socker med exportbidrag (inklusive C-socker) var (2005) störst till Senegal, Sudan och Togo, motsvarande 57.650 ton, 53.618 ton respektive 32.774 ton. På något lägre nivå (mellan 10.000 och 20.000 ton) gick motsvarande export till ytterligare nio länder i Afrika söder om Sahara (Jordbruksverket, 2006a).

2.5.3 Råvaruprotokollen i Cotonou-avtalet

De känsligaste jordbruksprodukterna i handeln mellan EU och AVS-länderna regleras genom särskilda råvaruprotokoll. En viktig fråga i EPA-förhandlingarna rör således framtiden för de så kallade råvaruprotokollen. Sedan 1975 har EG/EU beviljat tullfritt tillträde eller andra förmåner för

bestämda kvantiteter från ”traditionella” leverantörer i AVS-länderna (främst före detta franska och brittiska kolonier) för socker, bananer, nötkött och rom. I dagsläget utnyttjas samtliga råvaruprotokoll utom romprotokollet⁴⁷. För många AVS-länder utgör dessa förmåner de viktigaste beståndsdelarna i Cotonou-avtalet eftersom exporten av dessa produkter genererar intäkter i utländsk valuta och främjar ländernas sysselsättning inom jordbruks- och livsmedelssektorn.

I sammanhanget är det intressant att konstatera att enbart 28 av de 79 AVS-länderna är berättigade till något av de idag gällande protokollen för bananer, nötkött och socker. Av dessa länder är sju (Belize, Elfenbenskusten, Jamaica, Kenya, Surinam, Swaziland och Zimbabwe) berättigade till två av protokollen och Madagaskar till alla tre idag gällande protokoll⁴⁸ (se tabell 7). Dock svarar exporten av dessa råvaror inom protokollen för i genomsnitt 15,8 procent av AVS-ländernas totala jordbruksexport till EU åren 2000-2004 (varav socker 57,4 procent, bananer 35,7 procent och nötkött 6,9 procent)⁴⁹.

Tabell 7: Förmånstagare i EU:s råvaruprotokoll

	Socker	Bananer	Nötkött	(Rom)
Afrika	Elfenbenskusten Kenya Kongo-Brazzaville Madagaskar Malawi Mauritius Swaziland Tanzania Uganda Zambia Zimbabwe	Elfenbenskusten Kamerun Kap Verde Madagaskar Somalia	Botswana Kenya Madagaskar Namibia Swaziland Zimbabwe	(Madagaskar) (Mauritius)
Karibien	Barbados Belize Guyana Jamaica St. Kitts & Nevis Surinam Trinidad & Tobago	Belize Dominica Grenada Jamaica St. Lucia St. Vincent & Gren. Surinam	---	(Bahamas) (Barbados) (Dominikanska rep.) (Guyana) (Jamaica) (Trinidad & Tobago)
Stilla havet	Fiji	---	---	(Fiji)

Källa: Baserad på Dunlop (1999). De ”minst utvecklade länderna” har särskilt markerats.

Vid en analys av råvaruprotokollen är det viktigt att beakta att dessa har olika karaktär och att EU:s åtaganden varierar från produkt till produkt (se tabell 8). Detta har sin bakgrund i det faktum att

⁴⁷ EU:s unilaterala beslut av den 24 mars 1997 att ta bort tullar (och därigenom kvoter) på rom mellan 2000 och 2003 samt ”zero for zero”-avtalet med USA innebar slutet för romprotokollet i sin dåvarande form. I detta sammanhang efterfrågade dock de berörda AVS-länderna insatser som marknadsföringsstöd/assistans för att öka industrins konkurrenskraft under övergångsperioden. Rom var den enda bearbetade jordbruksprodukt som begränsades med kvot (Dunlop, 1999).

⁴⁸ När romprotokollet gällde omfattades 30 AVS-länder av råvaruprotokollen. I detta fall var 11 länder berättigade till två av protokollen, Jamaica till tre och Madagaskar till alla fyra (Dunlop, 1999).

⁴⁹ Beräkningarna är baserade på aggregerad HS 4-ställig nivå (socker: HS 1701; bananer: HS 0803; samt nötkött: HS 0102, HS 0201, HS 0202, HS 0206, HS 0210 och HS 1602), något som torde medföra en viss överskattning av den faktiska handeln av protokollprodukterna än om jämförelsen skulle göras på mer detaljerad HS-nivå.

målsättningarna ofta varit olika med de olika protokollen ända sedan deras tillkomst⁵⁰. Nötkött är exempelvis den enda protokollprodukten med tull inom kvot (specifika tullar reduceras med 92 procent upp till kvotgränsen), dock är de berörda AVS-länderna undantagna från värdetullkomponenten som åläggs övriga AVS-länder samt tredje land. Dessutom kan licenserna för export inom kvoterna för nötkött och socker omfördelas om länderna inte lever upp till sina åtaganden.

Tabell 8: Råvaruprotokollens särskiljande karaktäristika

Råvaruprotokoll	Bananer	Nötkött	Socker	(Rom)
Tullpreferenser	Ja	Ja	Ja	(Ja)
Tullfrihet	Ja	Nej	Ja	(Ja)
Tullkvot	Ja	Ja	Ja	(Ja)
Länderspecifik allokering	Nej	Ja	Ja	(Nej)
Åtagande om köp och försäljning	Nej	Nej	Ja	(Nej)
Garanterade priser	Nej	Nej	Ja	(Nej)
Åtaganden om utvecklingsstöd	Ja	Nej	Nej	(Ja)

Källa: Baserad på Dunlop (1999) samt EU:s reformer av marknadsordningarna

Framtiden för råvaruprotokollen är idag oviss, inte minst genom reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Genom en rad reformer har EU sänkt sina interna priser för ett antal jordbruksprodukter, däribland socker och nötkött, något som i sin tur påverkar de priser de berättigade AVS-länderna får för sin export till EU – och således även konsekvenserna om protokollen skulle tas bort – och anslutit sig till eller närmat sig nivåerna för världsmarknadspriserna. Ett uttalat syfte med reformpolitiken är att skapa utrymme för tullsänkningar och därmed bättre förutsättningar för ökad importkonkurrens. Även regelverket i WTO och de pågående förhandlingarna påverkar råvaruprotokollens framtid. Det är i således osäkert om råvaruprotokollen kommer att finnas kvar efter den 31 december 2007 när den nuvarande ”waivern” i WTO löper ut⁵¹.

Flera AVS-länder har hävdade att inkomsterna från protokollprodukterna är nödvändiga för att diversifiera ländernas ekonomier och erbjuda tjänster inom områden som utbildning och hälsa. Dock kvarstår det faktum att protokollen snarare bidragit till ett ökat exportberoende av ett fåtal produkter till ett fåtal marknader och inte stimulerat diversifiering eller utbudspromatiken i någon större utsträckning. Det bör dock observeras att det inte alltid är möjligt att diversifiera produktionen i t.ex. små ö-u-länder och att jordbrukarna i dessa ekonomier skulle få svårt att finna alternativa sysselsättningsmöjligheter på landsbygden (Ford & Poonyth, 2005).

⁵⁰ De olika protokollen ger uttryck för olika målsättningar. Nötköttsprotokollet eftersträvar att AVS-ländernas nötköttsexport ska behålla sin position inom EU medan bananprotokollet eftersträvar att förbättra villkoren under vilka AVS-länderna producerar och marknadsför bananer. När det gäller sockerprotokollet gör EU utfästelsen att köpa och importera socker från de berörda länderna under en obegränsad period förutsatt att länderna åtar sig att leverera socker till EU. Romprotokollet hade på sin tid målsättningen att öka försäljningen av rom till EU (Dunlop, 1999).

⁵¹ De AVS-länder som nu exporterar under råprotokoll kan i framtiden få svårare att konkurrera på EU-marknaden; de kommer dessutom troligen att drabbas av ett betydande inkomstbortfall.

2.6 AVS-länderna och syd-syd-handeln

2.6.1 Allmänna tendenser i handeln mellan AVS-länderna

Exporten av jordbruksprodukter mellan u-länder, den så kallade syd-syd-handeln, steg med 77 procent mellan 1990 och 2003, vilket överträffade världshandeln med jordbruksprodukter som ökade med 66 procent. Mellan samma år ökade u-ländernas export av jordbruksprodukter till andra u-länder sin andel från 32 till 46 procent av u-ländernas totala export av jordbruksprodukter (WTO, 2005). Givet dessa trender beräknas u-länderna generellt ha förutsättningar att dominera tillväxten i handel och konsumtion av jordbruksprodukter (Jordbruksverket 2005b). Dock är det viktigt att beakta att olika u-länder har olika förutsättningar i syd-syd-handeln.

Regional handel inom AVS-gruppen som helhet utgör i dagsläget dock endast en mindre andel av AVS-ländernas sammanlagda varuhandel. Detta beror dels på en begränsad regional integration, då den största handeln sker med EU eller omedelbart angränsande länder, dels på ländernas likartade och odiversifierade produktutbud, lägre köpkraft såväl som övriga utbudsbegränsningar mellan AVS-länderna (undermålig infrastruktur samt undermåliga institutioner). Handeln *mellan* de tre stora AVS-områdena (Afrika, Västindien och Stilla havet) är således näst intill obefintlig.

Regionala integrationssträvanden förekommer dock i olika utsträckning inom alla geografiska AVS-områden, d.v.s. inom Afrika, Västindien och Stilla havet, men dessa initiativ är i många fall ofullständiga, bristfälligt implementerade, överlappande samt kännetecknas av många olika politiska och ekonomiska hinder för handeln (Kommerskollegium, 2003). AVS-ländernas produktion domineras dessutom ofta av en eller ett fåtal jordbruksprodukter och länderna är således beroende av ett fåtal stora marknader som efterfrågar råmaterial för vidareförädling och/eller konsumtion.

Insatserna för att förbättra den regionala integrationen mellan AVS-länderna (särskilt inom EPA-regionerna) är således en viktig del av EPA-förhandlingarna ”eftersom regional integration är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller att uppnå en integration av AVS-ekonomierna i världsekonomin” (se artikel 35(2)). Det underlättar även för EU-kommissionen att ingå separata handelsavtal med olika EPA-regioner (särskilt om dessa bildat tullunioner) än att förhandla med länderna bilateralt eller med hela AVS-gruppen. Dock är det viktigt att beakta att de olika EPA-regionerna (liksom AVS-länderna i helhet) inte nödvändigtvis är naturliga handelsområden utan snarare politiska arrangemang.

Det är i sammanhanget intressant att observera att handeln med näraliggande AVS-länder, särskilt inom EPA-regionerna i Afrika, tenderat att öka betydligt under senare år (i Centralafrika med så mycket som 852,6 procent mellan 1999 och 2003), dock ofta från en både relativt och absolut låg nivå. Det är även relevant att notera att handeln med förädlade produkter tenderat att öka i den inomregionala handeln i samtliga EPA-regioner (något som förvisso kan bero på en ökad reexport av importerade livsmedel och beredningar)⁵².

2.6.2 Regionala integrationssträvanden och EPA-regionerna

Enligt Cotonou-avtalet kommer EPA-förhandlingar ”att inledas med de AVS-stater som anser sig redo att föra sådana förhandlingar, på den nivå som de bedömer som lämplig och i enlighet med de förfaranden som AVS-gruppen kommit överens om, med beaktande av AVS-staternas regionala integrationsprocess” (artikel 37(5)). Det framgår vidare av Cotonou-avtalet att om AVS-länderna väljer att förhandla i regionala grupperingar måste de också enas om vilka länder som kommer att ingå i de olika grupperingarna. Den ursprungliga tanken var dock att EPA-regionerna skulle bygga

---

⁵² För en översiktlig analys av den inomregionala handeln i de olika EPA-regionerna, med betoning på ledande exportländer, ledande exportdestinationer samt ledande produkter (där statistik finns tillgänglig) hänvisas till bilaga 4.

på befintliga regionala samarbetsformer (Europeiska unionens råd, 2002). Dock tycks politiska faktorer ha spelat en minst lika betydelsefull roll som rent ekonomiska när AVS-länderna valde regiontillhörighet.

Det har i dagsläget bildats sex olika EPA-regioner som inte nödvändigtvis överrensstämmer med befintliga regionala grupperingar utan snarare överlappar dessa grupperingar på ett sätt som gör förhandlingsstrukturen mycket komplex⁵³. Det är dock AVS-länderna som själva, baserat på ekonomiska, politiska och andra strategiska avvägningar, avgör vilken region de lämpligast vill tillhöra i samband med att den regionala förhandlingsfasen inleddes i oktober 2003. Av de idag existerande EPA-regionerna ligger fyra i Afrika samt en i vardera Karibien och Stilla havet. Av nedanstående tabell 9 framgår länderna som förhandlar inom de olika EPA-regionerna. Dock förekommer fortfarande en viss rörlighet bland medlemsländerna regionerna emellan⁵⁴.

Den **västafrikanska EPA-regionen** baseras på de västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap (Economic Community of West African States, ECOWAS) som bildades 1975⁵⁵. Mauretanien lämnade ECOWAS år 2002 men har valt att åter delta i samarbetet med anledning av EPA-förhandlingarna.

EPA-regionen för Östra och södra Afrika baseras på COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa) som bildades 1994. Ett flertal av länderna som ingår i denna EPA-region ingår även i ekonomiska samarbeten som t.ex. COMESA, EAC, ECCAS och SADC.

EPA-regionen för Södra Afrika baseras på den sydafrikanska utvecklingsgemenskapen (Southern African Development Community, SADC) vilken formellt inrättades år 1992 men vars föregångare bildades redan 1979⁵⁶. Det bör dock observeras att flertalet SADC-medlemmar valt att delta i andra EPA-regioner. Sydafrika är för närvarande observatör i EPA-förhandlingarna men diskussioner pågår om att inkludera Sydafrika i EPA-regionen för Södra Afrika. Flera av regionens länder ingår även i ekonomiska samarbeten som COMESA och ECCAS.

---

⁵³ När det gäller den sydafrikanska utvecklingsgemenskapen (SADC) kan nämnas att endast sju av dess medlemmar valde att delta i EPA-förhandlingarna inom EPA-regionen för Södra Afrika trots att SADC har planer på att utgöra ett frihandelsområde till år 2008, tullunion till år 2010 och gemensam marknad till år 2015. Istället har fem SADC-medlemmar (Malawi, Madagaskar, Mauritius, Zambia och Zimbabwe) valt att ansluta sig till EPA-regionen för Östra och södra Afrika. Frihandelsområdet COMESA har planer på att utgöra en tullunion till år 2008. Samtliga länder i EPA-regionen för Östra och södra Afrika är medlemmar av frihandelsavtalet COMESA (dock har COMESA flera gemensamma medlemmar med SADC). Inför EPA-förhandlingarna bestämde sig dock tre COMESA-medlemmar (Angola, Namibia och Swaziland) att istället ansluta sig till EPA-regionen för Södra Afrika. Medlemmarna i EAC har splittrats mellan EPA-regionerna för Södra Afrika samt Östra och södra Afrika. Sydafrika har idag en tullunion med fyra av de sju medlemsländerna i EPA-regionen för Södra Afrika (Europeiska kommissionen, 2005a-b samt 2006a-b). Idag tillhör AVS-länderna Angola, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Swaziland, Zambia och Zimbabwe till minst två olika blivande tullunioner, något som kan komma att bli inkompatibelt i framtiden när tullunionerna beräknas träda i kraft.

⁵⁴ Kongo-Kinshasa bytte i slutet av 2005 EPA-tillhörighet från EPA-regionen för Östra och södra Afrika till den centralafrikanska EPA-regionen (Europeiska kommissionen, 2006a). Även Kap Verde har i september 2006 uttryckt önskemål om att lämna den västafrikanska EPA-regionen för att istället förhandla fram ett bilateralt EPA-avtal med EU (ECDPM/ICTSD, 2006). Detta ställningstagande baseras på landets utvecklingsgrad som ligger högre än övriga länder i ECOWAS samt landets geostrategiska situation. Även Sydafrikas formella roll i EPA-förhandlingarna är oklar. I denna utredning har Sydafrika inkluderats i EPA-regionen för Södra Afrika även om förhandlingar fortfarande pågår om Sydafrikas formella roll i EPA-förhandlingarna.

⁵⁵ Av ECOWAS medlemsländer deltar åtta länder (Benin, Burkina Faso, Elfenbenskusten, Guinea-Bissau, Senegal, Mali, Niger och Togo) även i den västafrikanska ekonomiska och monetära unionen (Union Economique et Monétaire Ouest Africaine, UEMOA). Dock ingår inte de stora engelskspråkiga länderna Nigeria och Ghana i detta samarbete.

⁵⁶ Det mest fördjupade samarbetet sker inom den sydafrikanska tullunionen (Southern African Customs Union, SACU) där Botswana, Lesotho, Namibia, Swaziland och Sydafrika sedan år 1970 deltar i en tullunion. Tanzania är å andra sidan medlem i tullunionen för Eastern African Community (där de övriga medlemmarna i tullunionen, Kenya och Uganda, ingår i EPA-regionen för Östra och södra Afrika).

Den **centralafrikanska EPA-regionen** baseras på de centralafrikanska staternas ekonomiska och monetära gemenskap (Communauté économique et monétaire de l’Afrique centrale, CEMAC) som bildades 1994. Sao Tomé & Príncipe ingår inte i CEMAC men deltar i samarbetet inom ECCAS. Dock har landet valt att delta i samarbetet med denna region med anledning av EPA-förhandlingarna. Även Kongo-Kinshasas anslutning till den centralafrikanska EPA-regionen har bidragit till att något ändra regionens profil.

EPA-regionen för Karibien baseras på den regionala institutionen Caribbean Forum (CARIFORUM) vilken bildades 1992 mellan Caribbean Community (CARICOM) och Dominikanska republiken samt Haiti. Haiti har därefter blivit medlem i CARICOM.

EPA-regionen för Stilla havet består av länderna i Pacific Island Forum med undantag av Australien och Nya Zeeland. Samarbetet i Pacific Island Forum inleddes redan år 1971 men fick sitt nuvarande namn år 2000.

Tabell 9: EPA-regionerna och deras medlemsländer

EPA-region	Västafrika	Östra och södra Afrika	Södra Afrika	Centralafrika	Karibien	Stilla havet
Länder	Benin Burkina Faso Elfenbenskusten Gambia Ghana Guinea Guinea-Bissau Kap Verde Liberia Mali Mauretanien Niger Nigeria Senegal Sierra Leone Togo	Burundi Djibouti Eritrea Etiopien Kenya Komorererna Madagaskar Malawi Mauritius Rwanda Seychellerna Sudan Uganda Zambia Zimbabwe	Angola Botswana Lesotho Moçambique Namibia Swaziland (Sydafrika) Tanzania	Centralafrikanska republiken Ekvatorialguinea Gabon Kamerun Kongo-Brazzaville Kongo-Kinshasa Tchad Sao Tomé & Príncipe	Antigua & Barbuda Bahamas Barbados Belize Dominica Dominikanska republiken Grenada Guyana Haiti Jamaica St. Kitts & Nevis St. Lucia St. Vincent & Grenadinerna Surinam Trinidad & Tobago	Cook-öarna Fiji Kiribati Marshall-öarna Mikronesien Nauru Niue Palau Papua Nya Guinea Samoa Salomon-öarna Tonga Tuvalu Vanuatu

Källa: Baserat på Europeiska kommissionens hemsida. De ”minst utvecklade länderna” har särskilt markerats.

2.7 Mandatet för EPA-förhandlingarna

Målet med EPA-förhandlingarna på varuhandelsområdet är enligt Europeiska kommissionens mandat att inrätta frihandelsområden mellan parterna⁵⁷. Dessa frihandelsavtal ska vara såväl förenliga med WTO-regelverket som baserade på de utvecklingsrelaterade målen i Cotonou-avtalet. Kommissionens förhandlingsmandat i EPA-processen gör ingen uppdelning på industrivaror, fiskprodukter och/eller jordbruksprodukter, detta torde innebära att det initialt inte förutsätts att någon produktsektor ska särbehandlas eller uteslutas i EPA-avtalen (Kommerskollegium, 2003). Till skillnad från WTO-förhandlingarna där bundna tullar beaktas, förhandlas ländernas tillämpade

⁵⁷ EU har dock i vissa sammanhang även uttryckt sin önskan att dessa frihandelsområden på sikt ska leda till inrättandet av tullunioner mellan EU och EPA-regionerna (Bilal & Rampa, 2006).

tullar i EPA-förhandlingarna. Detta innebär att EPA-förhandlingarna får en mer direkt påverkan på ländernas möjlighet att skydda sina känsliga sektorer vid import.

Enligt mandatet för EPA-förhandlingarna ska inga produkter vara uteslutna vid import till EU, utan EPA-avtalen ska bygga på och förstärka villkoren för marknadstillträde i Cotonou-avtalet (Europeiska unionens råd, 2002). Det finns inte heller någon hänvisning till EU:s gemensamma jordbrukspolitik eller EU:s marknadssituation. Ovanstående skulle i teorin göra det möjligt att uppnå mycket långtgående resultat när det EPA-regionernas möjligheter att få ökat marknadstillträde till EU på jordbruksområdet. Särskild hänsyn ska även till AVS-ländernas existerande och potentiella exportintressen (Europeiska unionens råd, 2002).

Vid import till AVS-området ska EPA-förhandlingarna, enligt mandatet, syfta till att AVS-länderna successivt avvecklar tullarna för i stort sett all handel (Europeiska unionens råd, 2002). Mandatet anger dock flexibilitet i kravet om AVS-ländernas åtagande om marknadstillträde med hänsyn till ländernas ekonomiska, sociala och miljömässiga förutsättningar. Den yttre begränsningen utgörs snarare av de nuvarande kraven i WTO:s regler om frihandelsavtal för att EPA-avtalen ska bli WTO-förenliga. AVS-ländernas tullsänkningar på import från EU bör, i enlighet med mandatet, främst styras av vad som gynnar den regionala utvecklingen. En konsekvens härav blir (åtminstone i teorin) att tullsänkningarna inte bör omfatta de produkter EU har svårt att avsätta på världsmarknaden utan exportbidrag. Möjligheterna att införa en skyddsklausul för livsmedelstrygghet i AVS-länderna ska enligt mandatet beaktas (Europeiska unionens råd, 2002).

Enligt mandatet ska AVS-länderna inom samma EPA-region bevilja samma förmåner som beviljas till EU till övriga medlemsländer, dock helst i snabbare takt än till EU med syfte att främja syd-syd-handeln (Europeiska unionens råd, 2002). Denna aspekt bör dock särskilt beaktas eftersom AVS-ländernas offensiva och defensiva intressen i förhållande till EU kan skilja sig avsevärt i förhållande till offensiva och defensiva intressen gentemot övriga AVS-länder i regionen.

3 Jordbruk och utveckling i EPA-regionerna

Europeiska kommissionens förhandlingsmandat nämner särskilt att förhandlingarna om marknadstillträde till EU:s inre marknad ska ta särskild hänsyn till AVS-ländernas existerande och potentiella exportintressen (Europeiska unionens råd, 2002). I följande avsnitt presenteras således en översikt (HS 4-ställig nivå) av EPA-regionernas export⁵⁸ till EU samt EU:s export⁵⁹ till EPA-regionerna med betoning på ledande exportprodukter, samt med beaktande av ledande exportländer och exportdestinationer inom de respektive regionerna. Presentationen syftar till att ligga till grund för resonemanget om offensiva exportintressen respektive defensiva importintressen i EPA-förhandlingarna. Det är dock viktigt att vara medveten om att mindre aktörers intressen samt potentiella exportintressen inte fullt beaktas på denna aggregerade nivå.

Statistiken inkluderar av komparativa skäl EU:s samtliga 25 medlemsländer även om de nya medlemsländerna i Öst- och Centraleuropa formellt inte anslöt sig till Cotonou-avtalet förrän vid EU-inträdet 2004. AVS-ländernas handel med de nytillkomna EU-medlemsländerna är dock relativt liten och påverkar inte resultatet av analysen i någon större utsträckning⁶⁰. En mer detaljerad statistisk sammanställning återfinns i bilagorna 3a-b.

I syfte att komplettera ovanstående framställning med avseende på exportintressen analyseras även ledande produkter i EPA-regionernas totala jordbruksexport i världshandeln samt regionernas beroende av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten och/eller den totala varuexporten. Det är i sammanhanget relevant att beakta att vissa AVS-länder även tillämpar utbudsrestriktioner som exportskatter på ledande exportprodukter⁶¹. AVS-ländernas offensiva exportintressen med avseende på exportskatter kommer dock inte att närmare behandlas i utredningen.

---

⁵⁸ I analysen av EPA-regionernas offensiva intressen kommer ingen särskild hänsyn att tas till AVS-ländernas specifika intressen i förhållande till övriga u-länder med avseende på preferensmarginaler och/eller preferenserrosion eftersom denna diskussion inte är fokus i – och inte heller kan påverkas av – EPA-förhandlingarna (såtillvida EPA-regionerna inte ber EU undvika att sänka preferenstillarna till tredje land och/eller ber EU ta hänsyn till konsekvenserna av preferenserrosion inom biståndssamarbetet). AVS-ländernas målsättning med EPA-förhandlingarna är initialt att erhålla så fördelaktigt marknadstillträde till EU:s interna marknad som möjligt oberoende av EU:s tullsänkningar till tredje land i WTO-förhandlingarna och/eller övriga förhandlingar om frihandelsavtal.

⁵⁹ Inom EU råder, delvis beroende av medlemsländernas produktionsstruktur, delade meningar om det är producent eller konsumentintressen som bör styra identifieringen av EU:s offensiva handelsintressen. Denna utredning utgår dock från den rådande exportstrukturen för att se dess de facto påverkan på AVS-ländernas produktionsförutsättningar. För en fördjupad analys av EU:s offensiva intressen hänvisas till Jordbruksverkets yttrande ”EU:s offensiva intressen på jordbruksområdet” (Dnr. 44-549/05) daterad den 28 juni 2005.

⁶⁰ De tio nyblivna medlemsländerna i EU svarade under åren 2000-2004 i genomsnitt för 0,6 procent (US\$ 58.281/US\$ 9.307.793) av exporten till och 8,8 procent (US\$ 360.947/ US\$ 4.077.058) av importen från de 76 AVS-länderna som deltar i EPA-förhandlingarna. Exporten består främst av tobak och tobaksprodukter (37,2 procent) och importen främst av kakao och kakaoberedningar (52,4 procent). I båda fallen är Polen den största aktören med 45,8 procent av exporten och 42,9 procent av importen.

⁶¹ Exportskatter är ett enligt WTO tillåtet handelspolitiskt instrument och kan liksom tullar vara värdebaserade eller specifika. Exportskatter kan användas i syfte att (i) förbättra handelsbalansen; (ii) stabilisera/minska fluktuationer på råvarupriserna; (iii) minska inflationstrycket; (iv) främja ekonomisk diversifiering; öka skatteintäkterna; (v) skapa ekonomiska incitament för ytterligare inhemsk förädling (motverkar effekterna av tulleskalering); samt (vi) kan vara viktigt för att sänka de inhemska priserna på de berörda produkterna för att säkra livsmedelstryggheten. Det bör dock betonas att exportskatter är ett mycket instabilt instrument beroende på de internationella råvaruprisernas utveckling, utbudssituationen samt förändringar av växelkursen. Följande länder har tillämpat exportskatter på jordbruksprodukter under något eller några av åren 1997-2002: Fiji (socker: 3 procent), Papua Nya Guinea (obearbetad rotting: 15 procent), Benin (kakaoböner: 1,04 procent), Burkina Faso (produkter från nötkreatur: 17,5 procent); Elfenbenskusten (kaffe, kakao och kolanötter: 3-4 procent), Guinea (kaffe: US\$ 13 per ton), Moçambique (cashewnötter: 18 procent), Uganda (kaffe: 1 procent) (Piermartini, 2004). EU vill dock att möjligheten att tillämpa exportskatter i EPA-avtalen ska fasas ut under en övergångsperiod (Europeiska kommissionens råd, 2002).

I syfte att identifiera EPA-regionernas defensiva intressen analyseras strukturen på EU:s export till EPA-regionerna samt regionernas beroende av jordbrukssektorn i ekonomin, sysselsättningen inom jordbruket samt deras sårbarhet med avseende på livsmedelstryggheten. Analysen ser även översiktligt till EU:s nyttjande av handelsstörande interna stöd samt exportbidrag och hur dessa står i konflikt med EPA-regionernas inhemska produktion inom motsvarande sektorer.

Slutligen bör påpekas att den analyserade statistiken reflekterar rådande samt, i viss mån historiska, villkor i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Pågående reformer av olika marknadsordningar samt en eventuell utfasning av exportbidrag kan föranleda förändrade export- och importintressen från EU:s sida i framtiden, något som även kommer att påverka EPA-regionernas förutsättningar i handeln. Dessutom är naturligtvis EPA-regionernas och EU:s export- och importintressen starkt kopplade till enskilda medlemsländers olika intressen, förutsättningar och behov. Sannolikt kommer olika politiska ställningstaganden och kompromisser att spela en avgörande roll för hur de olika förhandlingspositionerna slutligen kommer att utformas.

3.1 EU:s och EPA-regionernas handelsmönster

I detta avsnitt presenteras en översikt av EPA-regionernas handel med EU med avseende på både export och import på aggregerad nivå. Det främsta syftet med denna analys är att identifiera de ledande exportörerna bland EPA-regionerna. Det är också relevant att se om de respektive EPA-regionerna är nettoexportörer eller nettoimportörer i handeln med EU. I sammanhanget ses till den genomsnittliga exporten till och importen från EU under perioden 2000-2004 samt tendenser i handeln (se tabell 10).

Tabell 10: EPA-regionernas genomsnittliga handel med EU (2000-2004) i US\$ (1.000)

EPA-region	Export till EU	(%)	Förändring 2000-04 (%)	Import från EU	(%)	Förändring 2000-04 (%)	Handelsnetto
Västafrika	3.003.184	32,3	+61,1	1.937.373	47,5	+41,4	+1.065.811
Östra och södra Afrika	2.315.184	24,9	+14,7	396.825	9,7	-14,9	+1.918.359
Södra Afrika	2.104.796	22,6	+73,9	766.743	18,8	+72,1	+1.338.053
Karibien	1.025.656	11,0	+14,6	439.341	10,8	+2,6	+583.315
Centralafrika	484.048	5,2	+14,9	530.818	13,0	+43,9	-46.770
Stilla havet	375.796	4,0	+20,1	5.961	0,1	+75,7	+369.835
AVS totalt	9.308.664	100	+39,7	4.077.061	100	+35,0	+5.231.603

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

I följande avsnitt (3.2-3.7) presenteras och analyseras EPA-regionernas ledande exportprodukter och exportländer i handeln med EU. Även regionernas ledande exportprodukter i världshandeln presenteras i syfte att se om kompletterande exportprodukter kan identifieras. I detta sammanhang ges även en översikt över EU:s tullskydd och AVS-ländernas beroende av råvaruprotokollen samt EPA-regionernas exportdiversifiering och beroende av ett fåtal jordbruksprodukter och deras betydelse i den totala varuexporten. Därefter presenteras och analyseras EU:s ledande exportprodukter och exportdestinationer i handeln med EPA-regionerna. I detta sammanhang ges även en översikt över EU:s interna stöd och exportbidrag samt hur dessa kan påverka förutsättningarna för regionernas inhemska produktion och handel. Även exempel på tullskyddet i vissa AVS-länder presenteras. Slutligen presenteras en översikt över jordbrukets betydelse för sysselsättning, BNP samt andelen undernärda i EPA-regionerna. För en översikt av EPA-

regionernas inomregionala handel med avseende på ledande produkter, exportörer och exportdestinationer hänvisas till bilaga 4.

3.1.1 EPA-regionernas export till EU på aggregerad nivå

Den västafrikanska EPA-regionen är den största exportören av jordbruksprodukter till EU med 32,3 procent, närmast följt av EPA-regionen för Östra och södra Afrika med 24,9 procent samt EPA-regionen för Södra Afrika med 22,6 procent. På en något lägre nivå befinner sig exporten från EPA-regionen för Karibien med 11,0 procent, följt av den centralafrikanska EPA-regionen med 5,2 procent och EPA-regionen för Stilla havet med 4,0 procent. Exporten enbart från EPA-regionen för Södra Afrika skulle också ligga på denna relativt låga nivå om inte Sydafrika skulle inkluderas i denna EPA-gruppering under förhandlingarna. Samtliga EPA-regioner förutom Centralafrika är nettoexportörer till EU på aggregerad nivå⁶².

En översiktlig studie av handelsmönstret på aggregerad nivå mellan åren 2000 och 2004 visar att exporten från de olika EPA-regionerna till EU ökat i olika hög utsträckning. Högst exportökning (73,9 procent) kan konstateras för EPA-regionerna för Södra Afrika, närmast följt av den västafrikanska EPA-regionen (61,1 procent). Lägst exportökning kan observeras i EPA-regionerna för Karibien, Östra och södra Afrika samt Centralafrika (omkring 15 procent) I detta sammanhang kan det vara relevant att konstatera att EU:s genomsnittliga importökning i världshandeln med jordbruksprodukter och livsmedel mellan 2000 och 2004 låg på 61,7 procent.

3.1.2 EU:s export till EPA-regionerna på aggregerad nivå

Den västafrikanska EPA-regionen är i en jämförelse mellan de olika EPA-regionerna den i särklass största destinationen för EU:s export av jordbruksprodukter och livsmedel med 47,5 procent. Närmast därefter följer exporten till EPA-regionen för Södra Afrika med 18,8 procent. Exportandelen till EPA-regionen för Södra Afrika med Sydafrika exkluderat skulle enbart vara hälften så stor. EU:s export till EPA-regionen för Östra och södra Afrika, den centralafrikanska EPA-regionen samt EPA-regionen för Karibien ligger på en relativt jämn nivå omkring 10-13 procent. Betydligt lägst är EU:s export till EPA-regionen för Stilla havet med 0,1 procent.

En översiktlig studie av handelsmönstret på aggregerad nivå mellan åren 2000 och 2004 visar att EU:s export till de olika EPA-regionerna ökat i olika hög utsträckning (och även minskat (-14,9 procent) när det gäller EPA-regionen för Östra och södra Afrika). I relativa tal har EU:s export till EPA-regionen för Stilla havet ökat mest (75,7 procent); dock har denna ökning skett från en mycket låg nivå. Av större ekonomisk relevans är ökningen av EU:s export till EPA-regionen för Södra Afrika (72,1 procent), närmast följt av exportökningen till den centralafrikanska EPA-regionen (43,9 procent) och den västafrikanska EPA-regionen (41,4 procent). Exporten till EPA-regionen för Karibien har fluktuerat mellan de undersökta åren med har i genomsnitt varit konstant med en ökning på enbart 2,6 procent. I detta sammanhang kan det vara relevant att konstatera att EU:s genomsnittliga exportökning i världshandeln med jordbruksprodukter och livsmedel mellan 2000 och 2004 låg på hela 166,5 procent.

3.1.3 Handeln mellan EU och AVS-länderna i sitt sammanhang

För att sätta ovanstående handelsstatistik i sitt sammanhang är det relevant att belysa att AVS-ländernas samlade export av jordbruksprodukter till EU utgjorde 4,5 procent av EU:s totala import av jordbruksprodukter år 2003 (3,7 procent om Sydafrika exkluderas). På motsvarande sätt utgjorde EU:s export till AVS-gruppen 1,9 procent av EU:s totala export av jordbruksprodukter för

---

⁶² Om Sydafrika exkluderas skulle även EPA-regionen för Södra Afrika vara nettoimportör (US\$ 378.928- US\$ 387.906= US\$ -8.978) av jordbruksprodukter och livsmedel. Exportökningen ligger i så fall på 35,5 procent men importökningen på 85,9 procent.

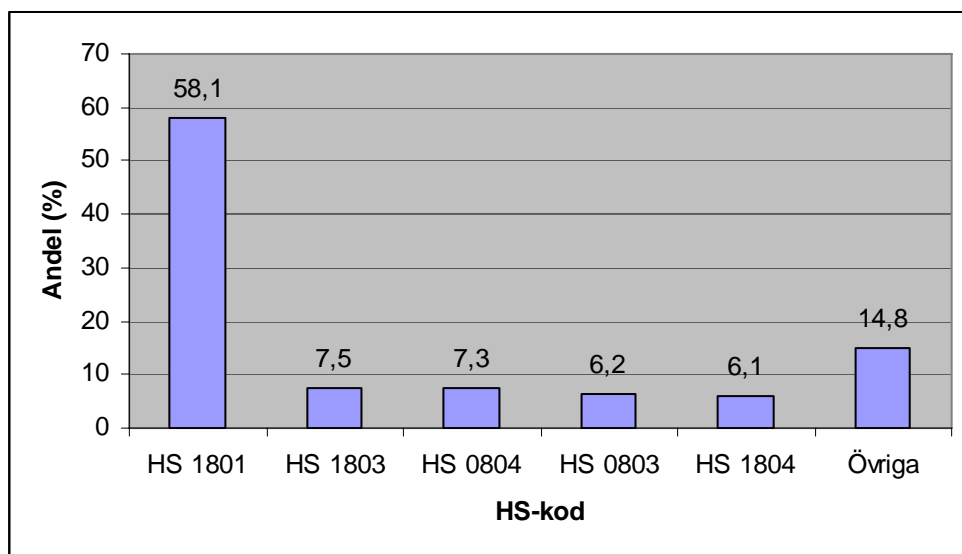
motsvarande år (1,7 procent om Sydafrika exkluderas). Detta visar att importen från AVS-länderna som helhet är viktigare för EU än den motsvarande exporten på jordbruksområdet⁶³. EU:s totala varuimport från AVS-gruppen utgör även den endast 4,3 procent av EU:s totala varuimport år 2003 (2,9 procent om Sydafrika exkluderas). På motsvarande sätt utgjorde EU:s totala varuexport till AVS-gruppen 4,1 procent av EU:s totala varuexport år 2003 (2,8 procent om Sydafrika exkluderas). EU utgjorde samtidigt AVS-gruppens ledande exportpartner med 42 procent av den totala varuexporten (31 procent om Sydafrika exkluderas) samt dess ledande importpartner med 39 procent av den totala importen (29 procent om Sydafrika exkluderas) (Europeiska kommissionens hemsida). Ovanstående siffror visar hur relativt liten ekonomisk betydelse handeln med AVS-länderna har för EU på aggregerad nivå men samtidigt hur viktigt marknadstillträdet till EU är för AVS-länderna.

3.2 Analys av Västafrikas offensiva och defensiva intressen

3.2.1 Västafrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i den västafrikanska EPA-regionens export till EU visar att denna främst utgörs av HS 1801 (kakaoböner, hela eller krossade, även rostade) med 58,1 procent. Övriga ledande kakaorelaterade produkter är HS 1803 (kakaomassa, även avfettad) samt HS 1804 (kakaosmör, fett eller olja). På motsvarande nivå återfinns HS 0804 (diverse frukter, färska eller torkade) samt HS 0803 (bananer, inbegripet mjölbananer, färska eller torkade). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 4.

Figur 4: Västafrikas fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

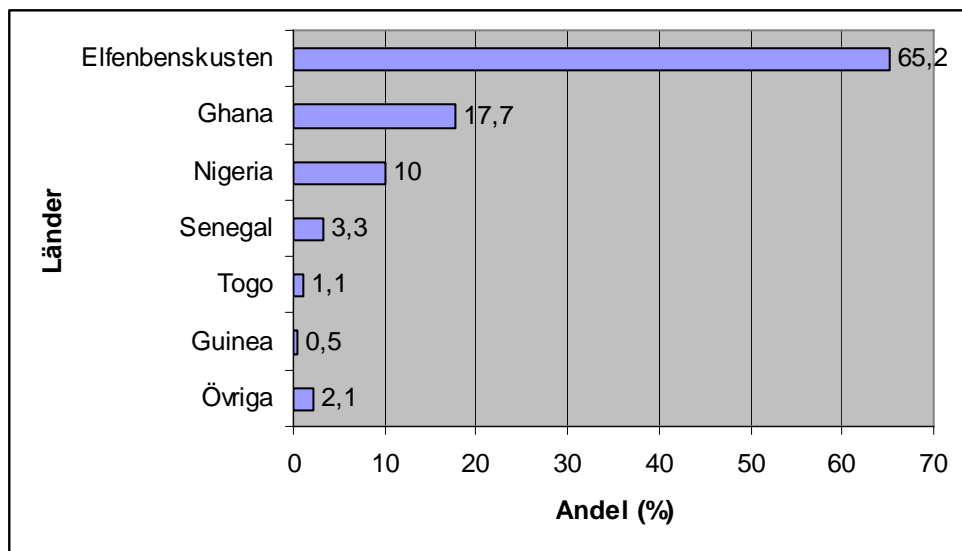
Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportländerna inom den västafrikanska EPA-regionen visar att Elfenbenskusten är den enskilt största exportören, med en export till EU motsvarande 65,2 procent

⁶³ EU:s viktigaste importprodukter på jordbruksområdet från AVS-gruppen som helhet (inkluderat Sydafrika) som andel av total varuimport år 2005 var HS 1801 (kakaoböner) på 3,3 procent (5), HS 1701 (socker) på 1,6 procent (13), HS 0901 (kaffe) på 1,2 procent (15), HS 0803 (bananer) på 1,0 procent (18), HS 2204 (vin) på 0,8 procent (21), HS 0805 (citrusfrukter) på 0,6 procent (30), HS 2401 (råttobak) på 0,6 procent (33) samt HS 2208 (spritdrycker) på 0,6 procent (34). EU:s viktigaste exportprodukter på jordbruksområdet till AVS-gruppen som helhet (inkluderat Sydafrika) som andel av total varuexport år 2005 var HS 0402 (mjölk och grädde) på 1,0 procent (17) samt HS 2208 (spritdrycker) på 0,5 procent (31) (Europeiska kommissionens hemsida). Siffrorna i parentes efter produktangivelsen anger produktens rangordning i EU:s totala import/export.

av EPA-regionens totala export. Vid sidan av Elfenbenskusten är Ghana och Nigeria de största aktörerna, med en export motsvarande 17,7 respektive 10,0 procent. Kategorin övriga medlemmar i den västafrikanska EPA-regionen har sammantaget en närmast obetydlig export till EU motsvarande 2,1 procent⁶⁴. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 5.

Figur 5: Västafrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Om den västafrikanska EPA-regionens ledande exportprodukter likställs med regionens offensiva intressen framgår att kakaoböner och olika former av enklare förädlingsprodukter av kakao bör lyftas fram eftersom dessa produkter hör till den kvantitativt viktigaste exporten (motsvarande 73,7 procent av exporten av jordbruksprodukter). I detta sammanhang bör dock påpekas att denna export främst härrör från de ledande exportländerna Elfenbenskusten samt Ghana som tillsammans svarar för närmare 83 procent av EPA-regionens export till EU. Kakao och kakaoberedningar har dock fritt tillträde till EU med det gällande Cotonou-avtalet eftersom dessa produkter inte konkurrerar med EU:s inhemska producenter (att jämföra med mycket låga MGN-tullar (<10 procent) för bearbetade kakaoprodukter).

Övriga jordbruksprodukter av betydelse för EPA-regionens export är olika sorters färska och torkade frukter. Eftersom främst tropiska frukter berörs konkurrerar inte heller dessa produkter med EU:s inhemska producenter i särskilt hög grad. Således beviljar Cotonou-avtalet även i dessa fall tullfritt tillträde till EU:s inre marknad (att jämföra med mycket låga MGN-tullar (<10 procent)). I vissa fall kan dock EU:s ingångsprissystem aktiveras. Det stora undantaget gäller dock bananer som omfattas av det särskilda bananprotokollet. I den västafrikanska EPA-regionen omfattas traditionellt endast Elfenbenskusten och Kap Verde av detta råvaruprotokoll. Bananprotokollet (som reformerades något 2005) erbjuder idag tullfritt marknadstillträde inom kvot samt en MGN-tull på 176 euro/ton utanför denna kvot för övriga AVS-länder samt tredje land. Elfenbenskusten har även tillgång till EU:s sockerprotokoll men på detta område tycks exporten vara försumbar.

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är att även undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁶⁵ (se tabell 11). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

⁶⁴ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Benin, Burkina Faso, Gambia, Guinea Bissau, Kap Verde, Liberia, Mali, Mauretanien, Niger och Sierra Leone.

⁶⁵ Följande länder har inte redovisat statistik: Elfenbenskusten, Guinea-Bissau, Liberia, Mauritius och Sierra Leone.

Tabell 11: Västafrikas ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världsexporten (2000-2004)
Kap Verde	HS 2208	Spritdrycker	62,6	0,0
	HS 0901	Kaffe	37,4	0,0
Gambia	HS 1202	Jordnötter	49,5	0,2
Ghana	HS 1801	Kakaoböner	57,0	13,7
Guinea	HS 0901	Kaffe	43,2	0,0
Niger	HS 0104	Får, getter	26,1	2,2
	HS 0102	Nötkreatur	21,1	0,3
Nigeria	HS 1905	Bröd, kakor	50,1	0,2
	HS 0504	Slaktbiprodukter	23,6	0,6
Senegal	HS 1508	Jordnötsolja	34,0	24,7

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna ansats visar att Kap Verde till 62,6 procent är beroende av exporten av spritdrycker samt till 37,4 procent av kaffe. Ingen av dessa produkter omfattas av tullar i Cotonou-avtalet, men det bör dock observeras att marknaden för spritdrycker regleras av särskilda bestämmelser (icke-tariffära handelshinder) som i praktiken begränsar ländernas möjligheter till export. Även Guinea är till 43,2 procent beroende av exporten av kaffe. Nigeria är till 50,1 procent beroende av exporten av bröd/kakor samt till 23,6 procent beroende av exporten av slaktbiprodukter. Av dessa produkter omfattas endast bröd/kakor av tullar på 13,7 procent i Cotonou-avtalet. Gambia är till 49,5 procent beroende av exporten av jordnötter, vilket är en produkt som inte omfattas av Cotonou-avtalet men beviljas tullfritt tillträde på EU:s marknad. Jordnötsolja vilket utgör Senegals ledande exportprodukt på 34,0 procent omfattas dock av Cotonou-avtalet och beviljas där tullfritt marknadstillträde. Slutligen är Niger beroende av exporten av får/getter samt nötkreatur till 26,1 respektive 21,1 procent. Dessa produkter är strängt reglerade i Cotonou-avtalet där får/getter beviljas nolltull inom kvot samt nötkreatur har en värdetullsekvivalent på motsvarande 68,7 procent (undantaget de AVS-länder som åtnjuter reducerad tull inom nötköttsprotokollet).

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den västafrikanska EPA-regionen är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten⁶⁶. EPA-regionens produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 12. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående mycket högt i regionen. Ett antal länder (Benin, Burkina Faso och Gambia) är även beroende av jordbruket för över hälften av sin totala export. Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

⁶⁶ Följande länder har inte redovisat statistik: Elfenbenskusten, Guinea-Bissau, Liberia, Mauritius och Sierra Leone.

Tabell 12: Västafrikas exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

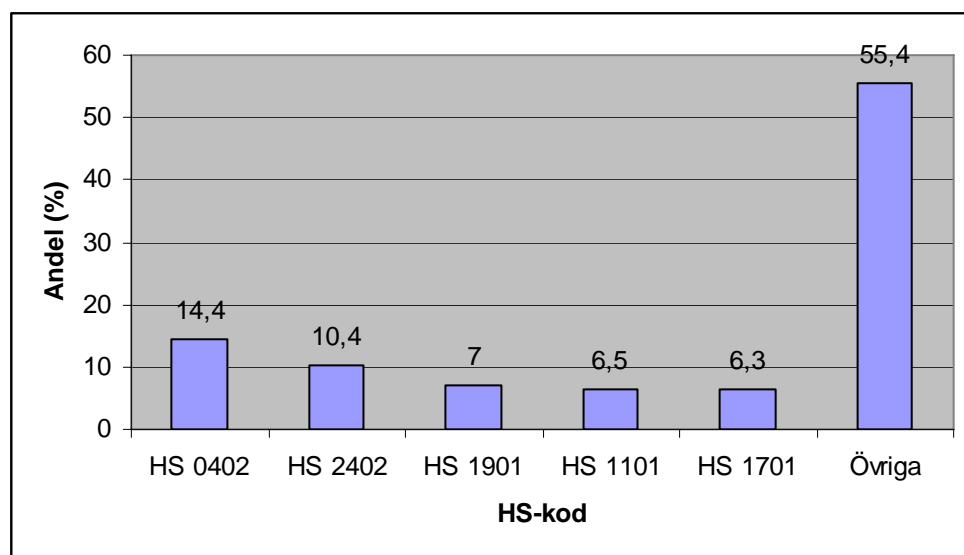
Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruksexporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
Kap Verde	100	0	0,853
Benin	92	78	0,698
Mali	91	20	0,799
Burkina Faso	90	77	0,760
Gambia	88	58	0,578
Nigeria	81	0	0,530
Niger	78	28	0,394
Guinea	77	2	0,469
Ghana	68	25	0,452
Togo	67	23	0,361
Senegal	65	11	0,397

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.2.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Västafrika

En studie av exportmönstret i EU:s handel med den västafrikanska EPA-regionen visar att inga dominerande produkter kan urskiljas då exporten är mycket diversifierad. EU:s ledande exportprodukter till den västafrikanska EPA-regionen är HS 0402 (mjölk och grädde) och HS 2402 (cigararer, cigariller och cigaretter av tobak). Därefter följer HS 1901 (livsmedelsberedningar av mjöl; etc.) samt HS 1101 (finmalet mjöl av vete; etc.). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 6.

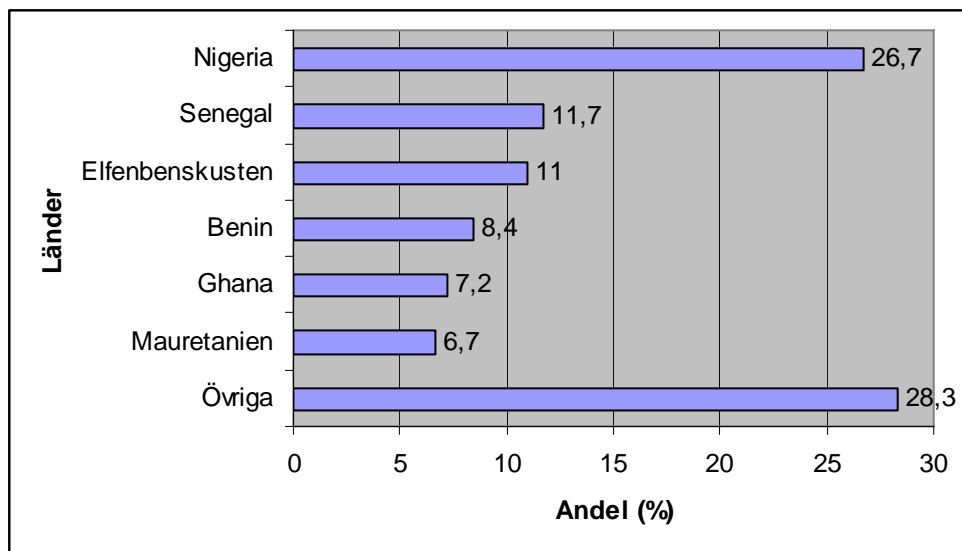
Figur 6: EU:s fem ledande exportprodukter i handeln med Västafrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportdestinationerna inom den västafrikanska EPA-regionen visar att Nigeria är den främsta exportdestinationen med motsvarande 26,7 procent av EU:s totala export till regionen. Närmast därefter följer Senegal och Elfenbenskusten med omkring 11-12 procent. Exportandelarna för de ledande exportdestinationerna återfinnes i figur 7⁶⁷.

Figur 7: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Västafrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till den västafrikanska EPA-regionen är betydligt mer diversifierad än EPA-regionens export till EU. Sammantaget står de fem ledande produkterna dock för 44,6 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. Den största delen av EU:s export till den västafrikanska EPA-regionen går till Nigeria (26,7 procent).

Av ovanstående produkter erhåller mjölk och mjölkpulver handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av vete, råg och tobak erhåller höga stödnivåer. Exportbidrag utgår vid exporten av mjölkprodukter, bearbetade produkter, vete och vetemjöl samt socker. En översikt av Nigerias tillämpade tullstruktur påvisar tullar på omkring 150 procent för HS 24 (tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning), 100 procent för HS 04 (mejeriprodukter, etc.), 50 procent för HS 11 (produkter från kvarnindustrin, etc.) samt omkring 30 procent för HS 19 (spannmålsberedningar) och HS 17 (socker och sockerkonfektyrer). I Elfenbenskusten däremot ligger de tillämpade tullarna i ett intervall på mellan 5 och 20 procent för samtliga produkter (Jales, 2005).

En studie av den västafrikanska EPA-regionens inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på socker, vete och tobak (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 4.456.434 ton sockerrör, 82.259 ton vete samt 28.191 ton råttobak men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Elfenbenskusten, Senegal och Nigeria är t.ex. de största producenterna av socker (varierande från 16,4 till 24,7 procent); Nigeria den i särklass största producenten av vete (83,4 procent) och Elfenbenskusten och Nigeria de största producenterna av råttobak (omkring 34 procent vardera). Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens

⁶⁷ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Burkina Faso, Gambia, Guinea, Guinea-Bissau, Kap Verde, Liberia, Mali, Niger, Sierra Leone och Togo.

möjlighet att vidareförädla den inhemska produktionen och på sikt diversifiera sin export ytterligare.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den västafrikanska EPA-regionen är av jordbrukssektorn (se tabell 13). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt relativt högt på 33,5 procent. Dock utgör jordbruket bara 9,6 procent av Kap Verdes BNP men så mycket som 58,4 procent i Sierra Leone. Andelen sysselsatta i jordbruket är 2000-2004 i genomsnitt mycket högt i regionen med 65,0 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 23,0 procent i Kap Verde och 92,3 procent i Burkina Faso. Andelen undernärda i regionen 2001-2003 ligger i genomsnitt på 24,7 procent (från nio procent av befolkningen i Nigeria till 50 procent av befolkningen i Sierra Leone).

Tabell 13: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Västafrika

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Burkina Faso	92,3	17,0	31,9
Niger	87,7	32,0	39,3
Guinea	83,9	24,0	24,1
Guinea-Bissau	82,9	37,0	57,5
Mali	81,0	28,0	37,4
Gambia	79,0	27,0	32,3
Senegal	73,8	23,0	18,3
Liberia	67,7	49,0	46,3
Sierra Leone	62,2	50,0	58,4
Togo	59,7	25,0	38,4
Ghana	56,9	12,0	36,3
Benin	54,0	14,0	36,0
Mauretanien	52,9	10,0	19,6
Elfenbenskusten	49,2	14,0	23,5
Nigeria	33,3	9,0	26,7
Kap Verde	23,0	---	9,6
Medelvärde	65,0	24,7	33,5

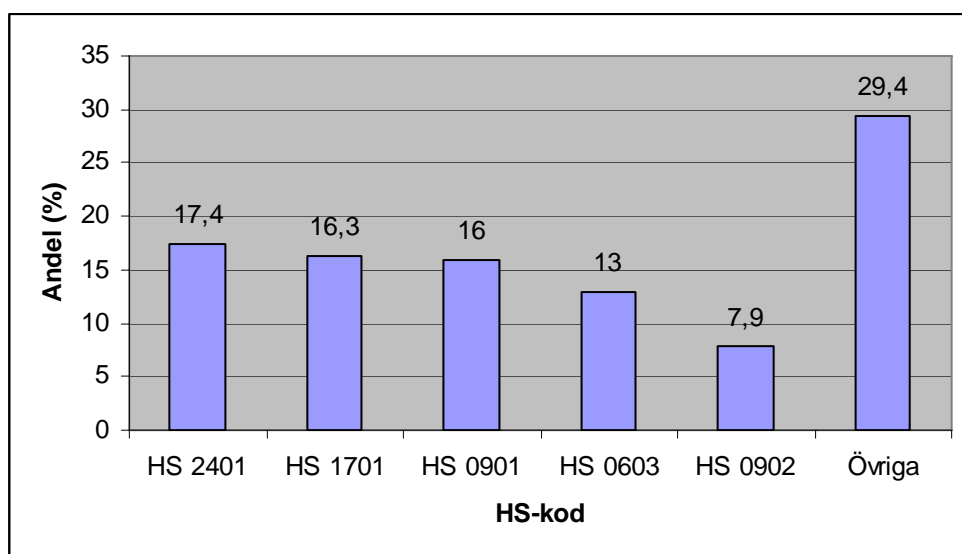
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.3 Analys av Östra och södra Afrikas offensiva och defensiva intressen

3.3.1 Östra och södra Afrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i EPA-regionens för Östra och södra Afrikas export till EU visar på en diversifierad export med relativt jämn fördelning av produkterna HS 2401 (råtobak), HS 1701 (socker), HS 0901 (kaffe) samt HS 0603 (snittblommor). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 8.

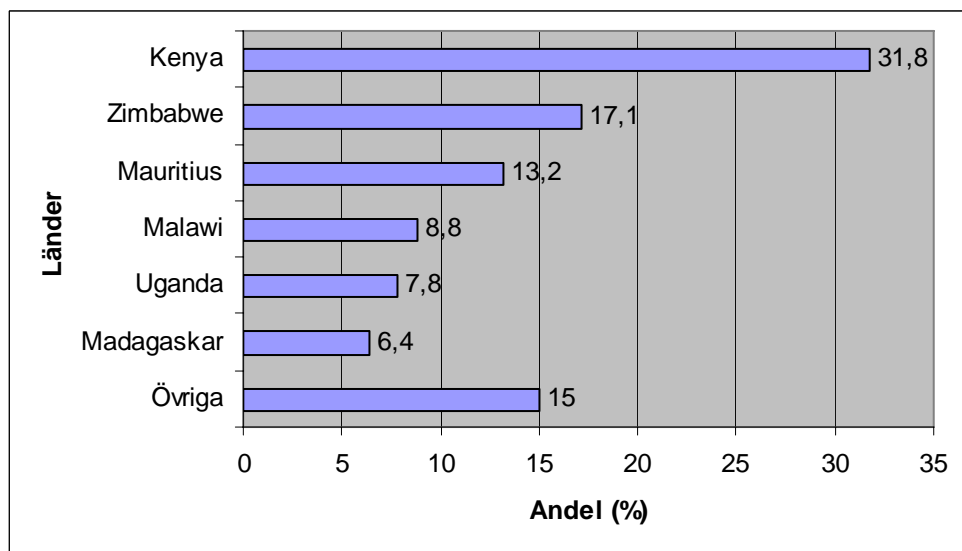
Figur 8: Östra och södra Afrikas fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportländerna inom EPA-regionen för Östra och södra Afrika påvisar Kenyas ledande ställning med motsvarande 31,8 procent av regionens totala export. Denna export är något mer än dubbelt så stor som de närmast följande exportländerna Zimbabwe och Mauritius tillsammans (30,3 procent). Kategorin övriga länder utgör relativt små aktörer med 15,0 procent av den totala exporten EU⁶⁸. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 9.

Figur 9: Östra och södra Afrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Om EPA-regionen för Östra och södra Afrikas ledande exportprodukter likställs med regionens offensiva intressen framgår att de fem ledande exportprodukterna är råttobak, socker, kaffe, snittblommor och te bör lyftas fram. Dessa produkter står tillsammans för 70,6 procent av exporten. Exporten till EU är således relativt diversifierad på jordbruksområdet. Inte heller på ländernivå

⁶⁸ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Burundi, Djibouti, Eritrea, Etiopien, Komorerna, Rwanda, Seychellerna, Sudan och Zambia.

uppvisar exporten någon större koncentration även om exporten från Kenya svarar för 31,8 procent av den totala exporten. Således är det rimligt att anta att flera av länderna i regionen kan se sina exportintressen identifierade i förteckningen av de ledande exportprodukterna.

När det gäller marknadstillträdet för de ovan identifierade produkterna är länderna genom Cotonou-avtalet berättigade till tullfri export till EU:s marknad för samtliga (att jämföra med MGN-tullar på omkring 10 procent för råtabak och snittblommor) med undantag av socker som omfattas av bestämmelserna i sockerprotokollet. Anledningen till de låga/obefintliga tullarna är att produkterna i princip är oförädlade eller endast utsatta för en lägre grad av bearbetning. Dessutom konkurrerar de inte med EU:s inhemska producenter. Trots att sju av länderna i EPA-regionen för Östra och södra Afrika (Kenya, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Uganda, Zambia och Zimbabwe) omfattas av sockerprotokollet är exporten av socker till EU ändå begränsad till 16,3 procent av regionens jordbruksexport till EU. Fortsatta reformer av sockerprotokollet kan dock förväntas ge effekter på produktion och exportintäkter för dessa länder. Kenya, Madagaskar och Zimbabwe har även tillgång till nötköttsprotokollet men detta kommer dock inte till uttryck bland de ledande exportprodukterna i handelsstatistiken.

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är att även undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁶⁹ (se tabell 14). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

Tabell 14: Östra och södra Afrikas ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världs-exporten (2000-2004)
Burundi	HS 0901	Kaffe	82,5	0,2
Etiopien	HS 0901	Kaffe	43,3	1,4
Kenya	HS 0902	Te	38,2	15,4
Madagaskar	HS 0905	Vaniljböner	56,1	54,7
Malawi	HS 2401	Tobak	62,3	3,4
Mauritius	HS 1701	Socker	83,8	3,3
Rwanda	HS 0901	Kaffe	47,3	0,1
Seychellerna	HS 2301	Mjöl	71,6	0,1
Sudan	HS 1207	Oljefröer	30,9	8,8
Uganda	HS 0901	Kaffe	38,6	1,4
Zimbabwe	HS 2401	Tobak	48,8	6,2

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna ansats visar dock i princip på samma ledande exportprodukter som i den befintliga handeln med EU. I fyra länder är kaffe den i särklass största exportprodukten på jordbruksområdet: Burundi (82,5 procent), Rwanda (47,3 procent), Etiopien (43,3 procent) samt Uganda (38,6 procent). I två länder dominerar exporten av råtabak: Malawi (62,3 procent) samt Zimbabwe (48,8 procent). I Kenya dominerar exporten av te (38,2 procent) och i Mauritius utnyttjas tillgången till

⁶⁹ Följande länder har inte redovisat statistik: Djibouti och Komorerna.

sockerprotokollet med en export av socker på 83,8 procent av den totala jordbruksexporten. Nya produkter som framträder genom denna jämförelse är dock exporten av mjöl från Seychellerna (71,6), vaniljbönor från Madagaskar (56,1 procent) samt oljefröer från Sudan (30,9 procent). Av dessa produkter ingår inte mjöl och oljefröer i Cotonou-avtalet men de är beviljade tullfritt tillträde till EU på MGN-nivå. Exporten av vaniljfrön är däremot beviljad nolltull i Cotonou-avtalet (att jämföra med en låg MGN-tull på 6,5 procent).

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den EPA-regionen för Östra och södra Afrika är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten. EPA-regionens⁷⁰ produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 15. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående mycket högt i regionen. Ett antal länder (Malawi, Etiopien och Rwanda) är även beroende av jordbruket för över hälften av sin totala export. Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

Tabell 15: Östra och södra Afrikas exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruksexporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
Rwanda	99	60	0,626
Burundi	96	43	0,820
Seychellerna	96	1	0,713
Malawi	93	81	0,641
Mauritius	92	18	0,829
Etiopien	80	68	0,461
Madagaskar	80	37	0,559
Zimbabwe	77	41	0,502
Sudan	76	14	0,416
Uganda	70	44	0,397
Kenya	67	38	0,386
Zambia	62	10	0,321
Eritrea	55	24	0,294

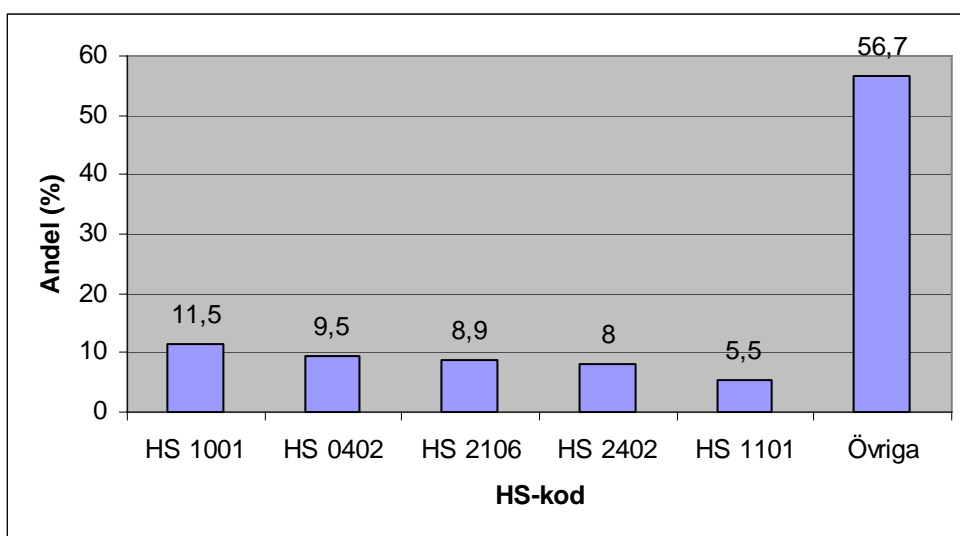
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.3.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Östra och södra Afrika

En studie av de ledande produkterna i EU:s export till EPA-regionen för Östra och södra Afrika visar på en relativt jämn fördelning, dock med en viss ledning för HS 1001 (vete samt blandsäd av vete och råg) närmast följt av HS 0402 (mjölk och grädde), HS 2106 (övriga livsmedelsberedningar) samt HS 2402 (cigarrer, cigariller och cigaretter av tobak). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 10.

⁷⁰ Följande länder har inte redovisat statistik: Djibouti och Komorerna.

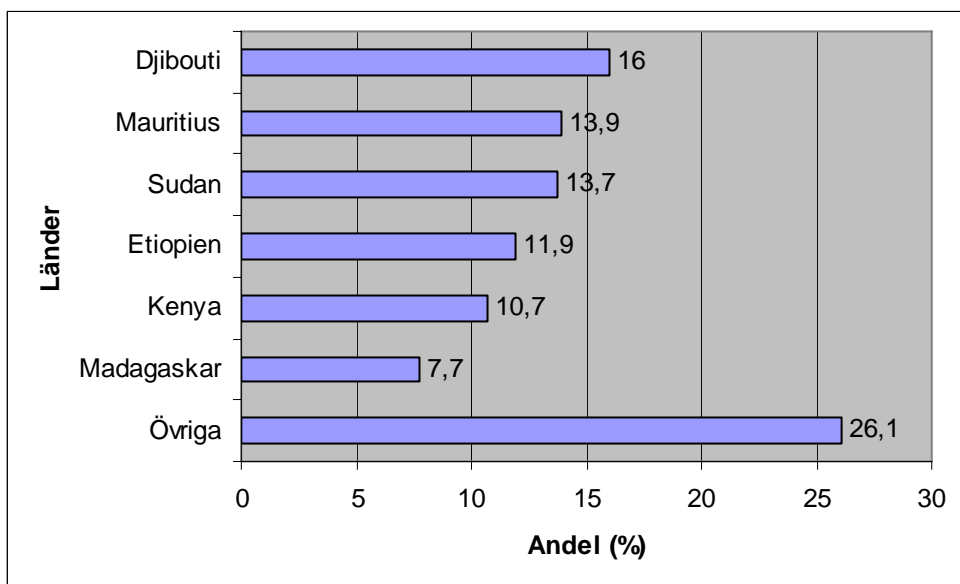
Figur 10: EU:s fem ledande exportprodukter i handeln med Östra/södra Afrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En närmare studie av exportdestinationerna visar på en relativt jämn fördelning mellan länderna i EPA-regionen för Östra och södra Afrika, dock med viss ledning för Djibouti med 16,0 procent. Närmast därefter följer exporten till Mauritius och Sudan som båda svarar för omkring 14 procent av EU:s export till regionen. Exportandelarna för de ledande exportdestinationerna återfinnes i figur 11⁷¹.

Figur 11: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Östra och södra Afrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till EPA-regionen för Östra och södra Afrika består främst av vete samt blandsäd av vete och råg, mejeriprodukter som mjölk och grädde, övriga livsmedelsberedningar, cigarrer och liknande tobaksprodukter samt mjöl. Sammantaget står dessa produkter för 43,4 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter

⁷¹ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Burundi, Eritrea, Komorena, Madagaskar, Malawi, Rwanda, Seychellerna, Uganda, Zambia och Zimbabwe.

är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. EU:s export till EPA-regionen för Östra och södra Afrika är relativt jämnt fördelad mellan länderna och ingen ledande exportdestination kan urskiljas.

Av ovanstående produkter erhåller mjölk och mjölkpulver samt vete och råg handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av tobak erhåller höga stödnivåer, något som kan påverka förutsättningarna för tillverkningen av cigarrer och övriga tobaksprodukter regionalt. Exportbidrag utgår vid exporten av mjölkprodukter, vete och vetemjöl samt bearbetade produkter.

En översikt av Mauritius tillämpade tullstruktur påvisar tullar på omkring 80 procent för HS 24 (tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning), 50 procent för HS 04 (mejeriprodukter, etc.), 20 procent för HS 21 (diverse ätbara beredningar), 30 procent för HS 10 (spannmål) samt 20 procent för HS 11 (produkter från kvarnindustrin, etc.). Kenyas tullar påvisar en annorlunda struktur med tullar på 60 procent för HS 04 (mejeriprodukter, etc.), 40 procent för HS 24 (tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning), 25 procent för HS 10 (spannmål) och HS 21 (diverse ätbara beredningar) samt endast 10 procent för HS 11 (produkter från kvarnindustrin). I båda länderna finns det dock enskilda produkter som skyddas ännu mer särskilt produktkategorin HS 17 (socker och sockerkonfektyrer) med tullar på upp till 100 procent (Jales, 2005).

En studie av EPA-regionen för Östra och södra Afrikas inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på mjölk, vete och tobak (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 9.111.226 ton mjölk, 2.431.999 ton vete samt 307.006 ton råttobak men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Sudan och Kenya är de största producenterna av mjölk (omkring 32 procent vardera); Etiopien den i särklass största producenten av vete (60,0 procent); samt Malawi den största producenten av råttobak (25,4 procent). Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens möjlighet att vidareförädla den inhemska produktionen och på sikt diversifiera sin export ytterligare.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Östra och södra Afrika är av jordbrukssektorn (se tabell 16). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt relativt högt på 27,7 procent. Dock utgör jordbruket bara 2,7 procent av Seychellernas BNP men så mycket som 50,1 procent i Burundi. Andelen sysselsatta i jordbruket är 2000-2004 i genomsnitt mycket högt i regionen med 72,6 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 11,9 procent i Mauritius (som får sägas vara ett stort undantag i regionen) och 90,8 procent i Rwanda. Andelen undernärda i regionen 2001-2003 ligger i genomsnitt på 37,7 procent (från sex procent av befolkningen i Mauritius till 73,0 procent av befolkningen i Eritrea).

Tabell 16: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Östra och södra Afrika

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Rwanda	90,8	36,0	41,0
Burundi	90,3	67,0	50,1
Malawi	83,0	34,0	39,2
Etiopien	82,4	46,0	45,4
Uganda	80,1	19,0	33,9
Seychellerna	78,7	9,0	2,7

Djibouti	78,5	26,0	3,7
Eritrea	77,6	73,0	15,0
Kenya	75,5	31,0	29,2
Madagaskar	74,2	38,0	29,5
Komorererna	73,6	62,0	41,0
Zambia	69,3	47,0	22,1
Zimbabwe	62,7	45,0	16,6
Sudan	61,1	27,0	40,1
Mauritius	11,9	6,0	6,3
Medelvärde	72,6	37,7	27,7

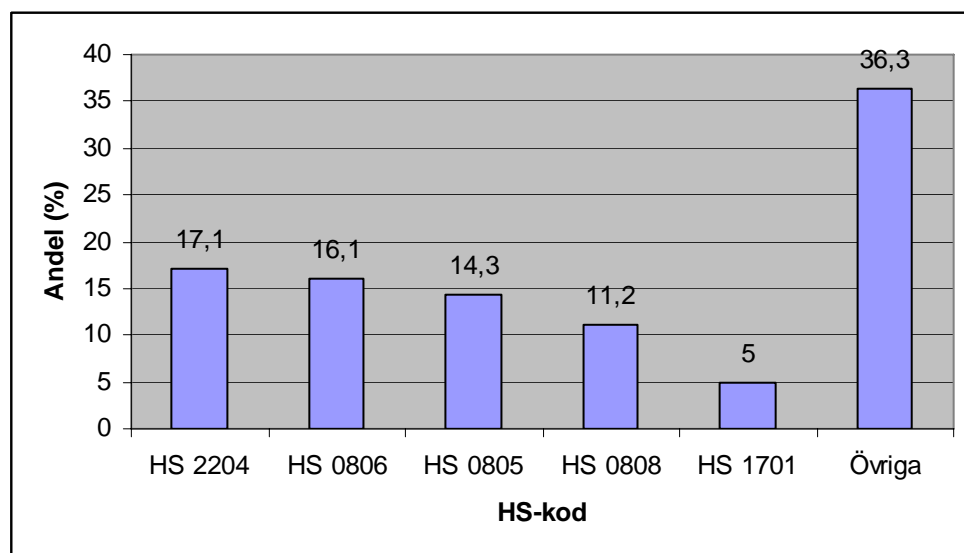
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.4 Analys av Södra Afrikas offensiva och defensiva intressen

3.4.1 Södra Afrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i EPA-regionen för Södra Afrikas export till EU visar på en diversifierad export med relativt jämn fördelning av produkterna HS 2204 (vin), HS 0806 (vindruvor), HS 1805 (citrusfrukter) samt HS 0808 (äpplen, päron). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 12.

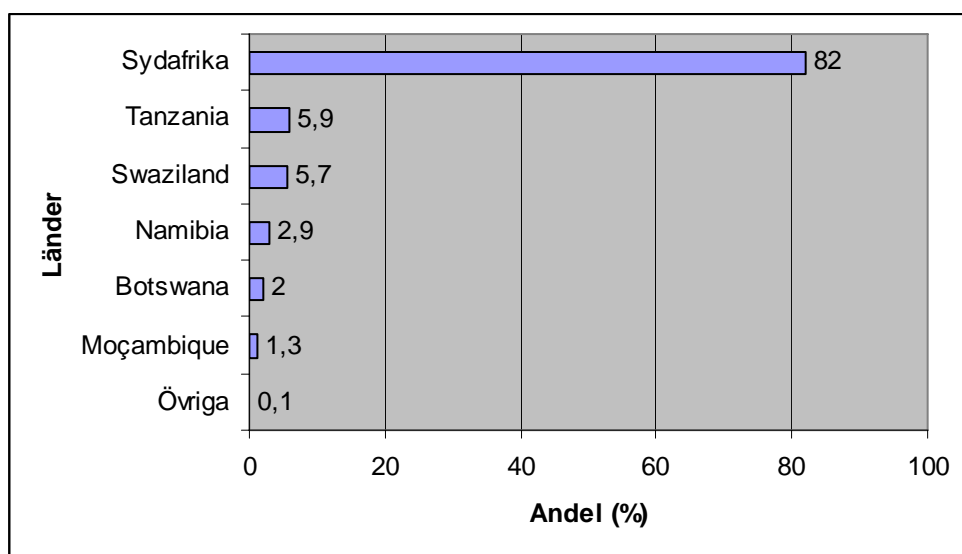
Figur 12: Södra Afrikas fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En analys av de ledande exportländerna inom EPA-regionen för Södra Afrika visar att Sydafrika är den dominerande exportören, med en export till EU motsvarande 82,0 procent av EPA-regionens totala export. Exporten från de resterande länderna i denna EPA-region blir närmast obetydlig i jämförelse. De allra minsta aktörerna Angola och Lesotho svarar endast för 0,1 procent av exporten till EU. Det är således rimligt att anta att Sydafrikas handelspolitiska intressen i högsta kan komma att påverka EPA-regionen för Södra Afrikas handelsposition gentemot EU och de övriga EPA-regionerna i förhandlingarna. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 13.

Figur 13: Södra Afrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Om de ledande exportprodukterna från EPA-regionen för Södra Afrika likställs med regionens offensiva intressen framgår att de fem ledande exportprodukterna är vin, vindruvor, citrusfrukter och äpplen/päron samt socker bör lyftas fram. Dessa produkter står tillsammans för 63,7 procent av exporten. I detta sammanhang bör dock betonas att denna export främst härrör från Sydafrika som är det ledande exportlandet (motsvarande 82,0 procent av den jordbruksexporten till EU). Detta medför att de övriga ländernas offensiva handelsintressen inte kommer så tydligt till uttryck på regional nivå.

När det gäller marknadstillträdet för de ovan identifierade produkterna är länderna genom Cotonou-avtalet⁷² berättigade till tullfri export av vin och vindruvor till EU, den senare inom kvot och referenskvantitet (att jämföra med höga MGN-tullar (60-140 procent) på vin). Såväl citrusfrukter som äpplen/päron omfattas av EU:s ingångsprissystem och av tullar på i genomsnitt 6,8-14,7 procent respektive 2,5-29,6 procent. Denna export konkurrerar i viss mån (säsongsbetingat) med EU:s fruktproducenter. Det är också uppenbart att förädlade produkter omfattas av högre tullar, så kallad tulle skalering. Även socker är en viktig exportprodukt, något som framgår tydligare om Sydafrikas handel exkluderas. I dagsläget omfattas både Swaziland och Tanzania av EU:s sockerprotokoll. Länderna Botswana, Namibia och Swaziland och har även tillgång till EU:s nötköttsprotokoll även om detta inte framgår av de ledande exportprodukterna i handelsstatistiken när den stora exporten från Sydafrika inkluderas. På nationell nivå framgår dock beroendet av råvaruprotokollen tydligare (se nedan).

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är även att undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁷³ (se tabell 17). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

⁷² I Sydafrikas fall gäller dock tullsatserna som stipuleras i landets frihandelsavtal med EU. Sydafrikas export av vin möter således EU:s ingångsprissystem och många komplicerade kombinerade tullar (värdetull + specifik tull).

⁷³ Följande länder har inte redovisat statistik: Angola och Lesotho.

Tabell 17: Södra Afrikas ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världsexporten (2000-2004)
Botswana	HS 0201	Nötkött, färskt	38,5	0,1
	HS 0202	Nötkött, fruset	26,3	0,2
Moçambique	HS 0801	Kokosnötter	19,7	0,9
Namibia	HS 2203	Maltdrycker	19,7	0,6
Swaziland	HS 2106	Livsmedelsberedningar	30,1	0,4
	HS 1701	Socket	29,9	0,5

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna ansats visar på Botswanas stora beroende av exporten av färskt nötkött (38,5 procent) och fruset nötkött (26,3 procent). Tullnivåerna i Cotonou-avtalet för dessa produkter ligger i genomsnitt på 84,4 respektive 104,8 procent, dock åtnjuter Botswana reducerad tull inom nötköttsprotokollet. Swaziland däremot är särskilt beroende av exporten av livsmedelsberedningar (30,1 procent) och socker (29,9 procent). I Cotonou-avtalet är exporten av livsmedelsberedningar i regel inte tullfri utan ligger i intervallet 1-20 procent med enstaka positioner på 60 procent. Övriga betydelsefulla produkter från regionen är kokosnötter från Swaziland (19,7 procent) och maltdrycker från Namibia (19,7 procent). Ingen av dessa produkter möter någon tull i Cotonou-avtalet (även om maltdrycker har en låg MGN-tull (<10 procent)).

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den EPA-regionen för Södra Afrika är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten. EPA-regionens⁷⁴ produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 18. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående ganska högt i regionen. Jordbruket utgör dock en mindre del av den totala exporten (omkring en fjärdedel i Swaziland och Tanzania). Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

Tabell 18: Södra Afrikas exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruks-exporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
Botswana	80	3	0,447
Swaziland	71	23	0,416
Moçambique	67	12	0,332
Tanzania	53	22	0,254

⁷⁴ Följande länder har inte redovisat statistik: Angola och Lesotho.

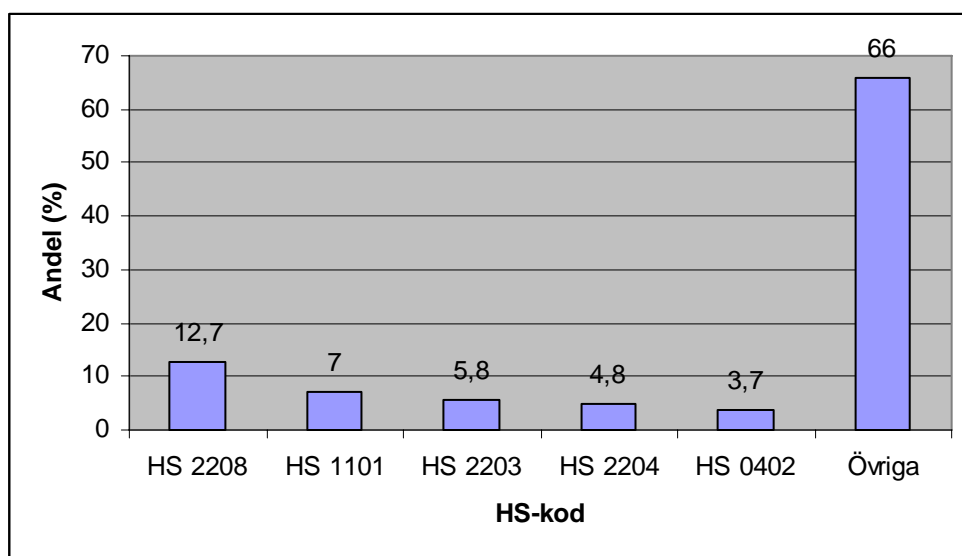
Namibia	52	10	0,256
Sydafrika	39	4	0,174

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.4.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Södra Afrika

En studie av de ledande produkterna i EU:s export till EPA-regionen för Södra Afrika visar att exportmönstret är relativt jämnt fördelat. EU:s ledande exportprodukt till regionen är dock HS 2208 (spritdrycker). På en lägre men relativt jämn nivå följer exportprodukter som HS 1101 (finmalet mjöl), HS 2203 (maltdrycker), HS 2204 (vin) samt HS 0402 (mjölk och grädde). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 14.

Figur 14: EU:s fem ledande exportprodukter i handeln med Södra Afrika (2000-2004)

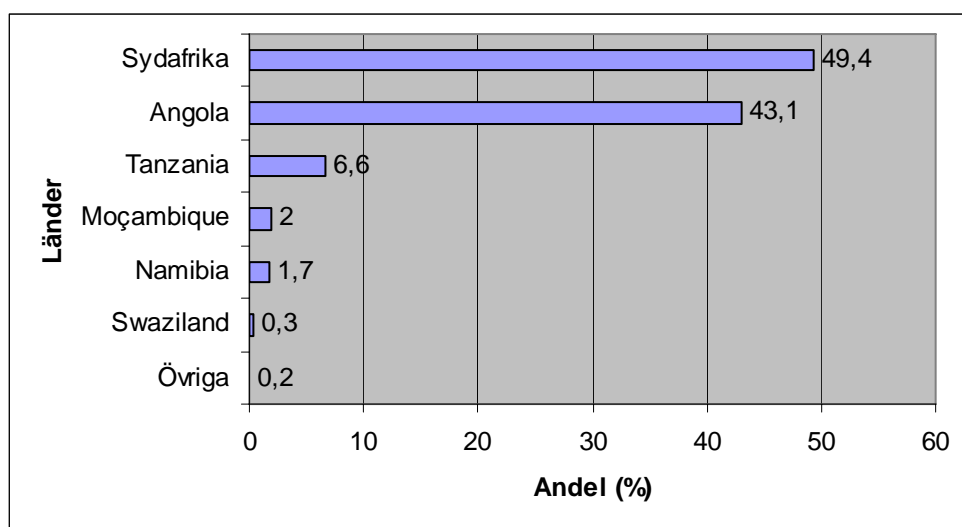

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till EPA-regionen för Södra Afrika domineras av Sydafrika och Angola med 49,4 procent respektive 43,1 procent. Tillsammans svarar dessa exportdestinationer för hela 92,5 procent av EU:s export till regionen. Det följer naturligt att exporten till övriga länder i regionen ligger på en förhållandevis låg nivå. Exportandelarna till de fem ledande exportdestinationerna återfinnes i figur 15⁷⁵.

⁷⁵ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Botswana och Lesotho.

Figur 15: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Södra Afrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till EPA-regionen för Södra Afrika består främst av spritdrycker, mjöl, maltdrycker, vin samt mjölk och grädde. Ingen av dessa exportprodukter är dominerande i samma utsträckning som EPA-regionens export till EU. Sammantaget står dessa produkter endast för 34,0 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. Den största delen av EU:s export till EPA-regionen för Södra Afrika går till Sydafrika och Angola som tillsammans mottar 92,1 procent av EU:s jordbruksexport till regionen.

Av ovanstående produkter erhåller mjölk och mjölkpulver samt produktionen av vin handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av vete, råg och vindruvor erhåller höga stödnivåer. Exportbidrag utgår vid exporten av mjölkprodukter, vete och vetemjöl, vin samt övriga alkoholhaltiga drycker. En översikt av Botswanas tillämpade tullstruktur påvisar relativt låga tullar på högst 20 procent, vilka även tillämpas vid import av ovanstående produkter (Jales, 2005).

En studie av EPA-regionen för Södra Afrikas inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på mjölk, maltdrycker, vete och vin (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 3.962.166 ton mjölk, 2.320.409 ton maltdrycker, 2.180.047 ton vete samt 792.364 ton vin, men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Sydafrika är den i särklass största producenten av mjölk (66,5 procent), maltdrycker (86,9 procent), vete (97,2) samt vin (100 procent). Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens möjlighet att utveckla den inomregionala handeln med ovan identifierade produkter.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Södra Afrika är av jordbrukssektorn (se tabell 19). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt relativt lågt på 17,4 procent (och då är inte Sydafrika inkluderat). Dock förekommer variationer mellan länderna: Jordbruket utgör endast 2,7 procent av Botswanas BNP men så mycket som 44,8 procent i Tanzania. Andelen sysselsatta i jordbruket är 2000-2004 i genomsnitt högt i regionen med 50,3 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 9,6 procent i Sydafrika och 81,3 procent i Moçambique. Andelen undernärda i regionen, Sydafrika exkluderat, 2001-2003 ligger i genomsnitt på 30,1 procent (från tolv procent av befolkningen i Lesotho till 45 procent av befolkningen i Moçambique).

Tabell 19: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Södra Afrika

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Moçambique	81,3	45,0	23,9
Tanzania	80,5	44,0	44,8
Angola	71,9	38,0	7,9
Botswana	44,5	30,0	2,7
Namibia	41,2	23,0	10,8
Lesotho	39,2	12,0	18,0
Swaziland	34,0	19,0	13,6
Sydafrika	9,6	---	---
Medelvärde	50,3	30,1	17,4

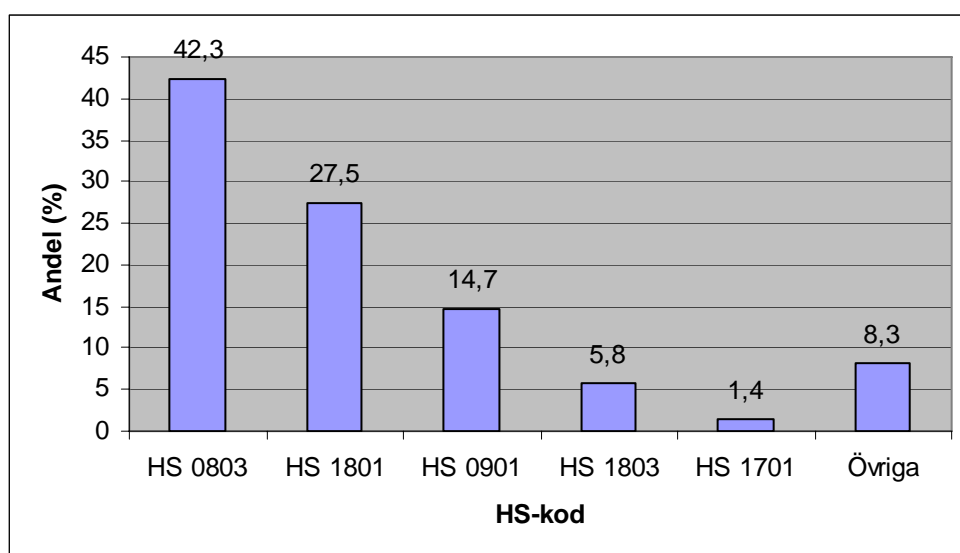
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.5 Analys av Centralafrikas offensiva och defensiva intressen

3.5.1 Centralafrikas exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i den centralafrikanska EPA-regionens export till EU visar på en tydlig dominans av HS 0803 (bananer), HS 1801 (kakaoböner) och HS 0901 (kaffe) med sammanlagt 84,5 procent. Även exporten av HS 1803 (kakaomassa) är av relativt stor betydelse som den ledande förädlade exportprodukten till EU. Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 16.

Figur 16: Centralafrikas fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

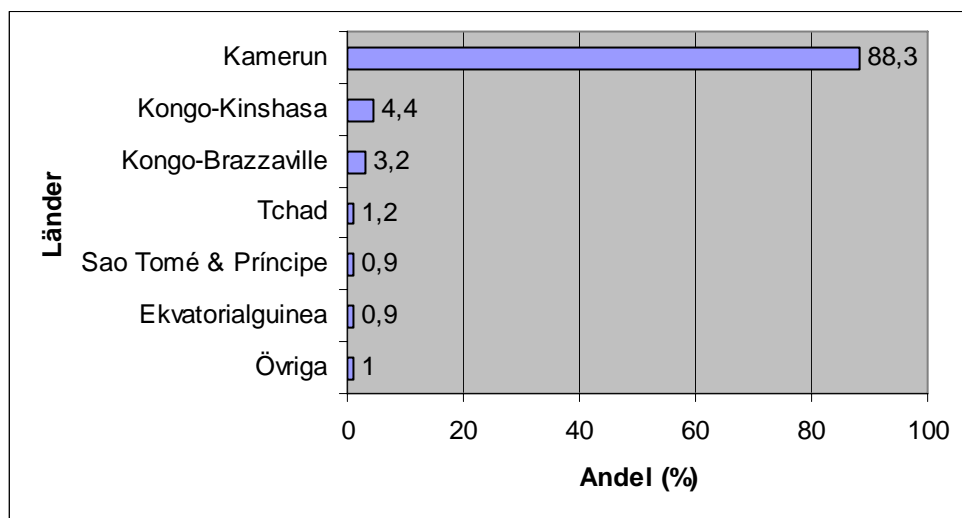

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportländerna visar att Kamerun nästan total dominerar den centralafrikanska EPA-regionens export till EU (88,3 procent). De närmast följande länderna är Kongo-Kinshasa och Kongo-Brazzaville med 4,4 respektive 3,2 procent av exporten. Därefter följer

ett antal länder som ligger runt 1 procent⁷⁶. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 17.

Figur 17: Centralafrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Om den centralafrikanska EPA-regionens ledande exportprodukter likställs med regionens offensiva intressen framgår att bananer och kakaobönor utgör de viktigaste produkterna (motsvarande 69,8 procent av jordbruksexporten) som bör lyftas fram. Eftersom exporten från regionen är mycket odiversifierad omfattas 91,7 procent av jordbruksexporten till EU av sammanlagt fem produkter (de övriga är kaffe, kakaomassa och socker). I detta sammanhang bör dock påpekas att denna export främst härrör från Kamerun som är det ledande exportlandet (med en andel på 88,3 procent).

Exporten av bananer omfattas av EU:s bananprotokoll och Kamerun är det enda landet i regionen som traditionellt är berättigat att tillämpa dessa handelsförmåner. Kakao och kakaoberedningar har fritt tillträde till EU med det gällande Cotonou-avtalet eftersom dessa produkter inte konkurrerar med EU:s inhemska producenter (att jämföra med mycket låga MGN-tullar (<10 procent) för bearbetade kakaoprodukter). På motsvarande sätt åtnjuter även kaffe fritt marknadstillträde till EU. Exporten av socker från den centralafrikanska EPA-regionen åtnjuter ingen särbehandling eftersom inget land i regionen är berättigat till EU:s sockerprotokoll till traditionella exportörer.

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är även att undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁷⁷ (se tabell 20). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

⁷⁶ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Centralafrikanska republiken och Gabon.

⁷⁷ Följande länder har inte redovisat statistik: Ekvatorialguinea, Kamerun, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa och Tchad.

Tabell 20: Centralafrikas ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världsexporten (2000-2004)
Centralafrikanska republiken	HS 0901	Kaffe	38,9	0,0
Gabon	HS 2402	Cigarrer	37,9	0,0
	HS 2401	Tobak	30,2	0,1
Sao Tomé & Príncipe	HS 1801	Kakaoböner	100	0,3

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna ansats visar att kakao utgör 100 procent av jordbruksexporten från Sao Tomé & Príncipe och att kaffe utgör 38,9 procent av jordbruksexporten från Centralafrikanska republiken. I dessa fall bekräftas beroendet av produkterna som omnämnts ovan. En analys av Gabons export visar dock på ett stort exportberoende av cigarrer (37,9 procent) och tobak (30,2 procent). När det gäller dessa senare produkter erbjuder Cotonou-avtalet nolltullar (att jämföra med MGN-tullar på 37,8 respektive 8,5 procent).

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den centralafrikanska EPA-regionen är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten. EPA-regionens⁷⁸ produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 21. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående mycket högt i regionen. I Sao Tomé & Príncipe utgör jordbruksexporten även så mycket som 97 procent av den totala exporten. Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

Tabell 21: Centralafrikas exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruks-exporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
Centralafrikanska republiken	100	10	0,755
Sao Tomé & Príncipe	100	97	1,000
Gabon	93	1	0,635

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

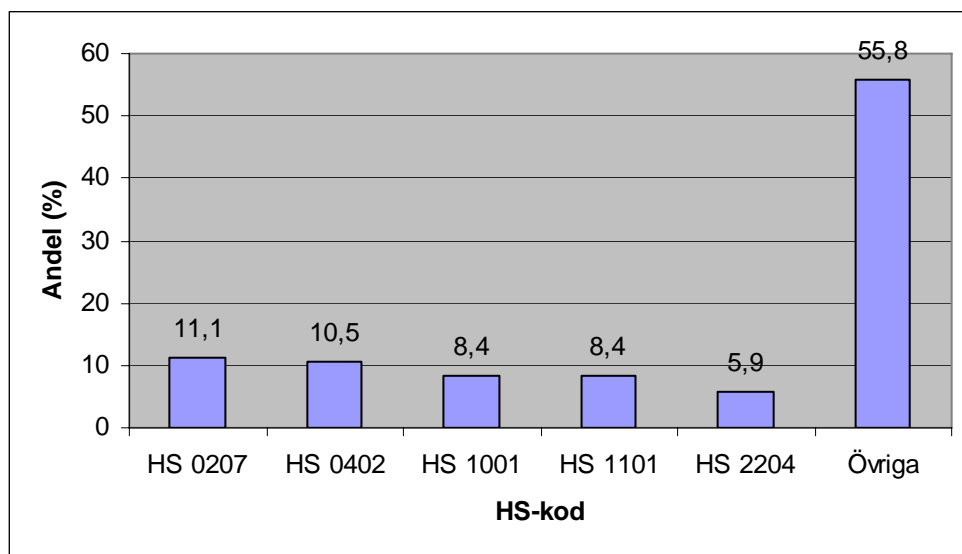
3.5.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Centralafrika

En studie av de ledande exportprodukterna visar på en diversifierad export av ett stort antal produkter. Fyra ledande exportprodukter kan återfinnas på en likvärdig nivå: HS 0207 (kött och ätbara slaktbiprodukter av fjäderfä), HS 0402 (mjölk och grädde, etc.), HS 1001 (vete samt

⁷⁸ Följande länder har inte redovisat statistik: Ekvatorialguinea, Kamerun, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa och Tchad.

blandsäd av vete och råg) samt HS 1101 (finmalet mjöl av vete, etc.). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 18.

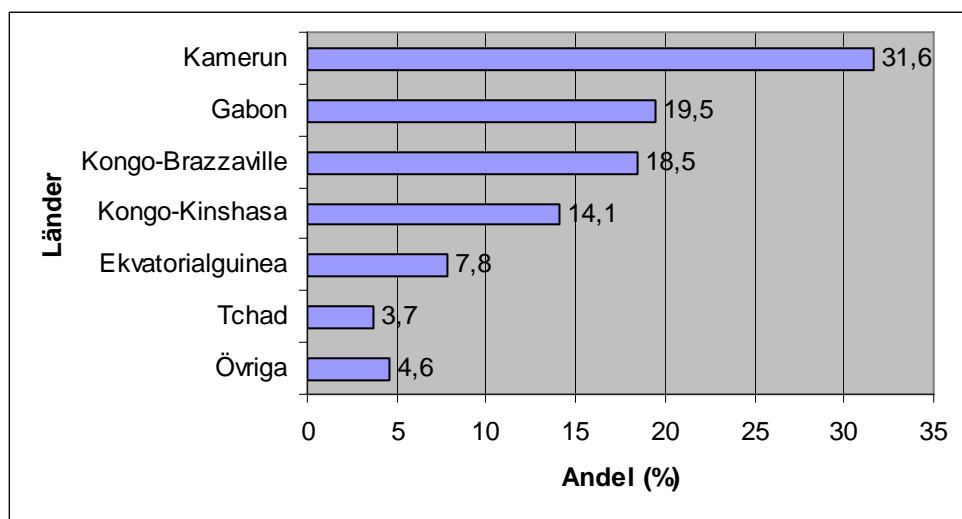
Figur 18: EU:s fem ledande exportprodukter i handeln med Centralafrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportdestinationerna för EU:s export till den centralafrikanska EPA-regionen visar på en viss dominans för Kamerun med 31,6 procent. Därefter följer exporten till Gabon och Kongo-Brazzaville på en relativt likvärdig nivå, med 19,5 respektive 18,5 procent. Exporten till kategorin övriga länder befinner sig på en relativt låg nivå med endast 4,6 procent av exporten till regionen⁷⁹. Exportandelarna till de ledande exportdestinationerna återfinnes i figur 19.

Figur 19: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Centralafrika (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till den centralafrikanska EPA-regionen består främst av vete samt blandsäd av vete och råg, mejeriprodukter som mjölk och grädde, kött och slaktbiprodukter av fjäderfä, finmalet mjöl samt vin. Exportmönstret visar på en mycket jämn fördelning mellan de olika produkterna. Sammantaget står dessa produkter för 44,3 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det

⁷⁹ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Centralafrikanska republiken samt Sao Tomé & Príncipe.

är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. Den största delen av EU:s export till den västafrikanska EPA-regionen går till Kamerun (31,6 procent).

Av ovanstående produkter erhåller vete och råg, mjölk och mjölkpulver, vin samt nötkött handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av vindruvor erhåller relativt höga stödnivåer. Exportbidrag utgår vid exporten av vete och vetemjöl, mjölkprodukter, nöt- och fjäderfäkött samt vin. [Information om tillämpade tullar i de berörda länderna i EPA-regionen framgår inte i Jales (2006)].

En studie av den centralafrikanska EPA-regionens inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på kycklingkött, nötkött och vete (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 253.739 ton nötkött, 57.376 ton kycklingkött samt 11.626 ton vete, men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Kamerun är den största producenten av nötkött (36,3 procent) och kycklingkött (49,2 procent). Kongo-Kinshasa är dock den överlägset största producenten av vete (75,3 procent). Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens möjlighet att vidareförädla den inhemska produktionen och på sikt diversifiera sin export ytterligare.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i den centralafrikanska EPA-regionen är av jordbrukssektorn (se tabell 22). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt på 30,1 procent. Dock utgör jordbruket bara 5,9 procent av Kongo-Brazzavilles BNP men så mycket som 60,7 procent i Kongo-Kinshasa. Andelen sysselsatta i jordbruket 2000-2004 är i genomsnitt mycket högt i regionen med 60,4 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 37,8 procent i Gabon och 75,2 procent i Tchad. Andelen undernärda i regionen 2001-2003 ligger i genomsnitt på 32,3 procent (från fem procent av befolkningen i Gabon till 72 procent av befolkningen i Kongo-Kinshasa).

Tabell 22: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Centralafrika

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Tchad	75,2	33,0	40,4
Centralafrikanska republiken	72,7	45,0	55,7
Ekvatorialguinea	70,5	---	7,8
Sao Tomé & Príncipe	64,0	12,0	18,9
Kongo-Kinshasa	63,2	72,0	60,7
Kamerun	59,4	25,0	44,0
Kongo-Brazzaville	40,6	34,0	5,9
Gabon	37,8	5,0	7,6
Medelvärde	60,4	32,3	30,1

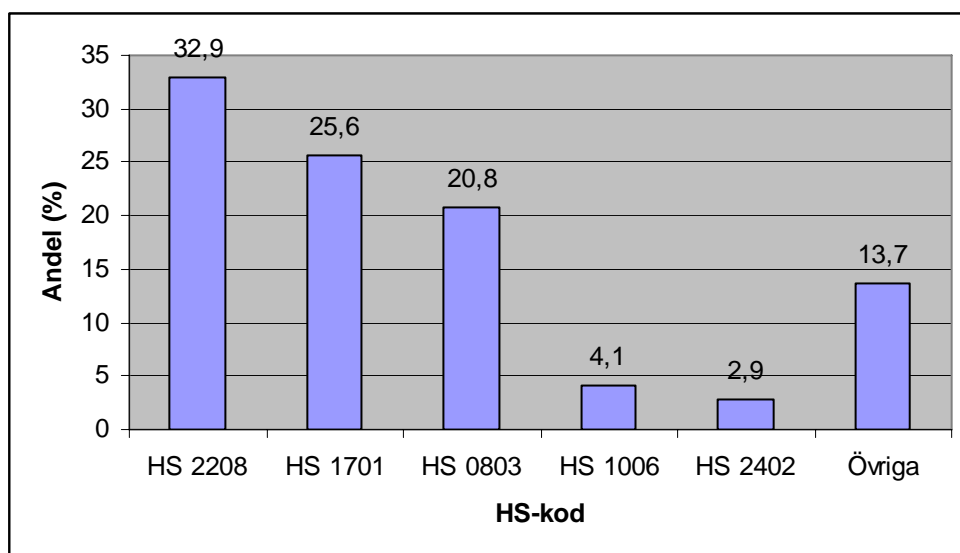
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.6 Analys av Karibiens offensiva och defensiva intressen

3.6.1 Karibiens exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i EPA-regionen för Karibiens export till EU visar på ett beroende av ett fåtal traditionella jordbruksprodukter, som HS 2208 (spritdrycker), HS 1701 (socker) samt HS 0803 (bananer), vilka tillsammans utgör 79,3 procent. Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 20.

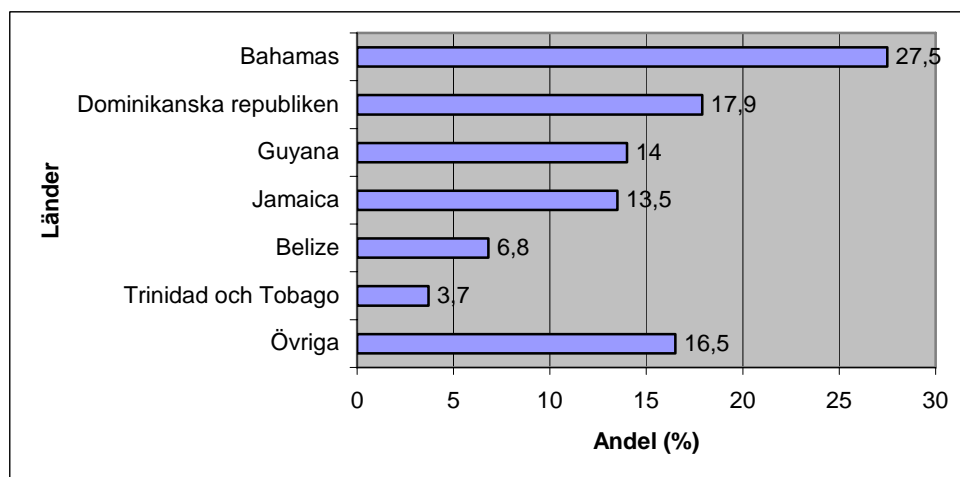
Figur 20: Karibiens fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportländerna visar ingen klar dominans i fråga om handeln till EU. De största exportörerna är dock Bahamas (27,5 procent), Dominikanska republiken (17,9 procent), Guyana (14 procent) samt Jamaica (13,5 procent). Kategorin övriga länder utgör tillsammans 16,5 procent av exporten⁸⁰. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 21.

Figur 21: Karibiens ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

⁸⁰ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Antigua & Barbuda, Barbados, Dominica, Grenada, Haiti, St. Kitts & Nevis, St. Vincent & Grenadinerna samt Surinam.

Om EPA-regionen för Karibiens ledande exportprodukter likställs med regionens offensiva intressen framgår att spritdrycker, socker och bananer bör lyftas fram. Dessa produkter utgör tillsammans 79,3 procent av regionens export till EU. Dessa exportprodukter är rimligen representativa för samtliga länder i regionen eftersom exporten på ländernivå är relativt jämnt fördelad (med viss övervikt för Bahamas som svarar 27,5 procent av regionens export av jordbruksprodukter till EU) och länderna åtnjuter likartade geografiska betingelser samt förutsättningar för produktion.

Exporten av socker och bananer omfattas i hög utsträckning av EU:s råvaruprotokoll. Det är dock viktigt att påpeka att inte alla länder i Karibien åtnjuter dessa protokoll. När det gäller socker omfattas endast Barbados, Belize, Guyana, Jamaica, St. Kitts & Nevis, Surinam samt Trinidad & Tobago av nolltull inom kvot samt EU:s interna sockerpriser i det berörda protokollet. Övriga länder i regionen möter dock EU:s MGN-tullar. Bananprotokollet med nolltull inom kvot omfattar traditionellt endast Belize, Dominica, Grenada, Jamaica, St. Lucia, St. Vincent & Grenadinerna samt Surinam. Övriga länder i regionen möter dock specifika tullar på 176 euro/ton vid export till EU. Exporten av spritdrycker utgörs i hög utsträckning av rom som åtnjuter tullfritt tillträde till EU:s marknad. Tidigare omfattas även denna produkt av ett särskilt protokoll, det så kallade romprotokollet som i praktiken upphörde när tullarna togs bort. Det bör dock påpekas att marknadstillträdet för spritdrycker i många fall regleras av specifika bestämmelser (icke-tariffära handelshinder) som begränsar ländernas möjligheter till export. Övriga jordbruksprodukter av betydelse för EPA-regionens export till EU är ris och cigarrer. Cotonou-avtalet beviljar ris förmånligare import till EU inom kvot (40 procent). Cigarrer beviljas dock nolltull i Cotonou-avtalet (att jämföra med en MGN-tull på 37,8 procent).

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är även att undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁸¹ (se tabell 23). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

Tabell 23: Karibiens ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världsexporten (2000-2004)
Antigua & Barbuda	HS 2208	Spritdrycker	57,2	0,0
Bahamas	HS 2208	Spritdrycker	76,4	0,1
Barbados	HS 1701	Socket	30,4	0,3
	HS 2208	Spritdrycker	27,0	0,2
Belize	HS 1701	Socket	37,8	0,3
	HS 2009	Fruktjuicer	29,5	0,3
	HS 0803	Bananer	21,3	0,4
Dominica	HS 0803	Bananer	57,4	0,2
Grenada	HS 0908	Nutmeg	61,1	4,7
Guyana	HS 1701	Socket	62,3	1,3
	HS 1006	Ris	24,5	0,8

⁸¹ Följande länder har inte redovisat statistik: Haiti och Surinam.

Jamaica	HS 1701	Socket	22,9	0,5
St. Kitts & Nevis	HS 1701	Socket	81,2	0,0
St. Lucia	HS 0803	Bananer	65,0	0,5
	HS 2203	Maltdrycker	25,8	0,1
St. Vincent & Grenadinerna	HS 0803	Bananer	48,0	0,4

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna analys styrker dock ovanstående observationer. Spritdrycker är en dominerande exportprodukt i Bahamas (76,4 procent), Antigua & Barbuda (57,2 procent) och Barbados (27,0 procent); socker är en dominerande exportprodukt i St. Kitts & Nevis (81,2 procent), Guyana (62,3 procent), Belize (37,8 procent), Barbados (30,4 procent) samt Jamaica (22,9 procent). Exporten av bananer är dominerande i St. Lucia (65,0 procent), Dominica (57,4 procent), St. Vincent & Grenadinerna (48,0 procent) samt Belize (21,3 procent). Det tycks således föreligga en mycket nära koppling mellan exporten av dessa produkter och de aktuella förmånstagarna av råvaruprotokollen, något som kan ge upphov till negativa konsekvenser vid en framtida reform. Detta faktum kan mycket väl tänkas påverka ländernas förhandlingspositioner i EPA-förhandlingarna om råvaruprotokollen.

När det gäller övriga identifierade produkter utmärker sig exporten av nutmeg från Grenada (61,1 procent), fruktjuicer från Belize (29,5 procent), maltdrycker från St. Lucia (52,8 procent) samt ris från Guyana (24,5 procent). Nutmeg och maltrycker beviljas tullfritt tillträde till EU:s marknad enligt Cotonou-avtalet (dock är det endast maltrycker som har en MGN-tull (<10 procent)). Vad beträffar fruktjuicer är situationen mer komplex eftersom dessa förädlade produkter konkurrerar med EU:s inhemska producenter. I vissa fall kan således EU:s ingångsprisssystem aktiveras.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Karibien är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten. EPA-regionens⁸² produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 24. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående mycket högt i regionen. Ett antal länder (Belize, St. Vincent & Grenadinerna samt St. Lucia) är även beroende av jordbruket för över hälften av sin totala export. Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

Tabell 24: Karibiens exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruksexporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
St. Lucia	97	56	0,680
St. Kitts & Nevis	95	18	0,742
Belize	94	68	0,560
Grenada	94	42	0,624

⁸² Följande länder har inte redovisat statistik: Haiti och Surinam.

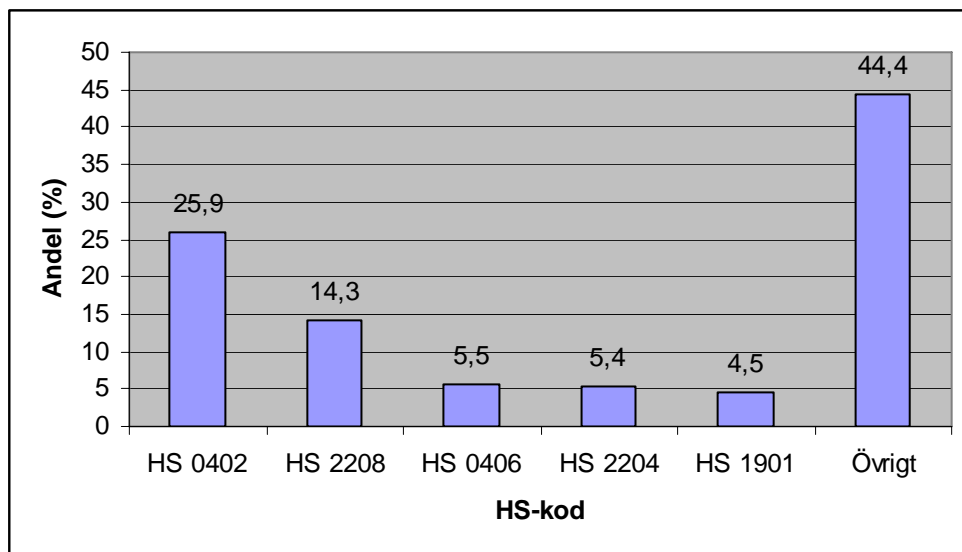
Guyana	94	33	0,649
Antigua & Barbuda	92	4	0,583
Bahamas	92	10	0,762
St. Vincent & Grenadinerna	85	68	0,498
Dominica	79	31	0,558
Barbados	75	25	0,399
Jamaica	57	14	0,274
Trinidad & Tobago	49	3	0,235
Dominikanska republiken	44	20	0,205

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.6.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Karibien

En studie av de ledande produkterna i EU:s export till EPA-regionen för Karibien visar på en tydlig dominans för exporten av HS 0402 (mjölk och grädde, etc.). Närmast därefter följer exporten av HS 2208 (spritdrycker). Exporten av bearbetade produkter som HS 0406 (ost och ostmassa), HS 2204 (vin) samt HS 1901 (livsmedelsberedningar av mjöl, stärkelse eller maltextrakt) befinner sig på en lägre nivå. Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 22.

Figur 22: EU:s fem ledande exportprodukter i handeln med Karibien (2000-2004)

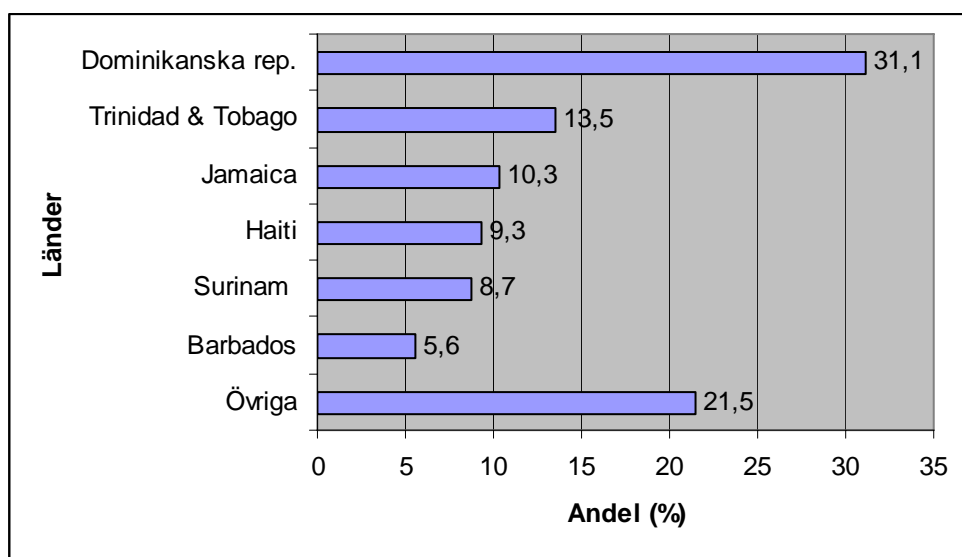

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av ledande exportdestinationerna EPA-regionen för Karibien visar på en relativt stor dominans för Dominikanska republiken med 31,1 procent. Närmast därefter följer EU:s export till Trinidad & Tobago med 13,5 procent av exporten till regionen. På en något lägre nivå (motsvarande 9-10 procent) återfinns exporten till Jamaica, Haiti och Surinam. Exportandelarna för de ledande exportdestinationerna återfinnes i figur 23⁸³.

⁸³ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Antigua & Barbuda, Bahamas, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, St. Kitts & Nevis, St. Lucia samt St. Vincent & Grenadinerna.

Figur 23: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Karibien (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till EPA-regionen för Karibien består främst av mejeriprodukter som mjölk och grädde, spritdrycker, ost och ostmassa, vin samt livsmedelsberedningar. Av dessa produkter svarar exporten av mjölk och grädde för den största andelen (25,9 procent). Sammantaget står produkterna dock för 55,6 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. Den största delen av EU:s export till EPA-regionen för Karibien går till Dominikanska republiken (31,1 procent).

Av ovanstående produkter erhåller mjölk och mjölkpulver samt produktionen av vin handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av vete, råg och vindruvor erhåller relativt höga stödnivåer. Exportbidrag utgår vid exporten av mjölkprodukter, bearbetade produkter, vin samt övriga alkoholhaltiga drycker. En översikt av tullstrukturen i ett antal länder i EPA-regionen för Karibien framgår att tullarna för HS 04 varierar mellan 20-45 procent (Barbados har dock en tull på 150 procent); tullarna för HS 19 varierar mellan 20-35 procent (Barbados har dock en tull på 100 procent); samt tullarna för HS 22 varierar mellan 20-50 samt 65-150 procent (Trinidad & Tobago har dock en tull på 200 procent) (Jales, 2005).

En studie av EPA-regionen för Karibiens inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på mjölk, kycklingkött och nötkött (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 679.754 ton mjölk, 385.272 ton kycklingkött samt 137.700 ton nötkött, men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Dominikanska republiken är den i särklass största producenten av mjölk (78,7 procent); Dominikanska republiken och Jamaica de största producenterna av kycklingkött (48,8 respektive 21,1 procent); samt Dominikanska republiken och Haiti de största producenterna av nötkött (53,1 respektive 30,2 procent). Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens möjlighet att vidareförädla den inhemska produktionen och på sikt diversifiera sin export ytterligare.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Karibien är av jordbrukssektorn (se tabell 25). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt relativt lågt på 11,6 procent. Dock utgör jordbruket bara 1,2 procent av Trinidad & Tobagos BNP men så mycket som 31,0 procent i Guyana. Andelen sysselsatta i jordbruket i regionen 2000-2004

är i genomsnitt 21,7 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 3,6 procent på Bahamas och 62,3 procent på Haiti. Andelen undernärda i regionen 2001-2003 ligger i genomsnitt på 12,3 procent (från 2,5 procent av befolkningen på Barbados till 47 procent av befolkningen på Haiti).

Tabell 25: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Karibien

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Haiti	62,3	47,0	28,1
Belize	30,5	5,0	15,9
Antigua & Barbuda	24,8	---	3,8
St. Vincent & Grenadinerna	24,0	12,0	---
Grenada	23,4	7,0	8,9
St. Lucia	23,4	5,0	6,5
St. Kitts & Nevis	23,2	11,0	3,0
Dominica	22,7	8,0	18,1
Jamaica	20,6	10,0	6,0
Surinam	19,0	10,0	10,9
Guyana	17,7	9,0	31,0
Dominikanska republiken	16,7	27,0	11,3
Trinidad & Tobago	8,7	11,0	1,2
Barbados	4,2	2,5	5,9
Bahamas	3,6	7,0	---
Medelvärde	21,7	12,3	11,6

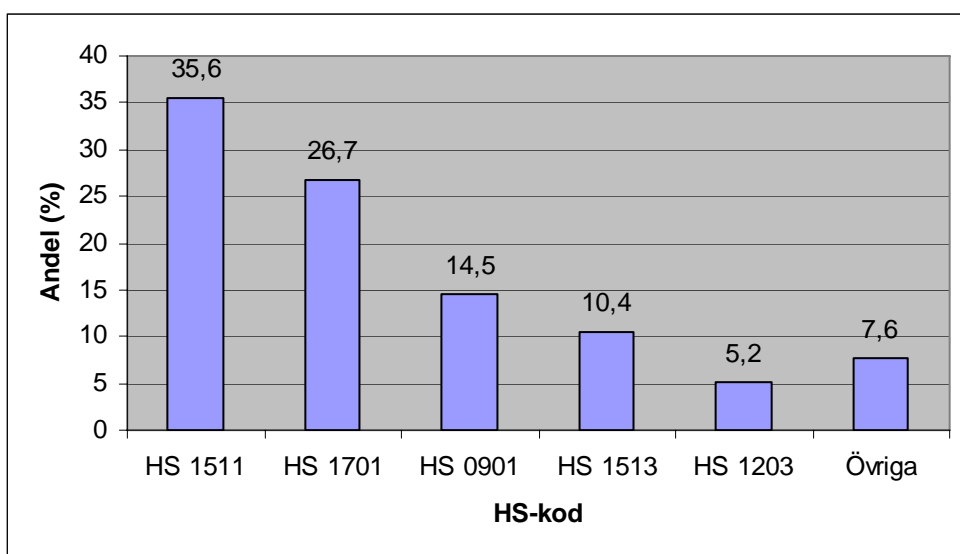
Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.7 Analys av Stilla havets offensiva och defensiva intressen

3.7.1 Stilla havets exportintressen i EPA-förhandlingarna

En studie av de ledande produkterna i EPA-regionen för Stilla havets export till EU visar på en dominans av HS 1511 (palmolja), följt av HS 1701 (socker) och på en lägre nivå HS 0901 (kaffe) och HS 1513 (kokosolja). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 24.

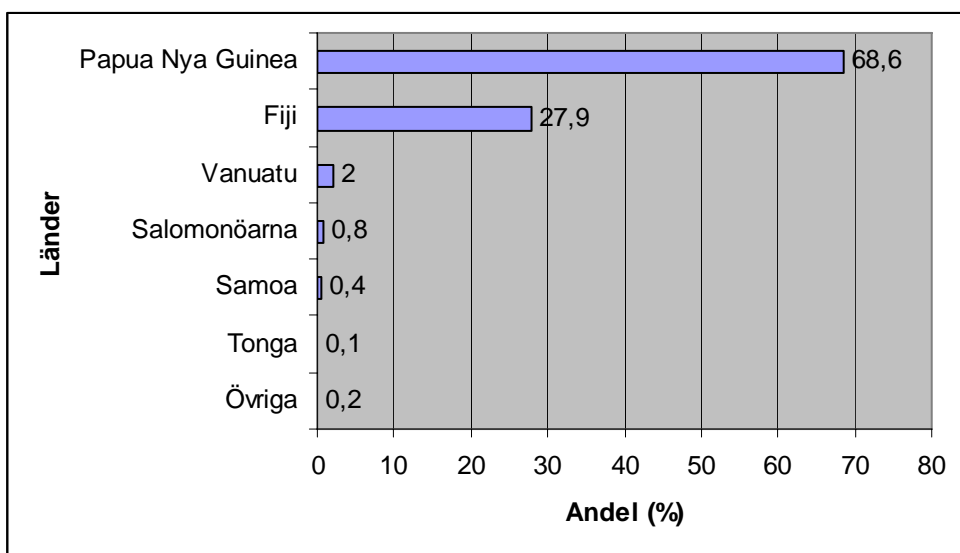
Figur 24: Stilla havets fem ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportländerna visar att Papua Nya Guinea är den enskilt största exportören med en export på 68,6 procent. Fiji är den näst största exportören men exporterar mindre än en tredjedel av den totala exporten (27,9 procent). Kategorin övriga länder i EPA-regionen för Stilla havet svarar tillsammans för en jordbruksexport till EU understigande 0,2 procent⁸⁴. Exportandelarna för de ledande exportländerna återfinnes i figur 25.

Figur 25: Stilla havets ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Om EPA-regionen för Stilla havets ledande exportprodukter likställs med regionens offensiva intressen framgår att palmolja och socker bör lyftas fram. Dessa produkter svarar tillsammans för 62,3 procent av regionens export av jordbruksprodukter till EU. I sammanhanget bör dock betonas att Papua Nya Guinea och Fiji är de dominerande exportländerna och tillsammans svarar för 96,5 procent av exporten. Enligt Cotonou-avtalet åtnjuter palmolja tullfritt tillträde till EU:s marknad (att

⁸⁴ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Cook-öarna, Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau samt Tuvalu.

jämföra med en låg MGN-tull (<10 procent)). Exporten av socker däremot regleras av EU:s sockerprotokoll där Fiji är det enda landet i regionen som omfattas av förmånerna.

Övriga ledande produkter i exporten till EU är kaffe, kokosolja och kopra. Samtliga av dessa produkter kan exporteras tullfritt till EU. Kaffe och kokosolja erhåller nolltullar i Cotonou-avtalet (att jämföra med en låg MGN-tull (<10 procent) för kokosolja). Kopra omfattas inte av Cotonou-avtalet men har även den en MGN-tull på 0 procent. Dessa produkter konkurrerar således inte med EU:s inhemska producenter.

Ett komplement till den ovan analyserade befintliga exporten till EU är även att undersöka de berörda ländernas främsta jordbruksrelaterade exportintressen (som andel av total jordbruksexport) i världshandeln⁸⁵ (se tabell 26). Det kan vara rimligt att anta att länderna även vill ha möjlighet att avsätta dessa produkter på EU-marknaden där så inte är fallet idag.

Tabell 26: Stilla havets ledande jordbruksprodukter i världsexporten

Länder	HS-kod	Beskrivning	Andel av landets jordbruks-export (2000-2004)	Andel av världs-exporten (2000-2004)
Cook-öarna	HS 2009	Fruktjuicer	82,3	0,0
Fiji	HS 1701	Socker	60,1	1,0
Papua Nya Guinea	HS 1511	Palmolja	38,5	0,9
	HS 0901	Kaffe	19,8	0,4
Samoa	HS 2203	Maltdrycker	26,0	0,0
	HS 0801	Kokosnötter	22,9	0,0

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

Denna ansats visar på betydelsen av palmolja och kaffe för Papua Nya Guinea med andelar på 38,5 respektive 19,8 procent av den totala jordbruksexporten, samt betydelsen av socker för Fiji, med en andel på 60,1 procent av den totala jordbruksexporten. Övriga stora exportprodukter är fruktjuicer för Cook-öarna (82,3 procent), samt maltrycker (26,0 procent) och kokosnötter (22,9 procent) för Samoa. Av dessa produkter möter kokosnötter och maltdrycker inga tullar. Vad beträffar fruktjuicer är situationen mer komplex eftersom dessa förädlade produkter konkurrerar med EU:s inhemska producenter. I vissa fall kan således EU:s ingångsprisssystem aktiveras.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Stilla havet är av sina ledande jordbruksprodukter samt av jordbruksexporten i den totala varuexporten. EPA-regionens⁸⁶ produktdiversifiering samt beroende av de fyra ledande jordbruksprodukterna i jordbruksexporten och den totala varuexporten presenteras i tabell 27. Beroendet av ett fåtal jordbruksprodukter i jordbruksexporten är genomgående mycket högt i regionen. Jordbruket utgör dock en mindre del av den totala exporten (omkring en tredjedel i Fiji). Det är viktigt att de berörda länderna och regionerna får tidsmässig och finansiell möjlighet att ställa om delar av sin produktion och diversifierar sin export för att bli mindre sårbara samt för att främja sin ekonomiska utveckling.

⁸⁵ Följande länder har inte redovisat statistik: Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Salomon-öarna, Tonga, Tuvalu och Vanuatu.

⁸⁶ Följande länder har inte redovisat statistik: Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Salomon-öarna, Tonga, Tuvalu och Vanuatu.

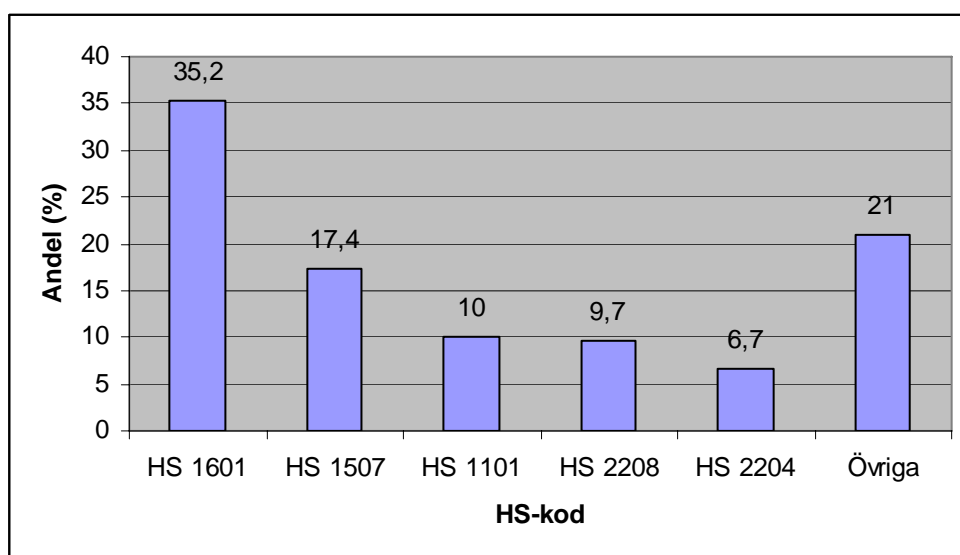
Tabell 27: Stilla havets exportdiversifiering på jordbruksområdet (2000-2004)

Länder	4 ledande jordbruksprodukter (andel av jordbruks-exporten)	4 ledande jordbruksprodukter (andel av total export)	Exportdiversifiering (Herfindahl-Hirschmans index)
Cook-öarna	100	18	0,838
Papua New Guinea	88	11	0,503
Fiji	79	29	0,597
Samoa	78	6	0,393

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.7.2 EU:s exportintressen i EPA-förhandlingarna med Stilla havet

I studien av EU:s export till EPA-regionen för Stilla havet framträder HS 1601 (korv och liknade produkter av kött, etc.). Närmast därefter följer HS 1507 (sojabönlja och fraktioner av denna olja, etc.). Därefter följer på en jämn nivå HS 1101 (finmalet mjöl av vete, etc.), HS 2208 (spritdrycker) samt HS 2204 (vin). Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 26.

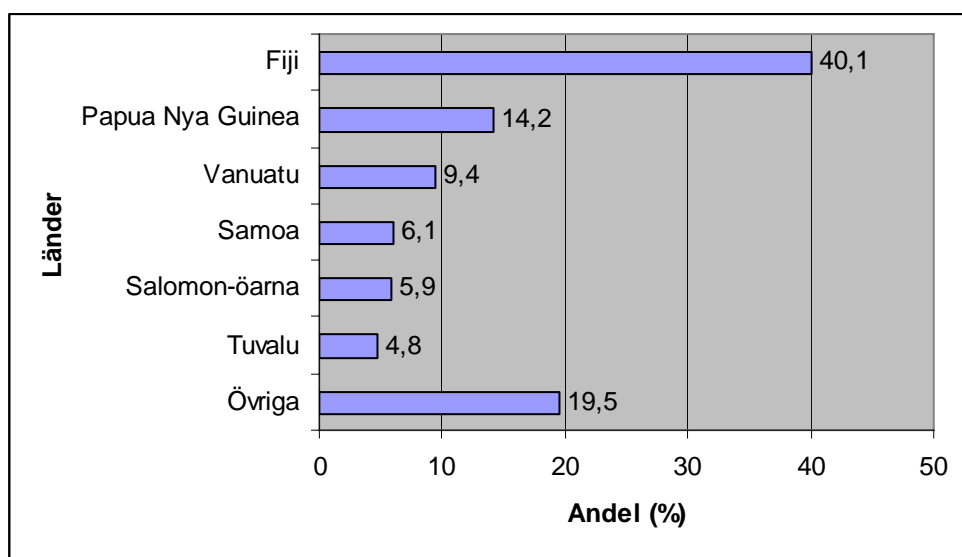
Figur 26: EU:s fem ledande exportprodukter till i handeln med Stilla havet (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

En studie av de ledande exportdestinationerna i EPA-regionen för Stilla havet påvisar Fijis stora dominans med 40,1 procent. Närmast därefter följer Papua Nya Guinea och Vanuatu med 14,2 respektive 9,4 procent. Resterande länder är betydligt mindre destinationer för EU:s export på en både relativ och absolut nivå. Exportandelarna för de fem ledande exportprodukterna på HS 4-ställig nivå återfinnes i figur 27⁸⁷.

⁸⁷ I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Cook-öarna, Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau och Tonga.

Figur 27: EU:s ledande exportdestinationer i handeln med Stilla havet (2000-2004)

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

EU:s export till EPA-regionen för Stilla havet består främst av korv och liknande produkter av kött, sojabönolja, finmalet mjöl, spritdrycker samt vin. Av dessa produkter svarar exporten av korv och liknande produkter av kött för den största andelen (35,2 procent). Sammantaget står produkterna för 79,0 procent av EU:s totala jordbruksexport till regionen. Det är dessutom relevant att notera att flertalet exportprodukter är bearbetade i högre utsträckning än EPA-regionens motsvarande export till EU. Den största delen av EU:s export till den EPA-regionen för Stilla havet går till Fiji (40,1 procent).

Av ovanstående produkter erhåller produktionen av vin handelsstörande produktspecifika stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Även produktionen av vete, råg och vindruvor erhåller relativt höga stödnivåer. Exportbidrag utgår vid exporten av bearbetade produkter, vete och vetemjöl samt vin samt övriga alkoholhaltiga drycker. Produktionen av sojaböner och sojabönolja erhåller dock inga interna stöd eller exportbidrag. [Information om tillämpade tullar i de berörda länderna i EPA-regionen framgår inte i Jales (2006)].

En studie av EPA-regionen för Stilla havets inhemska produktion av jordbruksprodukter som motsvarar EU:s ledande jordbruksexport till regionen (där produktionsstatistik finns tillgänglig) visar att importkonkurrens kan föreligga med avseende på socker (FAO:s hemsida). Den inhemska produktionen (genomsnitt 2000-2004) ligger på 3.564.822 ton sockerrör, men stora skillnader förekommer mellan olika länder i regionen. Fiji och Papua Nya Guinea är de i särklass största producenterna av sockerrör med 88,0 respektive 12,0 procent. Importen av mer bearbetade produkter och livsmedel från EU kan således försvåra EPA-regionens möjlighet att vidareförädla den inhemska produktionen och på sikt diversifiera sin export ytterligare.

I detta sammanhang är det även relevant att se hur beroende länderna i EPA-regionen för Stilla havet är av jordbrukssektorn⁸⁸ (se tabell 28). Jordbrukets andel av BNP ligger 2000-2004 i genomsnitt relativt lågt på 16,2 procent. Dock utgör jordbruket bara 3,0 procent av Palaus BNP men omkring 28 procent i Papua Nya Guinea och Tonga. Andelen sysselsatta i jordbruket i regionen 2000-2004 är i genomsnitt 35,1 procent av det totala antalet sysselsatta. Variationerna ligger dock mellan 14,5 procent i Nauru och 74,3 procent i Papua Nya Guinea. Andelen undernärda i regionen 2001-2003 ligger i genomsnitt på 11,0 procent (från 4,0 procent av befolkningen på Fiji till 20 procent av befolkningen på Salomon-öarna).

⁸⁸ Följande länder har inte redovisat statistik för någon av indikatorerna: Mikronesien, Niue samt Tuvalu.

Tabell 28: Indikatorer på jordbrukets betydelse i Stilla havet

	Andel sysselsatta i jordbruket 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Jordbrukets andel av BNP 2000-2004
Papua Nya Guinea	74,3	13,0	28,0
Fiji	39,9	4,0	16,0
Vanuatu	36,7	12,0	14,2
Cook-öarna	34,3	---	---
Tonga	34,1	---	28,1
Kiribati	27,7	6,0	15,5
Nauru	19,3	---	---
Samoa	14,5	11,0	14,5
Marshall-öarna	---	---	10,2
Palau	---	---	3,0
Salomon-öarna	---	20,0	---
Medelvärde	35,1	11,0	16,2

Källa: Baserad på Baritto och Kasteng (2006)

3.8 Fördjupat resonemang om EPA-regionernas defensiva intressen i EPA-förhandlingarna

I de flesta AVS-länderna är de bundna tullarna betydligt högre än de tillämpade tullarna. Detta medför i dagsläget – åtminstone i teorin – en relativt stor flexibilitet för länderna att anpassa sin tullskydds nivå till rådande intressen, förutsättningar och behov. Dock förekommer det i praktiken många begränsningar av denna flexibilitet genom ländernas deltagande i olika former av frihandelsavtal och tullunioner samt strukturanpassningsprogram med olika finansiella institutioner. Det bör också påpekas att det i dagsläget även finns AVS-länder med låga bundna och tillämpade tullar som idag endast har lite eller ingen "luft" i tullskyddet och som inte kan utnyttja den i WTO beviljade flexibiliteten på tullområdet⁸⁹.

Eftersom förhandlingarna om marknadstillträde i EPA-processen avser parternas tillämpade tullar kommer AVS-ländernas nuvarande flexibilitet att kunna höja sina tullar till den bundna nivån vid import från EU att försvinna med EPA-avtalen⁹⁰. Detta kan medföra att ländernas möjlighet att skydda sina inhemska marknader från låga råvarupriser och/eller plötsliga importvågor kommer att

⁸⁹ Det är i sammanhanget relevant att beakta att AVS-länderna även kan ha "offensiva importintressen" i EPA-förhandlingarna, vilket avser vikten av att kunna säkerställa en import av jordbruksprodukter och livsmedel till låga priser i syfte att garantera ländernas livsmedelstrygghet. Denna aspekt av stor betydelse ur konsumentens synpunkt – inte minst för stadsbefolkningen i många u-länder – analyseras dock inte närmare i denna utredning.

⁹⁰ En annan väsentlig fråga med avseende på tullstrukturen är betydelsen av tullintäkter för AVS-länderna. För många AVS-länder utgör tullintäkterna en av de främsta intäktskällorna i statsbudgeten. En studie av tullintäkternas andel av landets totala skatteinkomster visar att dessa ligger på över 25 procent i 38 AVS-länder och över 50 procent i tio AVS-länder. Särskilt stort är beroendet av tullintäkter för Guinea där dessa utgör 76,6 procent av landets totala skatteintäkter (Baserat på Friis-Jensen & Hjort-Lind, 2005). Eftersom det ofta inte förekommer handel där tullarna är som högst (prohibitiva tullar) är det troligen en sänkning av de medelhöga tullarna som kommer att påverka AVS-ländernas tullintäkter mest (Stevens & Kennan, 2005)

försvinna, så tillvida ingen skyddsklausul införs i EPA-avtalen⁹¹. EPA-avtalen skulle således även medföra att AVS-länderna inte skulle få möjlighet att tillämpa särvillkoren för u-länder som håller på att förhandlas fram i WTO, något som kan ge upphov till negativa konsekvenser för små jordbrukare och för begynnande förädlingsindustrier. Detta är särskilt allvarligt för AVS-länderna som generellt kännetecknas av en stor andel sysselsatta inom jordbruket samt en stor livsmedelstrygghet på landsbygden.

I EPA-förhandlingarna kommer det troligen att vara möjligt att för EPA-regionernas del undanta en viss handelsvolym från tullsänkningar i enlighet med villkoren för asymmetri som nämns i Cotonou-avtalet (i enlighet med artikel 37:7)⁹². Dock måste EPA-avtalen uppfylla kriterierna i artikel XXIV i GATT för att bli WTO-förenliga. Det är även viktigt att beakta att eftersom ingen åtskillnad görs mellan olika sektorer i EPA-förhandlingarna i dagsläget kan en ”konflikt” uppstå i EPA-regionerna mellan behovet av att antingen skydda jordbruket eller industrisektorn, något som kan komma att bli särskilt problematiskt i EPA-regioner där tullintäkter från industrivarorna utgör en stor intäktskälla och således en stor andel av ländernas nationella budget.

3.8.1 Kopplingen mellan defensiva intressen och ”särskilda produkter” i WTO

I WTO-förhandlingarna har ett flertal u-länder betonat vikten av att ha tillgång till utvecklingsrelaterade instrument som ”särskilda produkter” och en ”särskild skyddsmekanism” för u-länder på grund av risken att en alltför snabb och omfattande liberalisering på jordbruksområdet kan få negativa konsekvenser för ländernas livsmedelstrygghet, försörjningstrygghet och landsbygdsutveckling. Även om många länder erkänner att ett borttagande av handelsstörande hinder kan bidra till ökad sysselsättning, fattigdomsbekämpning och livsmedelstrygghet är det också uppenbart att en alltför snabb och långtgående liberalisering kan ge upphov till flera negativa konsekvenser (Jordbruksverket, 2006b).

Många mindre u-länder har under WTO-förhandlingarna betonat vikten av att kunna garantera försörjningstryggheten för sina småskaliga jordbruk och landsbygdsbefolkningen. I låginkomstländerna utgör jordbrukssektorn i genomsnitt närmare 70 procent av den totala sysselsättningen och i medelinkomstländer är motsvarande siffra 30 procent. Dessa höga andelar sysselsatta i jordbruket påvisar ett stort antal småjordbrukare som främst producerar för självhushållning med begränsade alternativa försörjningsmöjligheter. En utslagning av detta småskaliga jordbruk skulle kunna ge upphov till stor arbetslöshet om inte denna omställning tillåts ske stegvis (Polaski, 2006)

Jordbrukssektorn svarar även för en stor del av u-ländernas BNP och kan även utgöra den helt dominerande ekonomiska aktiviteten inom vissa provinser i landet. Det är även viktigt att påpeka att många u-länder kännetecknas av en stor andel undernäring och fattigdom – och att denna är särskilt påtaglig på landsbygden⁹³. I dessa sammanhang är livsmedelstryggheten, baserad på självförsörjning, av särskilt stor betydelse för u-länder med begränsad tillgång på utländsk valuta.

Det är i sammanhanget viktigt att ha i åtanke att ”särskilda produkter” och den ”särskilda skyddsmekanismen” för u-länder är två olika instrument som riktar sig mot olika problem som kan uppstå som en konsekvens av liberaliseringen. Tanken med ”särskilda produkter” är att erbjuda ett

---

⁹¹ I Europeiska kommissionens förhandlingsmandat (artikel 3.3) anförs att en WTO-förenlig klausul för att främja livsmedelstryggheten kommer att införas i EPA-avtalen. Mandatet nämner även att WTO-förenliga skyddsklausuler kan utformas (Europeiska unionens råd, 2002).

⁹² Eftersom alla sektorer av ekonomin omfattas av EPA-förhandlingarna kan det för EPA-regionernas del bli fråga om att göra en avvägning mellan att behålla intäktsgenererande tullar på bilar och elektronik eller att skydda stapelprodukter och begynnande industrier på jordbruks och livsmedelsområdet (Oxfam International, 2006).

⁹³ Indikatorer som påvisar EPA-regionernas stora beroende av jordbrukssektorn för den ekonomiska utvecklingen (jordbrukets andel av BNP), jordbrukets betydelse för sysselsättning och försörjningstrygghet (andelen sysselsatta i jordbruket som andel av den totala arbetskraften) samt graden av undernäring redovisas i detalj i avsnitt 3.2-3.7.

riktat skydd för u-ländernas småskaliga jordbrukare. Detta skydd är i form av undantag från ytterligare tullsänkningar och/eller lägre tullsänkningar under en längre implementeringsperiod för produkter som är av särskild vikt för ländernas livsmedelstrygghet, försörjningstrygghet och landsbygdsutveckling som inte skulle klara sig vid ökad internationell konkurrens (Espinosa *et al.*, 2006).

Ett instrument som den ”särskilda skyddsmekanismen” för u-länder skulle tillåta u-länderna att höja de tillämpade tullarna över den bundna nivån under en begränsad tid för att skydda – under normala omständigheter – konkurrenskraftiga produkter och branscher från plötsliga importvågor och prisfall som annars hotar att slå ut den begynnande eller småskaliga inhemska jordbruksexporten (Espinosa *et al.*, 2006). I många sammanhang skulle denna situation säkerligen kunna hanteras bättre med olika former av marknadsbaserade (och oftast mer ändamålsenliga) instrument, men många u-länder har på grund av begränsade finansiella och institutionella resurser i dagsläget stora svårigheter att tillämpa sådana instrument. I båda fallen är syftet dock att under en längre eller kortare övergångstid minska de produktionsrelaterade riskerna och under denna tid skapa en miljö som främjar investeringar i jordbruket och landsbygdsutveckling (t.ex. genom vidare industriell förädling av jordbruksprodukter och livsmedel samt relaterade tjänster i produktionskedjan) så att dessa instrument på sikt blir överflödiga.

3.8.2 Hur kan EPA-regionernas defensiva intressen identifieras?

Resonemanget om ”särskilda produkter” och en ”särskild skyddsmekanism” för u-länder i WTO-förhandlingarna har stark koppling till diskussionen om EPA-regionernas defensiva intressen i EPA-förhandlingarna även om dessa kan skilja sig mycket åt från land till land och region till region. AVS-länderna inom en EPA-region måste således först förhandla på regional nivå för att nå konsensus om en lista över särskilt känsliga produkter för att därefter utveckla en gemensam position gentemot EU, även om länderna sinsemellan kan ha olika intressen.

Det finns olika tänkbara tillvägagångssätt för att identifiera EPA-regionernas defensiva intressen. En utgångspunkt kan vara att se vilka produkter EU idag exporterar till EPA-regionerna, och om dessa åtnjuter interna jordbruksstöd och exportbidrag, i syfte att identifiera de områden som är särskilt utsatta för exportkonkurrens på ojämna villkor. I sammanhanget är det viktigt att identifiera de produkter som är särskilt viktiga för EPA-regionernas livsmedels- och försörjningstrygghet, i likhet med kriterierna och indikatorerna för att utse ”särskilda produkter” i WTO-förhandlingarna, för att se om dessa riskerar att drabbas negativt av importen.

Ett flertal AVS-länder har drabbats negativt av konkurrensen från EU-importen med avseende på deras lokala produktion av stapelprodukter och förädlade jordbruksprodukter i tidigare skeden av liberaliseringsprocessen⁹⁴. Importerade jordbruksprodukters och livsmedels konkurrenskraft kan bli snedvriden när den understöds av olika former av jordbruksstöd och exportbidrag. Det är således i dessa fall ingen jämn spelplan som möter u-ländernas jordbrukare⁹⁵. I-ländernas stöd ger dessutom upphov till överproduktion, lägre världsmarknadspriser och fluktuerande priser, vilket sammantaget resulterar i ett minskat produktionsutrymme för jordbrukare i u-länderna med avseende på såväl självhushållning som produktionen av exportprodukter.

---

⁹⁴ Några ofta refererade exempel på AVS-länder som drabbats negativt av importkonkurrensen från EU är Senegals och Ghanas tomat och kycklingproduktion samt Kenyas produktion av mjölkprodukter (Lee respektive Masiwa, 2006).

⁹⁵ AVS-länderna kan av finansiella skäl oftast inte ge interna stöd till sin jordbrukssektor även om de teoretiskt sett har möjlighet att ge stöd inom så kallade *de minimis*-åtaganden i WTO. I vissa fall kan möjligheterna för AVS-länderna att bevilja jordbruksstöd även vara begränsade av strukturanpassningsprogram med olika finansiella organisationer. Barbados, Dominikanska republiken, Papua Nya Guinea och Sydafrika är de enda AVS-länder som i WTO förbehållit sig rätten att ge handelsstörande så kallade ”gula” stöd. Inget AVS-land har dock notifierat tillämpande av handelsstörande stöd till jordbruket. Sydafrika det enda AVS-land som förbehållit sig rätten att ge exportbidrag, men har dock inte notifierat beviljande av exportsubventioner (Kasteng, 2006).

4 Avslutande kommentarer

Utredningen ”Jordbruk och utveckling i EPA-förhandlingarna” presenterar en övergripande kartläggning av EPA-regionernas och EU:s offensiva exportintressen respektive defensiva importintressen på jordbruks- och livsmedelsområdet. Betoningen ligger på att identifiera och analysera ledande exportprodukter och exportländer/exportdestinationer under den studerade perioden 2000-2004.

I sammanhanget är det viktigt att beakta att mindre aktörers intressen samt potentiella exportintressen inte fullt framgår vid en studie på aggregerad nivå. Detta är särskilt viktigt att ha i åtanke vid en analys av EPA-regioner som består av många små aktörer med stort inhemskt beroende av jordbrukssektorn för sin utveckling. Det är också viktigt att vara medveten om att en studie av denna karaktär främst reflekterar rådande samt, i viss mån, historiska villkor i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Således behandlas inte potentiella exportintressen som t.ex. skulle kunna uppstå vid en framtida reform av EU:s nuvarande gemensamma jordbrukspolitik. Utredningen studerar inte heller tänkbara konsekvenser av EPA-avtalen och tar således inte ställning till deras betydelse för EPA-regionerna.

Det primära syftet med utredningen är att kartlägga samt skapa en grundläggande förståelse för aktörernas förhandlingspositioner i EPA-förhandlingarna. Den övergripande målsättningen är att utredningen ska fungera som ett aktuellt, relevant och användbart bakgrunds- och referensmaterial till EPA-förhandlingarna på jordbruks- och livsmedelsområdet. I detta sammanhang studeras såväl EPA-regionernas handel med EU samt, i viss mån, den inomregionala handeln för att identifiera såväl ledande exportprodukter och länder som sektorer av utvecklingsintresse som är känsliga för importkonkurrens.

En studie av **EPA-regionernas offensiva intressen i EPA-förhandlingarna** visar att deras ledande exportprodukter ofta är obearbetade av råvaror som kakaoböner, frukter, bär och nötter, råtabak, kaffe, te, bananer, och socker eller enklare beredningar som kakaomassa, kakaosmör, snittblommor, kött och andra ätbara slaktbiprodukter samt vin och spritdrycker. Det är även uppenbart att ett fåtal ledande exportländer som Elfenbenskusten, Kamerun, Kenya, Papua Nya Guinea och Sydafrika i många fall dominerar exporten från de respektive regionerna, något som påverkar exportstrukturen och möjligheten för övriga länder i de respektive regionerna att kunna identifiera sig med de ledande exportprodukterna på regional nivå.

EU:s defensiva intressen i EPA-förhandlingarna kommer till uttryck genom tullar, interna stöd och exportbidrag som syftar till att skydda inhemska producenter samt göra EU:s jordbruksprodukter konkurrenskraftiga i tredje land. Det är dock även viktigt att beakta de många icke-tariffära handelshinder som förekommer, som sanitära och fytosanitära bestämmelser och ursprungsregler, något som i framtiden kan komma att spela ännu större roll än tullarna i handeln parterna emellan. Generellt kan sägas att många av EPA-regionernas ledande exportprodukter inte möter några (eller endast relativt låga) tullar vid export till EU:s interna marknad när det handlar om tropiska produkter som inte konkurrerar med EU:s producenter. Samtidigt är det uppenbart att EPA-regionernas jordbruksprodukter och livsmedel tenderar att möta allt högre tullar efter deras grad av bearbetning och förädling.

De särskilt känsliga produkterna i EU:s handel med AVS-länderna regleras av särskilda råvaruprotokoll, men dessa kommer troligen att reformeras kraftigt eller kanske till och med att försvinna helt innan EPA-förhandlingarna är avslutade. Det bör även påpekas att många AVS-länder i ett initialt skede kan komma att drabbas negativt av denna omställningsprocess när de inte längre blir garanterade EU:s höga interna priser på de exporterade produkterna, något som bör beaktas under reformprocessen. På sikt kan dock denna utveckling gynna en omställning och diversifiering av produktionen i AVS-länderna. EPA-förhandlingarna bör således ta hänsyn till

EPA-regionernas existerande och potentiella exportintressen med målsättningen att uppnå ett tullfritt tillträde utan kvantitetsbegränsningar till EU:s interna marknad.

EU:s offensiva intressen i EPA-förhandlingarna är inte lika tydliga eller dominerande exportmässigt som EPA-regionernas export till EU. Det är dock uppenbart att EU:s export i högre utsträckning kännetecknas av förädlade jordbruksprodukter och livsmedel, särskilt mejeriprodukter, kött och ätbara slaktbiprodukter av fjäderfä, livsmedelsberedningar, finmalet vetemjöl, spritdrycker, samt cigarrer och cigaretter. Något som är allvarligare med avseende på AVS-ländernas möjligheter att konkurrera med dessa produkter på sina inhemska marknader är att de nästan uteslutande är berättigade till produktspecifika interna stöd – vilka definieras som handelsstörande i WTO – och exportsubventioner.

Eftersom förhandlingarna om marknadstillträde i EPA-processen avser parternas tillämpade tullar kommer AVS-ländernas nuvarande flexibilitet att kunna höja sina tullar till den bundna nivån vid import från EU att försvinna med EPA-avtalen. Då AVS-ländernas möjlighet att skydda sina inhemska marknader från låga råvarupriser eller plötsliga importvågor kommer att försvinna kan detta ge upphov till negativa konsekvenser för små jordbrukare och för begynnande förädlingsindustrier, såtillvida ingen skyddsklausul införs i EPA-avtalen för att beakta **EPA-regionernas defensiva intressen i EPA-förhandlingarna**.

I EPA-förhandlingarna kommer det troligen att vara möjligt att för EPA-regionernas del undanta en viss handelsvolym från tullsänkningar i enlighet med villkoren för asymmetri som nämns i Cotonou-avtalet. I sammanhanget är det dock viktigt att beakta att eftersom ingen åtskillnad görs mellan olika sektorer i EPA-förhandlingarna kan en konflikt uppstå i EPA-regionerna mellan behovet av att antingen skydda jordbruket eller industrisektorn, något som kan komma att bli särskilt problematiskt i EPA-regioner där tullintäkter från industrivarorna utgör en stor intäktskälla och således en stor andel av ländernas nationella budget.

Eftersom utredningen påvisar AVS-ländernas sårbarhet samt fortsatt stora beroende av jordbruket för sin livsmedels- och försörjningstrygghet kan det vara relevant att göra en koppling till WTO-förhandlingarna om ”särskilda produkter” och en ”särskild skyddsmekanism” för u-länder även i EPA-avtalen där lägre tullsänkningar och längre implementeringsperioder bör beaktas för AVS-länderna så länge som ovanstående problem föreligger. Denna omställningsprocess mot diversifiering och nya sektorer bör dock underlättas med hjälp av offentliga och privata investeringar, samt med relevant, långsiktigt och ändamålsenligt utvecklingsbistånd.

Som ett komplement till analysen av EPA-regionernas handel med EU är det även viktigt att beakta den allt mer betydelsefulla **handeln inom EPA-regionerna i EPA-förhandlingarna** eftersom ländernas tullskydd i vissa fall kan vara begränsande för en långsiktig utveckling av syd-syd-handeln. EPA-regionernas skyddsintressen gentemot EU är inte alltid representativa för ländernas offensiva och defensiva intressen i den regionala handeln. AVS-länderna måste således vid definitionen av sina offensiva och defensiva intressen även beakta handeln med tredje land. Samtidigt är det viktigt att beakta att EPA-regionerna i många fall är politiskt betingade konstruktioner bestående av AVS-länder med olika förutsättningar, intressen och behov där ett eller ett fåtal länder kan komma att få ett dominerande inflytande. Det är således viktigt att verka för att uppkomsten av fyra separata frihandelsområden i Afrika inte begränsar den regionala handeln EPA-regionerna och AVS-länderna emellan där naturliga förutsättningar för handel och utveckling finns.

Avslutningsvis är det viktigt att påminna om att jordbruket endast utgör ett område i EPA-förhandlingarna. Således måste EPA-regionernas sammantagna intressen, förutsättningar och behov inom samtliga områden beaktas – och inget område enbart beaktas isolerat från övriga komponenter – för att EPA-avtalen bäst ska kunna bidra till att främja en hållbar utveckling i AVS-länderna. Dock framgår av utredningen att jordbruket tillhör ett av de mest komplexa och känsliga områdena för många AVS-länder och att en hållbar utveckling av jordbruket och handeln ofta är synonymt med en hållbar utveckling av AVS-ländernas ekonomier.

Litteraturförteckning

Alpha, Arlène, Benoit Fauchoux, Bénédicte Hermelin & Vincent Fautrel (2005), *”WTO and EPA negotiations: For an enhances coordination of ACP positions on agriculture”*, Discussion Paper No. 70, ECDPM.

Baritto, Felipe (2006), *”Situational Approach to Special and Differential Treatment in the WTO: Agricultural Commodities”*, ICTSD Project on Special and Differential Treatment: Policy Research and Consultations for the WTO Negotiations, Phase II, May 2006, Geneva, Switzerland.

Bilal, Sanoussi & Francesco Rampa (2006), *”Alternative (to) EPAs: Possible scenarios for the future ACP trade relations with the EU”*, Policy Management Report 11, ECDPM.

Bilal, Sanoussi (2002), *”The Future of ACP-EU Trade Relations: An Overview of the Forthcoming Negotiations”*, ECDPM.

Corrales-Leal, Werner (2005), *”The EPAs and Sustainable Development: Benchmarks for a Pro-development Monitoring of the Negotiations”*, ICTSD / Aprovev.

Dunlop, Adam (1999), *”What Future for Lomé’s Commodity Protocols?”*, Caribbean Council for Europe.

ECDPM/ICTSD (2006), *”Trade Negotiations Insights: from Doha to Cotonou”*, Vol.5 No.5, September – October 2006.

Espinosa, Cristián, Christophe Bellmann, Malena Sell, Constantine Bartel & Jonas Kasteng (2006), *”Special Products and the Special Safeguard Mechanism: Strategic Options for Developing Countries”*, ICTSD Project on Special Products and a Special Safeguard Mechanism, March 2006.

Europeiska kommissionen (2005a), *”Trade for Development: EU – SADC Economic Partnership Agreement”*, DG Trade/DG Development.

Europeiska kommissionen (2005b), *”Trade for Development: EU-West Africa Economic partnership Agreement”*, DG Trade/DG Development.

Europeiska kommissionen (2006a), *”A new approach in the relations between European Union and Eastern and Southern Africa countries”*, DG Trade/DG Development.

Europeiska kommissionen (2006b), *”Trade for Development: European Union – Caribbean Economic Partnership Agreement”*, DG Trade/DG Development.

Europeiska kommissionen (2006c), *”Notification”*, European Commission notification on export subsidy commitments (G/AG/N/EEC/[...]) (Preliminary notification) MD-document 401-06.

Europeiska kommissionen (2006d), *”Key political issues in the EPA negotiations”*, Note to the 133 Committee.

Europeiska unionens råd (2002), *”Recommendation authorising the Commission to negotiate Economic Partnership Agreements with the ACP countries and regions”*, 9930/02, Bryssel den 12 juni 2002.

EUT (2000), *”Bilaga till beslut nr 1/2000 av Ministerrådet för AVS-EG av 27. juli 2000 om de övergångsbestämmelser som skall gälla från och med den 2 augusti 2000 till dess att partnerskapsavtalet AVS-EG träder i kraft”*, L317, Europeiska gemenskapernas officiella tidning 15.12.2000.

Ford, Deep & Daneswar Poonyth (2005), *”Small Island Developing States: Agricultural Production and Trade, Preferences and Policy”*, FAO Commodities and Trade Technical Paper 7, FAO.

- Friis Jensen, Michael & Kim Martin Hjort Lind (2005), "*Special and Differential Treatment and Differentiation between Developing Countries in the WTO*", Danish Institute for International Studies (DIIS)/Food and Resource Economics Institute (FOI).
- Gibson, Paul, John Wainio, Daniel Whitley & Mary Bohman (2001), "*Profiles of Tariffs in International Agricultural Markets*", Agricultural Economic Report No. 796, Economic Research Service, US Department of Agriculture.
- Jales, Mario (2005), "*Tariff Reduction, Special Products and Special Safeguards: An Analysis of the Agricultural Tariff Structures of G-33 Countries*", ICTSD Project on Special Products and a Special Safeguard Mechanism, Issue Paper No. 2, July 2005.
- Jordbruksverket (2005a), "*Känsliga produkter*", Yttrande, Dnr 44-549/05, Jordbruksverket.
- Jordbruksverket (2005b), "*Syd-syd-handeln inom jordbruks-och livsmedelsområdet: en studie av u-landsgrupperna i WTO samt GSTP-länderna*", Promemoria, Dnr 44-6375/05, Jordbruksverket.
- Jordbruksverket (2006a), "*Konsekvenser för u-länder av avskaffande av exportbidrag*" Promemoria.
- Jordbruksverket (2006b), "*U-ländernas 'särskilda produkter' (SP) och den 'särskilda skyddsmekanismen' (SSM) för u-länderna*", Promemoria 2006-04-06.
- Kasteng, Jonas (2006), "*Situations on Agriculture and Rural Development*" (Final Draft), Prepared for the ICTSD Project on Special and Differential Treatment: Policy Research and Consultations for the WTO Negotiations, Phase II, May 2006, Geneva, Switzerland.
- Kommerskollegium (2003), "*Svenska intressen inför förhandlingar om ekonomiska partnerskapsavtal (EPAs) mellan EU och AVS-länderna*", Dnr 100-1337-02, Kommerskollegium.
- Kommerskollegium (2006), "*Principiella frågeställningar kring de ekonomiska partnerskapsavtalen mellan AVS och EU*", Kommerskollegium.
- Lee, Margaret (2006), "*Trade Relations between Africa and the European Union under the Cotonou Agreement*", John Hopkins University, Presentation vid seminariet "EPAs and Development", arrangerat av Svenska kyrkan och Forum Syd m.fl., Stockholm den 22 maj 2006.
- Low, Patrick, Roberta Piermartini & Jurgen Richtering (2006), "*Non-reciprocal Preference Erosion Arising From MFN Liberalization in Agriculture: What Are the Risks*", ERSD, Staff Working paper ERSD-2006-02, WTO.
- Masiwa, Medicine (2006), "*EPAs and Development: Risks and Opportunities*", AIPAD Trust, Presentation vid seminariet "EPAs and Development", arrangerat av Svenska kyrkan och Forum Syd m.fl., Stockholm den 22 maj 2006.
- Naumann, Eckart (2005), "*Comparing EU free trade agreements – Rules of origin*", ECDPM InBrief 6i.
- Onguglo, Bonapas & Taisuke Ito (2003), "*How to make EPAs WTO compatible?: Reforming the rules on regional trade agreements*", Discussion paper No. 40, ECDPM.
- Oxfam International (2006), "*Unequal partners: How EU-ACP Economic partnership Agreements (EPAs) could harm the development prospects of many of the world's poorest countries*", Oxfam Briefing Note.
- Piermartini, Roberta (2004), "*The Role of Export Taxes in the Field of Primary Commodities*" ERSD, WTO.
- Polaski, Sandra (2006), "*Winners and Losers: Impact of the Doha Round on Developing Countries*", Carnegie Endowment for International Peace.

Stevens, Christopher & Jane Kennan (2005), *"EU-ACP Economic Partnership Agreements"*, Institute of Development Studies (IDS).

Stevens, Christopher & Jane Kennan (2005), *"Preparing for Economic Partnership Agreements: Trade Analysis handbook"*, Institute of Development Studies (IDS), Sussex.

Stevens, Christopher & Jane Kennan (2005), *"What Role for South Africa EPAs and Regional Economic Integration"*, Institute of Development Studies (IDS), Sussex.

Stevens, Christopher (2002), *"Key Agricultural Issues in the Post-Cotonou Negotiations"*, Institute for Development Studies (IDS), Sussex.

WTO (1999), *"The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations: The Legal Texts"*.

WTO (2004), *"Notification"*, European Commission notification on domestic support commitments (G/AG/N/EEC/52),

WTO (2005a), *"Agricultural Trade Performance by Developing Countries 1990-2003"*, TN/AG/S/19, 26 April 2005.

WTO (2005b), *"Notification"*, European Commission notification on export subsidy commitments (G/AG/N/EEC/52)

WTO (2006), *"Provisional indicative list of products relating to long-standing preferences"*, (JOB(06)/204, Committee on Agriculture Special Session.

Referenser till statistisk information och ländergrupperingar från hemsidor:

Europeiska kommissionen

<http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/regions/acp/stats.htm>

FAO

<http://faostat.fao.org/site/566/default.aspx>

Office of the High Representative for the LDCs, LLDCs and SIDSs

<http://www.un.org/special-rep/ohrlls/ohrlls/default.htm>

U.S. Census Bureau

<http://www.census.gov/ipc/www/idbnew.html>

United Nations Commodity Trade Statistics Database

<http://unstats.un.org/unsd/comtrade/dqQuickQuery.aspx>

United Nations Statistics Division

<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/>

Världsbanken

www.worldbank.org/data/countryclass/classgroups.htm

WTO

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

Bilaga 1: Förteckning över jordbruksprodukter

Tabell B1: Förteckning över jordbruksprodukter enligt HS-nomenklaturen

HS 1	Levande djur; animaliska produkter
HS 2	Kött och ätbara slaktbiprodukter
HS 4	Mejeriprodukter; fågelägg; naturlig honung; övriga ätbara produkter av animaliskt ursprung
HS 5	Övriga produkter av animaliskt ursprung
HS 6	Levande träd och andra levande växter; lökar, rötter; snittblommor och snittgrönt
HS 7	Grönsaker samt vissa ätbara rötter och stam- eller rotknölar
HS 8	Ätbara frukter, bär och nötter; skal av citrusfrukter eller meloner
HS 9	Kaffe, te, matte och kryddor
HS 10	Spannmål
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; insulin; vetegluten
HS 12	Oljefrön och oljehaltiga frukter; diverse andra frön och frukter; växter för industriellt eller medicinskt bruk; halm och foderväxter
HS 13	Schellack; naturliga gummiarter och hartser samt andra växt safter och extrakter
HS 14	Vegetabiliska flättningsmaterial; övriga vegetabiliska produkter
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; beredda ätbara fetter; etc.
HS 16	Beredningar av kött
HS 17	Socketer och sockerkonfektyrer
HS 18	Kakao och kakaoberedningar
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär nötter eller andra växtdelar
HS 21	Diverse ätbara beredningar
HS 22	Drycker, sprit och ättika
HS 23	Återstoder och avfall från livsmedelsindustrin; beredda fodermedel
HS 24	Tobak samt varor tillverkade av tobaksersättning

Källa: Baserad på Tullverkets tulltaxa

Bilaga 2: EPA-regionerna och u-landsklassificeringar

Tabell B2: EPA-regionerna och u-landsklassificeringar

	Inkomstgrupp	MUL	SIDS	LLDC	Andel sysselsatta (jordbruk) 2000-2004	Andel undernärda 2001-2003	Andel av BNP (jordbruk) 2000-2004
Västafrika							
Benin	Låg	X			54,0	14,0	36,0
Burkina Faso	Låg	X		X	92,3	17,0	31,9
Elfenbenskusten	Låg				49,2	14,0	23,5
Gambia	Låg	X			79,0	27,0	32,3
Ghana	Låg				56,9	12,0	36,3
Guinea	Låg	X			83,9	24,0	24,1
Guinea-Bissau	Låg	X	X		82,9	37,0	57,5
Kap Verde	Undre medel	X	X		23,0	---	9,6
Liberia	Låg	X			67,7	49,0	46,3
Mali	Låg	X		X	81,0	28,0	37,4
Mauretanien	Låg	X			52,9	10,0	19,6
Niger	Låg	X		X	87,7	32,0	39,3
Nigeria	Låg				33,3	9,0	26,7
Senegal	Låg	X			73,8	23,0	18,3
Sierra Leone	Låg	X			62,2	50,0	58,4
Togo	Låg	X			59,7	25,0	38,4
Östra och södra Afrika							
Burundi	Låg	X		X	90,3	67,0	50,1
Djibouti	Undre medel	X			78,5	26,0	3,7
Eritrea	Låg	X			77,6	73,0	15,0
Etiopien	Låg	X		X	82,4	46,0	45,4
Komorererna	Låg	X	X		73,6	62,0	41,0
Kenya	Låg				75,5	31,0	29,2
Madagaskar	Låg	X			74,2	38,0	29,5
Malawi	Låg	X		X	83,0	34,0	39,2
Mauritius	Övre medel		X		11,9	6,0	6,3
Rwanda	Låg	X		X	90,8	36,0	41,0
Seychellerna	Övre medel		X		78,7	9,0	2,7
Sudan	Låg	X			61,1	27,0	40,1

Uganda	Låg	X		X	80,1	19,0	33,9
Zambia	Låg	X		X	69,3	47,0	22,1
Zimbabwe	Låg			X	62,7	45,0	16,6
Södra Afrika							
Angola	Undre medel	X			71,9	38,0	7,9
Botswana	Övre medel			X	44,5	30,0	2,7
Lesotho	Undre medel	X		X	39,2	12,0	18,0
Moçambique	Låg	X			81,3	45,0	23,9
Namibia	Undre medel				41,2	23,0	10,8
Swaziland	Undre medel			X	34,0	19,0	13,6
Sydafrika	Övre medel				9,6	---	---
Tanzania	Låg	X			80,5	44,0	44,8
Centralafrika							
Centralafrikanska republiken	Låg	X		X	72,7	45,0	55,7
Ekvatorialguinea	Övre medel	X			70,5	---	7,8
Gabon	Övre medel				37,8	5,0	7,6
Kamerun	Undre medel				59,4	25,0	44,0
Kongo-Brazzaville	Undre medel				40,6	34,0	5,9
Kongo-Kinshasa	Låg	X			63,2	72,0	60,7
Sao Tomé & Príncipe	Låg	X	X		64,0	12,0	18,9
Tchad	Låg	X		X	75,2	45,0	55,7
Karibien							
Antigua & Barbuda	Hög		X		24,8	---	3,8
Bahamas	Hög		X		3,6	7,0	---
Barbados	Övre medel		X		4,2	2,5	5,9
Belize	Övre medel		X		30,5	5,0	15,9
Dominica	Övre medel		X		22,7	8,0	18,1
Dominikanska republiken	Undre medel		X		16,7	27,0	11,3
Grenada	Övre medel		X		23,4	7,0	8,9
Guyana	Undre medel		X		17,7	9,0	31,0
Haiti	Låg	X	X		62,3	47,0	28,1
Jamaica	Undre medel		X		20,6	10,0	6,0
St. Kitts & Nevis	Övre medel		X		23,2	11,0	3,0
St. Lucia	Övre medel		X		23,4	5,0	6,5
St. Vincent & Grenadinerna	Övre medel		X		24,0	12,0	---
Surinam	Undre medel		X		19,0	10,0	10,9

Trinidad & Tobago	Övre medel		X		8,7	11,0	1,2
Stilla havet							
Cook-öarna	---				34,3	---	---
Fiji	Undre medel		X		39,9	4,0	16,0
Kiribati	Undre medel	X	X		27,7	6,0	15,5
Marshall-öarna	Undre medel		X		---	---	10,2
Mikronesien	Undre medel		X		---	---	---
Nauru	---		X		19,3	---	---
Niue	---				---	---	---
Palau	Övre medel		X		---	---	3,0
Papua New Guinea	Låg		X		74,3	13,0	28,0
Salomon-öarna	Låg	X	X		---	20,0	---
Samoa	Undre medel	X	X		14,5	11,0	14,5
Tonga	Undre medel		X		34,1	---	28,1
Tuvalu	---	X	X		---	---	---
Vanuatu	Undre medel	X	X		36,7	12,0	14,2

Källa: Baserad på Världsbanken, FN:s kontor för den höge representanten för de minst utvecklade länderna, u-länder utan kust samt små ö-u-länder samt Baritto och Kasteng (2006).

Bilaga 3a: Statistik över EPA-regionernas export till EU

Tabell B3-1: Västafrikas jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel %
HS 18	Kakao och kakaoberedningar	2.212.647	73,7
HS 08	Ätbara frukter, bär och nötter; etc.	423.246	14,1
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	78.704	2,6
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	75.816	2,5
HS 12	Oljefrön och oljehaltiga frukter; etc.	48.301	1,6
HS 07	Grönsaker samt vissa ätbara rötter; etc.	46.122	1,5
Övriga		118.347	3,9
Totalt		3.003.184	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-2: Västafrikas ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 1801	Kakaoböner	1.743.458	58,1
HS 1803	Kakaomassa	226.278	7,5
HS 0804	Diverse frukter, färska eller torkade	219.888	7,3
HS 0803	Bananer	187.059	6,2
HS 1804	Kakaosmör	182.387	6,1

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-3: Västafrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Elfenbenskusten	1.958.126	65,2
Ghana	532.904	17,7
Nigeria	299.839	10,0
Senegal	100.023	3,3
Togo	33.046	1,1
Guinea	16.292	0,5
Övriga	62.954	2,1
Totalt	3.003.184	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-4: Östra och södra Afrikas jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	639.364	27,6
HS 24	Tobak; etc.	402.804	17,4
HS 17	Socketer och sockerkonfektyrer	393.884	17,0
HS 06	Levande träd och andra levande växter; etc.	336.237	14,5
HS 07	Grönsaker samt vissa ätbara rötter; etc.	197.556	8,5
HS 08	Ätbara frukter, bär och nötter; etc.	102.304	4,4
Övriga		243.035	10,5
Totalt		2.315.184	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-5: Östra och södra Afrikas ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 2401	Råtobak	402.423	17,4
HS 1701	Socketer	377.696	16,3
HS 0901	Kaffe	369.619	16,0
HS 0603	Snittblommor	300.613	13,0
HS 0902	Te	183.161	7,9

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B4-6: Östra och södra Afrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Kenya	736.876	31,8
Zimbabwe	395.941	17,1
Mauritius	305.539	13,2
Malawi	203.107	8,8
Uganda	179.525	7,8
Madagaskar	147.553	6,4
Övriga	346.643	15,0
Totalt	2.315.184	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-7: Södra Afrikas jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 08	Ätbara frukter, bär och nötter; etc.	1.069.271	50,8
HS 22	Drycker, sprit och ättika	379.910	18,0
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	120.541	5,7
HS 02	Kött och ätbara slaktbiprodukter	119.065	5,7
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	112.518	5,3
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	76.259	3,6
Övriga		227.231	10,8
Totalt		2.104.796	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-8: Södra Afrikas ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 2204	Vin	358.997	17,1
HS 0806	Vindruvor	338.775	16,1
HS 0805	Citrusfrukter	301.618	14,3
HS 0808	Äpplen, päron	236.281	11,2
HS 1701	Socker	104.588	5,0

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-9: Södra Afrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Sydafrika	1.725.868	82,0
Tanzania	125.158	5,9
Swaziland	120.531	5,7
Namibia	61.596	2,9
Botswana	42.899	2,0
Moçambique	26.814	1,3
Övriga	1.930	0,1
Totalt	2.104.796	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-10: Centralafrikas jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 08	Ätbara frukter, bär och nötter; etc.	207.734	42,9
HS 18	Kakao och kakaoberedningar	166.450	34,4
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	71.176	14,7
HS 13	Naturliga gummiarter och hartser; etc.	11.161	2,3
HS 17	Socket och sockerkonfektyrer	6.908	1,4
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	3.813	0,8
Övriga		16.807	3,5
Totalt		484.048	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-11: Centralafrikas ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 0803	Bananer	204.523	42,3
HS 1801	Kakaoböner	132.287	27,5
HS 0901	Kaffe	71.021	14,7
HS 1803	Kakaomassa	28.214	5,8
HS 1701	Socket	6.889	1,4

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-12: Centralafrikas ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Kamerun	427.545	88,3
Kongo-Kinshasa	21.066	4,4
Kongo-Brazzaville	15.703	3,2
Tchad	5.636	1,2
Sao Tomé & Príncipe	4.555	0,9
Ekvatorialguinea	4.500	0,9
Övriga	5.043	1,0
Totalt	484.048	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-13: Karibiens jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 22	Drycker, sprit och ättika	345.405	33,7
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	264.519	25,8
HS 08	Ätbara frukter, bär och nötter; etc.	233.375	22,8
HS 10	Spannmål	41.778	4,1
HS 24	Tobak; etc.	40.625	4,0
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	28.134	2,7
Övriga		71.821	7,0
Totalt		1.025.656	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-14: Karibiens ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 2208	Spritdrycker	336.930	32,9
HS 1701	Socker	262.288	25,6
HS 0803	Bananer	213.218	20,8
HS 1006	Ris	41.755	4,1
HS 2402	Cigarrer, cigariller och cigaretter	29.741	2,9

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-15: Karibiens ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Bahamas	282.471	27,5
Dominikanska republiken	183.506	17,9
Guyana	143.888	14,0
Jamaica	138.451	13,5
Belize	69.610	6,8
Trinidad & Tobago	38.369	3,7
Övriga	169.361	16,5
Totalt	1.025.656	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-16: Stilla havets jordbruksexport till EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	173.162	46,1
HS 17	Socket och sockerkonfektyrer	100.393	26,7
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	64.176	17,1
HS 12	Oljefrön och oljehaltiga frukter; etc.	20.504	5,5
HS 18	Kakao och kakaoberedningar	13.222	3,5
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	1.984	0,5
Övriga		2.366	0,6
Totalt		375.796	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-17: Stilla havets ledande exportprodukter i handeln med EU (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EU	Andel (%)
HS 1511	Palmolja	133.693	35,6
HS 1701	Socket	100.391	26,7
HS 0901	Kaffe	54.470	14,5
HS 1513	Kokosolja	39.233	10,4
HS 1203	Kopra	19.420	5,2

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-18: Stilla havets ledande exportländer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EU	Andel (%)
Papua Nya Guinea	257.842	68,6
Fiji	104.750	27,9
Vanuatu	7.428	2,0
Salomonöarna	2.987	0,8
Samoa	1.551	0,4
Tonga	519	0,1
Övriga	719	0,2
Totalt	375.796	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

* Exporten presenteras i US\$ 1.000 i samtliga tabeller

Bilaga 3b: Statistik över EU:s export till EPA-regionerna

Tabell B3-19: EU:s jordbruksexport till Västafrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	334.411	17,3
HS 24	Tobak; etc.	243.607	12,6
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	184.125	9,5
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	161.811	8,4
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	158.758	8,2
HS 22	Drycker, sprit och ättika	139.642	7,2
Övriga		715.014	36,9
Totalt		1.937.373	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-20: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Västafrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 0402	Mjök och grädde, etc.	278.189	14,4
HS 2402	Cigarrer, cigariller och cigaretter av tobak etc.	202.181	10,4
HS 1901	Livsmedelsberedningar av mjöl, stärkelse eller maltextrakt; etc.	134.948	7,0
HS 1101	Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg	126.235	6,5
HS 1701	socker	121.906	6,3

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-21: Västafrikas ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Nigeria	517.010	26,7
Senegal	227.629	11,7
Elfenbenskusten	212.557	11,0
Benin	163.136	8,4
Ghana	139.003	7,2
Mauretanien	129.390	6,7
Övriga	548.649	28,3
Totalt	1.937.373	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-22: EU:s jordbruksexport till Östra och södra Afrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 10	Spannmål	49.335	12,4
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	49.021	12,4
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	46.052	11,6
HS 22	Drycker, sprit och ättika	40.396	10,2
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	36.885	9,3
HS 24	Tobak; etc.	36.606	9,2
Övriga		138.529	34,9
Totalt		396.825	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-23: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Östra och södra Afrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 1001	Vete samt blandsäd av vete och råg	45.596	11,5
HS 0402	Mjölk och grädde, etc.	37.514	9,5
HS 2106	Övriga livsmedelsberedningar	35.387	8,9
HS 2402	Cigarrer, cigariller och cigaretter av tobak etc.	31.752	8,0
HS 1101	Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg	21.763	5,5

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-24: Östra/södra Afrika ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Djibouti	63.481	16,0
Mauritius	55.009	13,9
Sudan	54.500	13,7
Etiopien	47.175	11,9
Kenya	42.631	10,7
Madagaskar	30.618	7,7
Övriga	103.411	26,1
Totalt	396.825	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-25: EU:s jordbruksexport till Södra Afrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 22	Drycker, sprit och ättika	210.331	27,4
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	98.020	12,8
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	61.331	8,0
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	60.529	7,9
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	56.618	7,4
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	43.837	5,7
Övriga		236.076	30,8
Totalt		766.743	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-26: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Södra Afrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 2208	Odenaturerad etylalkohol etc.	97.701	12,7
HS 1101	Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg	53.464	7,0
HS 2203	Maltdrycker	44.452	5,8
HS 2204	Vin	36.856	4,8
HS 0402	Mjök och grädde, etc.	28.664	3,7

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-27: Södra Afrikas ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Sydafrika	378.837	49,4
Angola	330.101	43,1
Tanzania	24.974	6,6
Moçambique	15.607	2,0
Namibia	13.329	1,7
Swaziland	2.454	0,3
Övriga	1.440	0,2
Totalt	766.743	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-28: EU:s jordbruksexport till Centralafrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	81.534	15,4
HS 02	Kött och ätbara slaktbiprodukter	72.895	13,7
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	69.601	13,1
HS 22	Drycker, sprit och ättika	69.124	13,0
HS 10	Spannmål	46.602	8,8
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	38.838	7,3
Övriga		152.224	28,7
Totalt		530.818	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-29: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Centralafrika (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 0207	Kött och ätbara slaktbiprodukter av fjäderfä	58.854	11,1
HS 0402	Mjök och grädde, etc.	55.612	10,5
HS 1001	Vete samt blandsäd av vete och råg	44.691	8,4
HS 1101	Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg	44.400	8,4
HS 2204	Vin	31.121	5,9

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-30: Centralafrikas ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Kamerun	167.917	31,6
Gabon	103.634	19,5
Kongo-Brazzaville	98.417	18,5
Kongo-Kinshasa	74.965	14,1
Ekvatorialguinea	41.432	7,8
Tchad	19.904	3,7
Övriga	24.550	4,6
Totalt	530.818	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-31: EU:s jordbruksexport till Karibien (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	147.538	33,6
HS 22	Drycker, sprit och ättika	108.457	24,7
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	32.280	7,3
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	22.741	5,2
HS 07	Grönsaker samt vissa ätbara rötter; etc.	21.081	4,8
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	19.808	4,5
Övriga		87.435	20,0
Totalt		439.341	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-32: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Karibien (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 0402	Mjölk och grädde, etc.	114.007	25,9
HS 2208	Odenaturerad etylalkohol etc.	62.618	14,3
HS 0406	Ost och ostmassa	24.175	5,5
HS 2204	Vin	23.808	5,4
HS 1901	Livsmedelsberedningar av mjöl, stärkelse eller maltextrakt; etc.	19.581	4,5

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-33: Karibiens ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Dominikanska republiken	136.760	31,1
Trinidad & Tobago	59.109	13,5
Jamaica	45.084	10,3
Haiti	40.997	9,3
Surinam	38.333	8,7
Barbados	24.700	5,6
Övriga	94.357	21,5
Totalt	439.341	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-34: EU:s jordbruksexport till Stilla havet (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	1.526	25,6
HS 22	Drycker, sprit och ättika	1.134	19,0
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	737	12,4
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	603	10,1
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	327	5,5
HS 24	Tobak; etc.	308	5,2
Övriga		1.325	22,2
Totalt		5.961	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-35: EU:s ledande exportprodukter i handeln med Stilla havet (2000-2004)

HS-kod	Beskrivning	Export till EPA	Andel (%)
HS 1601	Korv och liknande produkter av kött, etc.	2.097	35,2
HS 1507	Sojabönlja och fraktioner av denna olja, etc.	1.038	17,4
HS 1101	Finmalet mjöl av vete eller av blandsäd av vete och råg	596	10,0
HS 2208	Odenaturerad etylalkohol etc.	580	9,7
HS 2204	Vin	398	6,7

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Tabell B3-36: Stilla havets ledande exportdestinationer i handeln med EU (2000-2004)

Land	Export till EPA	Andel (%)
Fiji	2.391	40,1
Papua Nya Guinea	846	14,2
Vanuatu	558	9,4
Samoa	366	6,1
Salomon-öarna	352	5,9
Tuvalu	287	4,8
Övriga	1.162	19,5
Totalt	5.961	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

* Exporten presenteras i US\$ 1.000 i samtliga tabeller

Bilaga 4: Ledande sektorer i EPA-regionernas inomregionala handel

I denna bilaga presenteras en översikt av handeln inom EPA-regionerna (ett urval av länder) med avseende på export på aggregerad HS 2-ställig nivå⁹⁶. Det främsta syftet är att identifiera de ledande produktgrupperna, exportörerna samt exportdestinationerna (importörerna) inom de olika EPA-regionerna för att detta handelsmönster ska kunna sättas i relation till EPA-regionernas handel med EU. Även en översiktlig analys av förändringarna i handeln mellan två jämförbara år presenteras i syfte att göra en uppskattning av utvecklingen av den inomregionala handeln⁹⁷.

I översikten har dock inte beaktats att eventuell reexport av de berörda produkterna kan förekomma. AVS-ländernas offensiva och defensiva intressen i den inomregionala handeln analyseras inte heller närmare i denna bilaga – dessa är dock minst lika viktiga att beakta vid framtagandet av förhandlingspositioner under EPA-förhandlingarna som handelsrelationerna med EU.

Inomregional handel i Västafrika

En övergripande analys av handeln inom den västafrikanska EPA-regionen⁹⁸ visar en relativt jämn fördelning över olika produktgrupper (se tabell B4-1). De dominerande produktgrupperna är HS 01 (levande djur) med 19,8 procent, HS 15 (animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.) med 16,5 procent samt HS 21 (diverse ätbara beredningar) med 13,7 procent. Handeln inom den västafrikanska EPA-regionen⁹⁹ har ökat från US\$ 255.609 till 395.345 (US\$ 1.000), d.v.s. med 54,7 procent, mellan åren 1999 och 2003.

Tabell B4-1: Inomregional handel i Västafrika (1999-2000): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 01	Levande djur	61.881	19,8
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	51.490	16,5
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	42.878	13,7
HS 07	Grönsaker samt vissa ätbara rötter; etc.	31.523	10,1
HS 24	Tobak; etc.	19.065	6,1

⁹⁶ Beroende på det faktum att inte alla länder i de olika EPA-regionerna redovisat exportstatistik för samtliga år – och vissa länder inte alls redovisat exportstatistik – har endast exporten från de EPA-länder inom varje EPA-region som redovisat exportstatistik för minst två jämförbara år inkluderats i analysen. I analysen beaktas även enbart exporten till dessa länder; d.v.s. de länder som inte rapporterat exportstatistik för de nämnda åren är helt exkluderade från analysen av den inomregionala handeln. För att minska effekten av fluktuationer i exporten mellan olika år redovisas genomsnittet av exporten för minst två år i tabellerna. Tabellerna kan givet ovanstående resonemang inte presentera den totala handeln inom EPA-regionerna, men sannolikt är urvalet och tendenserna i handelsströmmarna någorlunda representativt för regionerna som helhet (dock beroende av om det är stora regionala aktörer som inte rapporterat statistik).

⁹⁷ Även i detta fall sker analysen baserat på de länder som redovisat komplett exportstatistik för två jämförbara år. Detta urval av länder är i princip detsamma som i föregående fall även om vissa individuella avvikelser kan förekomma.

⁹⁸ Länder i den västafrikanska EPA-regionen som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999-2000 och således exkluderats från analysen är: Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Mauretanien och Sierra Leone. En utökad analys av exportdestinationerna till att inkludera även dessa länder påvisar ingen skillnad i jämförelse med den presenterade situationen. Inte heller någon större förändring kan konstateras med avseende på ledande exportprodukter. Exporten från de exkluderade länderna är dock obekant i den studerade statistiken.

⁹⁹ Länder i den västafrikanska EPA-regionen som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999 och 2003 och således exkluderats från analysen är: Benin, Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Mauretanien och Sierra Leone.

HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	17.639	5,6
	Övriga	88.303	28,2
	Totalt	625.537	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Elfenbenskusten är det dominerande exportlandet i den inomregionala handeln i den västafrikanska EPA-regionen (observera urvalet) med en andel på hela 45,9 procent (se tabell B4-2). Närmast därefter följer Niger med en exportandel på 26,7 procent. De resterande länderna befinner sig exportmässigt på något lägre nivåer. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Benin, Gambia, Kap Verde, Mali, Nigeria och Senegal.

Tabell B4-2: Inomregional handel i Västafrika (1999-2000): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Elfenbenskusten	143.406	45,9
Niger	83.663	26,7
Burkina Faso	27.798	8,9
Togo	17.531	5,6
Ghana	14.112	4,5
Övriga	26.259	8,4
Totalt	625.537	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Nigeria den största exportdestinationen i den västafrikanska EPA-regionen (observera urvalet) med en importandel på 25,7 procent (se tabell B4-3). Därefter följer Ghana och Burkina Faso med importandelar på motsvarande 13 procent. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Benin, Gambia, Kap Verde, Mali och Togo.

Tabell B4-3: Inomregional handel i Västafrika (1999-2000): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Nigeria	80.444	25,7
Ghana	42.187	13,5
Burkina Faso	40.677	13,0
Niger	36.920	11,8
Elfenbenskusten	28.803	9,2
Senegal	22.136	7,1
Övriga	61.604	19,7
Totalt	625.537	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Inomregional handel i Östra och södra Afrika

En övergripande analys av handeln inom EPA-regionen för Östra och södra Afrika¹⁰⁰ visar en viss dominans för exporten av HS 09 (kaffe, matte och kryddor) med 31,5 procent, följt av exporten av

¹⁰⁰ Länder i EPA-regionen för Östra och södra Afrika som inte redovisat statistik för de undersökta åren 2001-2002 och således exkluderats från analysen är: Djibouti och Eritrea. En utökad analys av exportdestinationerna till att inkludera även dessa länder visar att främst Djibouti är en betydande exportdestination i den inomregionala handeln. Detta

HS 17 (socker och sockerkonfektyrer) med 13,9 procent (se tabell B4-4). Handeln inom EPA-regionen för Östra och södra Afrika¹⁰¹ har ökat från US\$ 185.650 till 253.736 (US\$ 1.000), d.v.s. med 36,7 procent, mellan åren 1999 och 2003.

Tabell B4-4: Inomregional handel i Östra och södra Afrika (2001-2002): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	85.311	31,5
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	37.752	13,9
HS 24	Tobak; etc.	26.072	9,6
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	19.752	7,3
HS 10	Spannmål	18.835	6,9
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	11.848	4,4
Övriga		71.665	26,4
Total		542.462	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Den inomregionala exporten från EPA-regionen för Östra och södra Afrika (observera urvalet) visar på tre ledande exportörer: Zimbabwe, Uganda och Kenya med respektive 23,8 procent, 23,6 procent och 19,1 procent av exporten (se tabell B4-5). Därefter följer ett antal länder på relativt jämn exportnivå. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Burundi, Etiopien, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Seychellerna och Sudan.

Tabell B4-5: Inomregional handel i Östra och södra Afrika (2001-2002): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Zimbabwe	64.589	23,8
Uganda	64.046	23,6
Kenya	51.762	19,1
Rwanda	20.862	7,7
Zambia	20.395	7,5
Övriga	49.581	18,3
Totalt	542.462	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Kenya den största exportdestinationen i den EPA-regionen för Östra och södra Afrika (observera urvalet) med en importandel på 33,4 procent, följt av Zambia på 19,1 procent (se tabell B4-6). Därefter följer ett antal länder på relativt jämn importnivå. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Burundi, Etiopien, Mauritius, Rwanda, Seychellerna och Zimbabwe.

innebär att rangordningen mellan de ledande exportprodukterna påverkas samt att nya betydande exportprodukter tillförs. Särskilt markant är att HS 24 (tobak; etc.) samt HS 14 (vegetabiliska flättningsmaterial; etc.) blir de tredje respektive färde viktigaste exportprodukterna i den inomregionala handeln. Exporten från de exkluderade länderna är dock obekant i den studerade statistiken.

¹⁰¹ Länder i EPA-regionen för Östra och södra Afrika som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999 och 2003 och således exkluderats från analysen är: Djibouti, Eritrea, Komorerna samt Zimbabwe.

Tabell B4-6: Inomregional handel i Östra och södra Afrika (2001-2002): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Kenya	90.621	33,4
Zambia	51.807	19,1
Sudan	26.866	9,9
Malawi	26.276	9,7
Madagaskar	16.126	5,9
Uganda	16.001	5,9
Övriga	43.537	16,1
Totalt	542.462	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Inomregional handel i Södra Afrika

En övergripande analys av handeln inom EPA-regionen för Södra Afrika¹⁰² visar en viss dominans för ett fåtal olika produktgrupper (se tabell B4-7). De dominerande produktgrupperna är HS 17 (socker och sockerkonfektyrer) med 24,0 procent samt HS 21 (diverse ätbara beredningar; etc.) med 20,6 procent. Närmast därefter följer HS 22 (drycker, sprit och ättika) med 11,6 procent. Handeln inom EPA-regionen för Södra Afrika¹⁰³ har minskat från US\$ 492.815 till 389.462 (US\$ 1.000), d.v.s. med 21,0 procent, mellan åren 2000 och 2002.

Tabell B4-7: Inomregional handel i Södra Afrika (2000-2001): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	135.895	24,0
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	117.017	20,6
HS 22	Drycker, sprit och ättika	65.683	11,6
HS 02	Kött och ätbara slaktbiprodukter	43.574	7,7
HS 01	Levande djur	39.110	6,9
HS 23	Återstoder och avfall från livsmedelsindustrin; etc.	27.044	4,8
Övriga		139.076	24,5
Totalt		1.134.794	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Swaziland är den dominerande exportören i den inomregionala handeln i den västafrikanska EPA-regionen (observera urvalet) med en andel på 43,2 procent (se tabell B4-8). Närmast därefter följer Sydafrika med en exportandel på 26,3 procent. Med undantag för Namibia, med en exportandel på

¹⁰² Länder i EPA-regionen för Södra Afrika som inte redovisat statistik för de undersökta åren 2000-2001 och således exkluderats från analysen är: Angola. En utökad analys av exportdestinationerna till att även inkludera Angola visar att landet är en betydande exportdestination för jordbruksprodukter från regionen; Angola hamnar på tredje plats efter Sydafrika och Moçambique. Dock påverkas inte rangordningen av fem ledande exportprodukterna i nämnvärd utsträckning. Exporten från Angola är dock obekant i den studerade statistiken.

¹⁰³ Länder i EPA-regionen för södra Afrika som inte redovisat statistik för de undersökta åren 2000 och 2002 och således exkluderats från analysen är: Angola och Botswana.

17,7 procent, befinner sig de resterande länderna i regionen exportmässigt på något lägre nivåer. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Moçambique och Tanzania.

Tabell B4-8: Inomregional handel i Södra Afrika (2000-2001): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Swaziland	245.222	43,2
Sydafrika	149.299	26,3
Namibia	100.214	17,7
Lesotho	28.451	5,0
Botswana	21.610	3,8
Övriga	22.602	4,0
Totalt	1.134.794	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Sydafrika den enskilt största exportdestinationen i EPA-regionen för Södra Afrika (observera urvalet) med en importandel på 69,0 procent (se tabell B4-9). Därefter följer Moçambique med en importandel på motsvarande 27,2 procent. Resterande länder i regionen (Lesotho) befinner sig på importmässig mycket låga nivåer.

Tabell B4-9: Inomregional handel i Södra Afrika (2000-2001): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Sydafrika	391.664	69,0
Moçambique	154.287	27,2
Tanzania	19.478	3,4
Botswana	1.441	0,3
Namibia	319	0,1
Swaziland	172	0,0
Övriga	38	0,0
Totalt	1.134.794	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Inomregional handel i Centralafrika

En övergripande analys av handeln inom den centralafrikanska EPA-regionen¹⁰⁴ visar en viss dominans för produktgruppen HS 15 (animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.) med 41,7 procent (se tabell B4-10). Närmast därefter följer HS 17 (socker och sockerkonfektyrer) med 18,9 procent samt HS 21 (diverse ätbara beredningar) med 18,1 procent. Handeln inom den

¹⁰⁴ Länder i den centralafrikanska EPA-regionen som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999, 2000 och 2003 och således exkluderats från analysen är: Ekvatorialguinea, Kongo-Brazzaville, Kongo Kinshasa och Tchad. En utökad analys av exportdestinationerna till att inkludera även dessa länder visar att Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa och Tchad är betydande exportdestinationer för den inomregionala handeln, något som påverkar rangordningen bland de ledande produkterna samt tillför nya betydande exportprodukter. Särskilt markant är att HS 24 (tobak; etc.) blir den näst viktigaste exportprodukten i regionen efter HS 15 (animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.). Exporten från de exkluderade länderna är dock obekant i den studerade statistiken.

centralafrikanska EPA-regionen¹⁰⁵ har ökat från US\$ 2.618 till 24.939 (US\$ 1.000), d.v.s. med 852,6 procent, mellan åren 1999 och 2003.

Tabell B4-10: Inomregional handel i Centralafrika (1999, 2001, 2003): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 15	Animaliska och vegetabiliska fetter, oljor och vaxer; etc.	4.857	41,7
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	2.202	18,9
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	2.114	18,1
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	798	6,9
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	512	4,4
HS 22	Drycker, sprit och ättika	381	3,3
Övriga		789	6,8
Totalt		34.962	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Kamerun är det överlägset dominerande exportlandet i den inomregionala handeln i den centralafrikanska EPA-regionen (observera urvalet) med en andel på hela 77,5 procent (se tabell B4-11). Närmast därefter följer Gabon och Nigeria med exportandelar på 15,2 procent respektive 7,2 procent. De resterande länderna har en näst intill obefintlig inomregional export.

Tabell B4-11: Inomregional handel i Centralafrika (1999, 2001, 2003): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Kamerun	9.026	77,5
Gabon	1.774	15,2
Centralafrikanska republiken	844	7,2
Sao Tomé & Príncipe	30	0,0
Övriga	0	0,0
Totalt	34.962	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Gabon den överlägset största exportdestinationen i den centralafrikanska EPA-regionen (observera urvalet) med en importandel på 68,2 procent (se tabell B4-12). Därefter följer Centralafrikanska republiken och Kamerun med importandelar på motsvarande 17,4 respektive 12,2 procent. Resterande länder i regionen har en i princip obefintlig inomregional import.

Tabell B4-12: Inomregional handel i Centralafrika (1999, 2001, 2003): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Gabon	7.946	68,2
Centralafrikanska republiken	2.029	17,4
Kamerun	1.422	12,2

¹⁰⁵ Länder i den centralafrikanska EPA-regionen som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999 och 2003 och således exkluderats från analysen är: Ekvatorialguinea, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa och Tchad.

Sao Tomé & Príncipe	257	2,2
Övriga	0	0,0
Totalt	34.962	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Inomregional handel i Karibien

En övergripande analys av handeln inom EPA-regionen för Karibien¹⁰⁶ visar en viss dominans för ett antal olika produktgrupper (se tabell B4-13). Den dominerande produktgruppen är HS 22 (drycker, sprit och ättika) med 25,2 procent Därefter följer HS 19 (beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk) med 14,0 procent. Handeln inom EPA-regionen för Karibien¹⁰⁷ har ökat från 144.489 till 164.493 (US\$ 1.000) dollar, d.v.s. med 13,8 procent, mellan åren 1999 och 2002.

Tabell B4-13 Inomregional handel i Karibien (1999-2000): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 22	Drycker, sprit och ättika	67.385	25,2
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	37.498	14,0
HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	27.295	10,2
HS 10	Spannmål	25.325	9,5
HS 17	Socket och sockerkonfektyrer	19.154	7,2
HS 20	Beredningar av grönsaker, frukter, bär, nötter; etc.	18.465	6,9
Övriga		72.484	27,1
Totalt		535.210	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Trinidad & Tobago är det dominerande exportlandet i den inomregionala handeln i EPA-regionen (observera urvalet) för Karibien med en andel på hela 52,5 procent (se tabell B4-14). Närmast därefter följer Guyana och Barbados med exportandelar på respektive 12,6 och 10,9 procent. De resterande länderna befinner sig exportmässigt på något lägre nivåer. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Antigua & Barbuda, Bahamas, Belize, Dominica, Grenada, St. Kitts & Nevis, St. Lucia samt Surinam.

Tabell B4-14: Inomregional handel i Karibien (1999-2000): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Trinidad & Tobago	140.524	52,5
Guyana	33.787	12,6
Barbados	29.235	10,9
Jamaica	18.575	6,9

¹⁰⁶ Länder i EPA-regionen för Karibien som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999-2000 och således exkluderats från analysen är: Dominikanska republiken och Haiti. En utökad analys av exportdestinationerna till att inkludera även dessa länder påvisar ingen skillnad i jämförelse med den presenterade situationen. Inte heller någon större förändring kan konstateras med avseende på ledande exportprodukter. Exporten från de exkluderade länderna är dock obekant i den studerade statistiken.

¹⁰⁷ Länder i EPA-regionen för Karibien som inte redovisat statistik för de undersökta åren 1999 och 2002 och således exkluderats från analysen är: Antigua & Barbuda, Bahamas, Dominikanska republiken, Haiti samt Surinam.

St. Vincent & Grenadinerna	17.442	6,5
Övriga	28.044	10,5
Totalt	535.210	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Jamaica den största exportdestinationen i den EPA-regionen för Afrika (observera urvalet) med en importandel på 25,9 procent (se tabell B4-15). Därefter följer Barbados med importandelar på motsvarande 11,7 procent. I kategorin övriga länder ingår (i alfabetisk ordning) Bahamas, Belize, Dominica, Grenada, St. Kitts & Nevis, St. Vincent & Grenadinerna samt Surinam.

Tabell B4-15: Inomregional handel i Karibien (1999-2000): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Jamaica	69.204	25,9
Barbados	31.220	11,7
St. Lucia	25.296	9,5
Trinidad & Tobago	24.578	9,2
Guyana	23.146	8,6
Antigua & Barbuda	17.926	6,7
Övriga	76.236	28,5
Totalt	535.210	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Inomregional handel i Stilla havet

En övergripande analys av handeln inom EPA-regionen för Stilla havet¹⁰⁸ visar en övervikt av ett antal produktgrupper (se tabell B4-16). De dominerande produktgrupperna är HS 17 (socker och sockerkonfektyrer) med 36,1 procent, HS 11 (produkter från kvarnindustrin) med 24,9 procent samt HS 19 (beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk). Handeln inom EPA-regionen för Stilla havet¹⁰⁹ har minskat från 28.078 till 12.983 (US\$ 1.000) dollar, d.v.s. med 53,7 procent, mellan åren 2000 och 2003.

Tabell B4-16: Inomregional handel i Stilla havet (2002-2003): ledande produktgrupper

HS-kod	Beskrivning	Export	Andel (%)
HS 17	Socker och sockerkonfektyrer	1.706	36,1
HS 11	Produkter från kvarnindustrin; malt; stärkelse; inulin; vetegluten	1.179	24,9
HS 19	Beredningar av spannmål, mjöl, stärkelse eller mjölk; bakverk	908	19,2

¹⁰⁸ Länder i EPA-regionen för Stilla havet som inte redovisat statistik för de undersökta åren 2002-2003 och således exkluderats från analysen är: Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Salomon-öarna, Tonga, Tuvalu och Vanuatu. En utökad analys av exportdestinationerna till att inkludera även dessa länder påvisar betydande skillnader i jämförelse med den presenterade situationen med avseende på såväl exportdestinationer som ledande exportprodukter eftersom det rör sig om så många olika länder. Exporten från de exkluderade länderna är dock obekant i den studerade statistiken.

¹⁰⁹ Länder i den västafrikanska EPA-regionen som inte redovisat statistik för de undersökta åren 2000 och 2003 och således exkluderats från analysen är: Kiribati, Marshall-öarna, Mikronesien, Nauru, Niue, Palau, Salomon-öarna, Samoa, Tonga, Tuvalu och Vanuatu.

HS 21	Diverse ätbara beredningar; etc.	249	5,3
HS 09	Kaffe, te, matte och kryddor	191	4,0
HS 04	Mejeriprodukter; etc.	132	2,8
Övriga		365	7,7
Totalt		9.456	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Fiji är det dominerande exportlandet i den inomregionala handeln i den EPA-regionen för Stilla havet (observera urvalet) med en andel på hela 92,5 procent (se tabell B4-17). Närmast därefter följer Papua Nya Guinea och Samoa med en exportandel på 5,9 respektive 1,6 procent. I kategorin övriga länder ingår endast Cook-öarna.

Tabell B4-17: Inomregional handel i Stilla havet (2002-2003): ledande exportörer

Land	Export	Andel (%)
Fiji	4.373	92,5
Papua Nya Guinea	280	5,9
Samoa	75	1,6
Övriga	0	0,0
Totalt	9.456	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

När det gäller den inomregionala importen är Samoa den största exportdestinationen i den EPA-regionen för Stilla havet (observera urvalet) med en importandel på 87,2 procent (se tabell B4-18). På en mycket lägre nivå följer Cook-öarna, Papua Nya Guinea och Fiji med importandelar på respektive 5,1 procent, 4,8 procent samt 2,8 procent.

Tabell B4-18: Inomregional handel i Stilla havet (2002-2003): ledande exportdestinationer

Land	Export	Andel (%)
Samoa	4.125	87,2
Cook-öarna	242	5,1
Papua Nya Guinea	228	4,8
Fiji	134	2,8
Övriga	0	0,0
Totalt	9.456	100

Källa: Egen bearbetning av statistik (Comtrade)

Bilaga 5: Ordlista

Ad valorem tull/värdetull = Tull som beräknas i procent av produktens importpris.

ASEAN = Association of Southeast Asian Nations

AVS-länderna = EU:s partnerländer i Afrika, Västindien och Stilla havet (förkortas ACP på engelska).

CARICOM = Caribbean Community and Common Market

CARIFORUM = Caribbean Forum of African, Caribbean and Pacific (ACP) States (består av CARICOM samt Dominikanska republiken).

CEMAC = Communauté Economique et Monétaire de l'Afrique Centrale

COMESA = Common Market for Eastern and Southern Africa

Cotonou-avtalet = EU:s särskilda preferensavtal för AVS-länderna. Detta avtal gick tidigare under benämningarna Yaoundé-avtalet samt Lomé-konventionen.

De minimis = Anger en miniminivå under vilken man inte behöver tillämpa en lag eller regel. Inom WTO behöver i-länder inte reducera sina jordbruksstöd om detta för en viss produkt understiger 5 procent av produktionsvärdet (för u-länder gäller *de minimis*-åtaganden på 10 procent).

EAC = East African Community

EBA = EU:s allmänna preferensavtal för de minst utvecklade länderna "Everything But Arms" som erbjuder dem tullfrihet för alla varor förutom vapen och ammunition samt en längre infasningstid för bananer, ris och socker.

ECCAS = Economic Community of Central African States

ECOWAS = Economic Community of West African States

EDF = European Development Fund

Enabling Clause = Den inofficiella benämningen på beslutet om särskild och mer förmånlig behandling av u-länderna som fattades i Tokyorundan 1979 och som innebär ett permanent undantag från MGN-principen i GATT/WTO.

EPA = Economic Partnership Agreement

Exportbidrag = Statligt bidrag inom jordbrukssektorn som prisutjämnar mot världsmarknadspriset och således främjar exporten av berörda produkter.

Frihandelsavtal = Avtal som etablerar ett frihandelsområde

Frihandelsområde = Sammanslutning av länder som sinsemellan avskaffat tullar och andra handelshinder för den inbördes handeln. Till skillnad från en tullunion behåller varje land i ett frihandelsområde sin egen handelsregim (tullar, kvantitativa importrestriktioner etc.) gentemot utanförstående länder. Eftersom de deltagande länderna inte har en gemensam tullmur måste en vara som skall erhålla tullfrihet inom området uppfylla vissa krav på ursprung i området. Tullkontroller, ursprungsregler och ursprungsbevis måste därför finnas i den inbördes handeln.

Försörjningstrygghet = Ett begrepp som i WTO-förhandlingarna kommit att innebära människors möjlighet att kunna trygga sin försörjning och överlevnad. Begreppet torde kunna jämföras med möjligheter till sysselsättning, särskilt på landsbygden i u-länderna.

GATT = General Agreement on Tariffs and Trade

GSP = EU:s allmänna preferensavtal (Generalized System of Trade Preferences). Finns även i form av GSP+ med utökade förmåner för vissa länder som uppfyller vissa krav på ”gott styrelseskick”.

HS-nomenklaturen = Den internationella konventionen om systemet för harmoniserad varubeskrivning och kodifiering (Harmonized Commodity Description and Coding System) har utarbetats inom Världstullorganisationen (WCO). HS-nomenklaturen består av 21 avdelningar som är uppdelade i 96 kapitel (på 2-ställig nivå), fördelade på cirka 1.200 tulltaxenummer (på 4-ställig nivå), vilka i sin tur är uppdelade i cirka 5.000 nummer (på 6-ställig nivå).

Interna stöd = Jordbruksstöd som påverkar handel och produktion (s.k. gula stöd) ska reduceras enligt bestämmelserna i WTO:s jordbruksavtal. Undantagna från neddragning är dels stöd som anses ha små eller obetydliga effekter på handeln (s.k. gröna stöd), dels direktstöd som ges inom ramen för särskilda produktbegränsningsprogram (s.k. blå stöd).

Kombinerad tull = En tull som anges som värdetull samt specifik tull.

Kumulation = Kumulation innebär att en insatsvara som har ursprung i den ena parten i ett frihandelsavtal kan användas av den andra parten utan att denna vara måste genomgå tillräcklig bearbetning.

Livsmedelstrygghet = Enligt FAO:s definition ”att alla människor vid alla tidpunkter har fysisk och ekonomisk tillgång till tillräckligt med näringsriktig och säker föda som uppfyller deras näringsbehov och matpreferenser och möjliggör ett aktivt och hälsosamt liv”, på engelska benämnt ”food security” (se även säkra livsmedel).

LLDC = Land-Locked Developing Countries (u-länder utan kust/inlandsstater)

Lomé-avtalet = se Cotonou-avtalet

MGN-tullar = Mest gynnad nation-tullar som innebär att varje fördel t.ex. sänkning av tullen för en viss vara som någon WTO-medlem ger till ett annat WTO-land omedelbart och ovillkorligt ska tillfalla alla övriga WTO-länder.

MUL = Minst utvecklade länder enligt FN:s definition (förkortas LDC på engelska).

Preferensavtal = Särskilda handelsförmåner som ett importland beviljar ett annat land (eller andra länder), vanligen genom en mer gynnsam behandling ifråga om tullar eller genom undantag från vissa icke-tariffära handelshinder. Det finns allmänna preferensavtal som omfattar samtliga u-länder (t.ex. GSP) samt särskilda preferensavtal som endast omfattar ett urval u-länder (t.ex. Cotonou-avtalet).

Preferenserrosion = Uppstår när förmånerna inom ett preferensavtal ”eroderas”, t.ex. genom att det preferensgivande landet sänker sina tullar mot övriga länder i multilaterala handelsförhandlingar. I detta sammanhang minskar värdet av preferenserna.

Preferensutnyttjande = Visar i vilken utsträckning förmånstagarna av preferenser verkligen utnyttjar denna förmån i handeln.

SAARC = South Asian Association for Regional Cooperation

SACU = Southern African Customs Union

SADC = Southern African Development Community

SIDS = Small Island Developing States

Specifik tull = En tull som utgår efter varans vikt, volym eller stycketal.

SPS-avtalet = WTO-avtalet om sanitära och fytosanitära åtgärder som slöts i Uruguayrundan innehåller regler för hur skyddsåtgärderna bör utformas för att inte verka handelshindrande och ändå skydda människors, djurs och växters liv och hälsa. Åtgärderna ska t.ex. så långt möjligt baseras på internationellt erkända standarder. Åtgärder som inte baseras på internationella standarder måste baseras på vetenskapligt underlag och vedertagna principer för riskanalys.

Säkra livsmedel = Livsmedel som inte är skadliga för människors liv och hälsa, på engelska benämnt "food safety" (se även livsmedelstrygghet).

Tillräcklig bearbetning = Om de material som använts vid en varus tillverkning har genomgått s.k. tillräcklig bearbetning eller behandling (inom landet eller genom kumulation) får den tillverkade varan förmånsberättigande ursprungsstatus. Varan blir en s.k. "tillräckligt bearbetad eller behandlad produkt". Vad som räknas som tillräcklig bearbetning eller behandling är olika beroende på vilket slags produkt som framställts. Vad som gäller för respektive produktslag framgår av en s.k. bearbetningslista i varje avtal om frihandel.

Tullunion = Sammanslutning av två eller flera länder som sinsemellan avskaffat tullar och andra handelshinder och som har en gemensam handelsregim inklusive tulltaxa gentemot utanförstående länder.

UEMOA = Union Economique et Monétaire Ouest Africaine

UNCTAD = United Nations Conference on Trade and Development

Ursprungsstatus = För att bl.a. kunna tillämpa importregleringar och antidumpningsåtgärder samt av handelsstatistiska skäl måste en varus ursprungsland bestämmas.

Waiver = Möjlighet för WTO-medlemmar att i exceptionella fall begära att få göra avsteg från regelverkets stadganden. Beslut om att bevilja en "waiver" ska fattas med tre fjärdedels majoritet av WTO-medlemmarna. En waiver ska ha ett slutdatum och granskas årligen. Vid översynen ska bedömas om de exceptionella omständigheterna fortfarande existerar.

WTO = World Trade Organization

Värdetull = se *ad valorem*-tull

Värdetullsekvivalent = en omräkning av specifika och kombinerade tullar till värdetullar till ett mått som motsvarar en värdetull.

Yaoundé-avtalet = se Cotonou-avtalet

Jordbruksverkets rapporter 2006

1. Bioenergi – *ny energi för jordbruket*
2. Sveriges utrikeshandel med jordbruksvaror och livsmedel 2002–2004
3. Betesmarkerna efter 2003 års jordbruksreform – *hot och möjligheter*
4. Miljöeffekter av träda och olika växtföljder – *rapport från projektet CAP:s miljöeffekter*
5. Översyn av känsliga områden enligt nitratdirektivet
6. Tio år i EU – *effekter för konsumenterna*
7. Returförpackningsutredningen
8. Kostnader för hanteringen av olika EG-stöd finansierade från EG:s jordbruksfond 2005
9. En översyn av lagstiftningen om bisjukdomar – *förslag till hur bekämpningen av bisjukdomar ska bedrivas*
10. Kulturhistoriska bidrag och särdrag – *uppföljning och utvärdering av miljöersättningen till natur- och kulturmiljöer*
11. Marknadsöversikt – *Etanol, en jordbruks- och industriprodukt*
12. Marknadsöversikt – *bananer*
13. Marknadsöversikt – *bearbetade jordbruksvaror (icke bilaga I)*
14. Blommande mångfald – *verksamhetsberättelse för POM 2005*
15. Jordbruksverkets foderkontroll 2005 – *Feed control by the Swedish Board of Agriculture 2005*
16. Marknadsöversikt – *vin*
17. Entreprenörskap på landsbygden – *en översikt av internationell forskning*
18. Samhällsekonomiska effekter av ett omfattande utbrott av mul- och klövsjuka i Sverige – *en studie av sannolika följder*
19. Miljöutbildning och rådgivning för jordbrukare – *rapport från en statistisk undersökning genomförd våren 2006*
20. Effekter av KULM-rådgivning
21. Marknadsöversikt, *Biodiesel – ett fordonsbränsle på frammarsch?*
22. Jämställdhetsindikatorer för livsmedels- och landsbygdspolitiken
23. Sveriges utrikeshandel med jordbruksvaror och livsmedel 2003–2005
24. Utredning om utsädespotatis – *krav på utskiftning av utsäde – begränsning av rätten att saluföra utsäde*
25. Kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet – *verksamhetsåret 2005*
26. Jordbrukets kostnader för produktionsmedel i EU – *skillnader i beskattning m.m.*
27. Djurläkemedelsanvändning 2005
28. Tillstånd för djurhållning enligt miljöbalken – *hur tillämpas de allmänna hänsynsreglerna vid utformning av villkor?*
29. Samling och lagring av husdjursgenetiskt material
30. Gränshandeln med Norge, Enkät- och intervjuundersökning hösten 2006
31. Exploatering av jordbruksmark vid bebyggelse- och vägutbyggnad 1996/98-2005

Rapporten kan beställas från
Jordbruksverket,
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
Fax 036 34 04 14
E-post: jordbruksverket@sjv.se
Internet: www.sjv.se

ISSN 1102-3007
ISRN SJV-R-06/32-SE
SJV offset, Jönköping, 2006
RA06:32